

www.caferilik.com

Eserin adı: CEVAPLIYORUZ
Yazan: Seyyid Rıza HÜSEYNÎNESEB
Mütercim: Muhammed MÜCAHİDİ
Tashih: Seyyid Seccad KARAKUŞ
Yayınevi: Kevser
Telif hakkı saklıdır.

KEVSER SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın Adıyla
"Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır."

Seyyid Rıza HÜSEYNÎNESEB

(Üstad Cafer Sübhanî'nin Gözetiminde)

CEVAPLIYO- RUZ

Çeviri

Muhammed MÜCAHİDİ

Tashih - Tatbik

Seyyid Seccad KARAKUŞ

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
-------------	----

Soru : 1 / 15

Tevhidi Şirkten Ayırt Etmede Ölçü Nedir?	15
1- Zatta Tevhit.....	15
2- Yaratıcılıkta Tevhit.....	16
3- Tedbir ve İdarede Tevhit	17
4- Hâkimiyette Tevhit	18
5- İtaatle Tevhit	18
6- Yasama ve Teşride Tevhit.....	19
7- İbadette Tevhit	19
İbadetle İlgili Yanlış Bir Algılama	20
Kabahatten Büyük Özür!	21
İbadetin Gerçek Anlamı ve Sorunun Çözümü	22

Soru : 2 / 25

Allah'ın Veli Kullarının Gaybî Kudretine İnanmak Şirk Sebebi Midir?	25
Kur'ân Açısından Allah'ın Veli Kullarının Gaybî Kudretleri.....	26
1- Hz. Musa'nın Gaybî Kudreti	27
2- Hz. İsa'nın Gaybî Kudreti.....	27
3- Hz. Süleyman'ın Gaybî Kudreti.....	27

Soru : 3 / 29

Allah'tan Başkasına Yemin Etmek Şirk midir?	29
Sonuç	32

Soru : 4 / 33

Allah'ın Veli Kullarına Tevessül Etmek, Şirk ve Bidat Sebebi Midir?	33
--	----

Tevessülün Çeşitleri	34
----------------------------	----

Soru : 5 / 39

Allah'ın Veli Kullarının Doğum Günlerini Kutlamak, Bidat ve Şirk midir?	39
1- Merasim Düzenlemek, Sevgi Gösterisidir	39
2- Merasim Düzenlemek, Hz. Peygamber'e Saygı Göstermektir	40
3- Merasim Düzenlemek, Allah'a Uymaktır	41
4- Vahyin Nazil Oluşu, Gökten Bir Sofra İnmesinden Daha Önemsiz Değildir	41
5- Müslümanların Gidişatı.....	42

Soru : 6 / 43

Sizin İnandığınız Şefaath Nedir?	43
Şefaatin Sınırlılığı	43
Şefaatin Hikmeti	44
Şefaatin Sonucu	45

Soru : 7 / 47

Gerçek Şefaathçilerden Şefaath Dilemek Şirk Midir?	47
--	----

Soru : 8 / 51

Allah'tan Gayrisinden Yardım Dilemek Şirk Midir?	51
--	----

Soru : 9 / 55

Allah'tan Başkalarını Çağırarak Onlara İbadeti ve Şirki Gerektirir Mi?	55
Sonuç	57

Soru : 10 / 61

Beda Nedir ve Neden Bedaya İnanıyorsunuz?	61
Sonuç	62

Beda İnancının Hikmeti.....	63
-----------------------------	----

Soru : 11 / 65

İslâm Açısından Din Siyasetten Ayrı mıdır?	65
Hz. Peygamber, İslâm Devletinin Kurucusu.....	66

Soru : 12 / 71

Acaba Şia'ya Göre Cebrail Risaleti Ulaştırmada Hıyanet Mi Etmiştir ve Kur'ân'ı Ali b. Ebî Talib Yerine Allah Resulü'ne Mi Nazil Buyurmuştur?!	71
Bu ithamın Kökeni	71
Şia'ya Göre Nübüvvet	72

Soru : 13 / 75

Şia, Kur'ân'ın Tahrif Edildiğine İnanıyor mu?.....	75
Sonuç	81

Soru : 14 / 85

Neden Şia, Hilâfetin Tayin İle Olduğuna İnanır?	85
Sosyolojik Değerlendirmeler, Hilâfet Makamının Tayin İle Olduğuna Şahittir	85
Bu Konunun Beyanı.....	86
Allah Resulü'nün Kendisinden Sonraki Lideri Tayin Ettiğinin Kanıtları.....	88

Soru : 15 / 89

Neden İmamet Makamı, Risalet Makamından Daha Büyüktür?	89
1- Nübüvvet Makamı	89
2- Risalet Makamı.....	90
3- İmamet Makamı.....	91
İmamet Makamının Yüceliği	93
Nübüvvet ve İmamet Arasında Bir Gereklilik Var mıdır?.....	94

Soru : 16 / 97

Ali b. Ebî Talib'in (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.a) Vasisi ve Halifesi Olduğunun Delili Nedir?	97
1- Bi'setin Başlangıcında	97
2- Tebûk Savaş'ında	98
3- Hicret'in Onuncu Yılında.....	98

Soru : 17 / 101

İmamlar Kimlerdir?	101
--------------------------	-----

Soru : 18 / 103

Neden İmamlarınızı Masum Kabul Ediyorsunuz?	103
---	-----

Soru : 19 / 105

"Ve İtretim" Tabiri Mi Doğrudur, Yoksa "Ve Sünnetim" Tabiri Mi?.....	105
"Ve Ehlibeyt'im" Hadisinin Senedi	105
"Ve Sünnetim" Metninin Senedi	107
Bu İkisi Hakkında Rical Âlimlerinin Söyledikleri	107
"Ve Sünnetim" Hadisinin İkinci Senedi	109
"Ve Sünnetim" Hadisinin Üçüncü Senedi	110
Senetsiz Nakil	111
Sekaleyn Hadisinin Anlamı.....	112

Soru : 20 / 115

Neden Şiîler, Ali b. Ebî Talib'in Oğullarını (Hasan ve Hüseyin'i -a.s-) Allah Resulü'nün (s.a.a) Evlâtları Sayıyorlar?.....	115
---	-----

Soru : 21 / 121

Âl-i Muhammed'in Mehdi'si Kimdir ve Neden Onun Zuhurunu Beklemektesiniz?	121
--	-----

Soru : 22 / 125

Ric'at Nedir ve Neden Ric'ata İnanıyorsunuz?.....	125
Sonuç	127
1- Ric'at'ın Hikmeti.....	128
2- Ric'at Olayının Tenasüh (Reenkarnasyon) Olayından Farklı Oluşu	128

Soru : 23 / 131

Neden Hz. Muhammed'e Salâvat Gönderince, Âl-i Muhammed'i de Ona Atfediyor ve "Allahumme Salli Alâ Muhammed ve Âl-i Muhammed" Diyorsunuz?.....	131
---	-----

Soru : 24 / 133

Neden Ezan Okurken, Ali'nin (a.s) Velâyetine Tanıklık Ediyorsunuz?.....	133
---	-----

Soru : 25 / 137

Şia'nın Sahabe Hakkındaki Görüşü Nedir?.....	137
Kur'ân Açısından Sahabî.....	139
Birinci Grup.....	139
1- İlk Öncüler.....	139
2- Ağacın Altında Biat Edenler	139
3- Muhacirler	139
4- Fetih Ashabı.....	140
İkinci Grup	140
1- Tanınmış Münafıklar	140
2- Tanınmamış Münafıklar	140
3- Hasta Kalpliler.....	140
4- Günahkârlar	141
Sonuç	142

Soru : 26 / 143

Şia'dan Maksat Nedir?	143
-----------------------------	-----

Soru : 27 / 145

Eğer Şia Hak ise, O Hâlde Neden Azınlıktadır ve Dünya Müslümanlarının Çoğunluğu Onu Kabul Etmemiştir?..... 145

Soru : 28 / 149

Müt'a Nikâhından Maksat Nedir ve Şia Neden Onu Helâl Biliyor? 149

Soru : 29 / 157

Neden Şiîler, Toprağa Secde Ederler? 157
Sonuç 163

Soru : 30 / 165

Neden Şiîler Haremin Kapı ve Duvarlarına Teberrüken El Sürer, Onları Öperler? 165

Soru : 31 / 169

Neden Şiîler, Beş Vakit Namazı Üç Vakitte Kılarlar? 169
İşte Hadisler 172
Sonuç 179
1- Bir Vakitte İki Namazı Bir Arada Kılmak, İşi Kolaylaştırmak ve İnsanları Sıkıntıya Sokmamak İçindir ... 179
2- Arafat'ta İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir ... 180
3- Yolculukta İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir ... 180
4- Zaruret Hâlinde İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İhtiyar Hâlinde de İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir 181
5- Hz. Peygamber'in Ashabının Davranışı, İki Namazın Bir Arada Kılınış Şeklini Beyan Etmektedir 181
6- Hz. Peygamber (s.a.a) Sireti, İki Namazın Bir Arada Kılınış Şeklini Beyan Etmektedir 182

Soru : 32 / 183

Şia Fıkhnın Kaynakları Nelerdir?	183
Allah'ın Kitabı Kur'ân	183
Sünnet.....	184
Hz. Peygamber'in (s.a.a) Sünnetine Sarılmanın Delilleri	184
Ehlibeyt'in (a.s) Hadislerine Sarılmanın Delilleri	185
Allah Resulü'nün (s.a.a) Hadislerinin Mahiyeti	186
Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'ne Sarılmanın Lüzumu ve İtibarının Delilleri.....	187
Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti Kimlerdir?.....	189
Sonuç	192

Soru : 33 / 193

Ebu Talib, Dünyadan İmanlı mı Gitti ki Onu Ziyaret Ediyorsunuz?	193
Ebu Talib'in Ailesi	193
Abdulmuttalib Açısından Ebu Talib	194
Ebu Talib'in İmanının Delilleri	196
1- Ebu Talib'in İlmî ve Edebî Eserleri	196
2- Ebu Talib'in Hz. Peygamber'e Karşı Davranışları, Onun İmanını Göstermektedir	198
3- Ebu Talib'in Vasiyeti, Onun İmanının Açık Bir Göstergesidir	199
4- Allah Resulü'nün Ebu Talib'e Gösterdiği Sevgi, Ebu Talib'in İmanının Apaçık Bir Delilidir	200
5- Allah Resulü'nün Ashabının Tanıklığı	201
6- Ehlibeyt Açısından Ebu Talib	202
Zahzah Hadisi'nin Etüdü	204
Zahzah Hadisi'nin Senetlerinin Temelsiz Oluşu.....	204
a) Süfyan b. Said-i Sevrî.....	205
b) Abdulmelik b. Umeyr.....	205
c) Abdulaziz b. Muhammed Deraverdî.....	206
d) Leys b. Sa'd.....	206

Zahzah Hadisi'nin Metni, Kitap ve Sünnete Aykırıdır.....	207
Sonuç	208

Soru : 34 / 209

Takiyye Nedir?	209
Kur'ân Açısından Takiyye	209
Şia Açısından Takiyye	210
Sonuç	211

Soru : 35 / 213

Şia'ya Göre Vitir Namazı Farz Mı?	213
---	-----

ÖNSÖZ

İslâm dünyasına hâkim olan şartlardan haberdar kimselerin çok iyi bildiği gibi, bugün İslâm ümmeti, çeşitli ümmetler hâline gelmiş ve her ümmet kendisi için bir yol ve yordam tutturmuştur. Netice olarak da işlerinin dizginleri, efendilik ve kalıcılıkları ihtilâfları körüklemeye bağlı olan kişilerin eline düşmüştür. Bu kişiler, bu yolda çeşitli yatırımlar yapmış ve mümkün olan her araçtan yararlanmaktalar.

Şüphesiz ki, İslâmî fırkalar arasında birtakım ihtilâflı konular vardır. Bu ihtilâfların çoğu İslâmî kelâmcıların ortaya attığı bazı itikadî meselelerle ilgilidir ve Müslümanların geneli bunlardan haberdar değildir.

Fakat bu ihtilâflı konular karşısında, aralarında bir birleşme halkası oluşturan ortak birtakım noktalar mevcuttur. Hatta ortak noktalar, ihtilâflı noktalardan çok daha fazladır. Bununla birlikte ihtilâf körükleyicileri, ihtilâflı konuların üzerinde ısrarla dururken, ortak meseleleri dile getirmekten sakınırlar.

"İslâm Mezheplerini Yakınlaştırma" konferanslarından birinde, fıkıh mezheplerinin nikâh, boşama, miras vs. gibi şahsî hâller ile görüşlerini açıklama görevi bana verildi.

Ben bu konuda konferansa bir tebliğ sundum. Bu tebliğ, konferansa katılanları şaşkına çevirmişti. Onların bu tebliği okumadan önce Şia fıkhnın bu üç konu ile ilgi-

li meselelerin çoğunda Ehlisünnet'in dört mezhebiyle ortak görüşe sahip olduğunu kabul etmeleri mümkün değildir.

Evet; ne yazık ki, Müslümanların çoğu, Şia'nın diğer İslâm fırkalarından kopuk bir fırka olduğunu sanırlar. Çünkü gece gündüz kitle haberleşme araçlarında tarihin bu mazlum fırkası aleyhinde konuşulmakta ve böylece Müslümanların ortak düşmanına en güzel hizmet sunulmakta, düşmanın değirmenine su akıtılmaktadır.

Ben, düşmana hizmet eden bu bilinçsiz gruba, Şiîleri yakından tanınmalarını, Şiî âlimlerle görüşüp konuşmalarını tavsiye ediyorum. O zaman görecekler ki, Şia hakkındaki bildikleri, aslı astarı olmayan yanlış bilgilerdir. Görecekler ki Şiîler, asırlardır aradıkları öz kardeşleridir. Böylece, **"Şüphesiz ki, bu sizin ümmetinizdir; tek bir ümmet ve ben sizin Rabbinizim, o hâlde bana ibadet edin."**¹ ayetinin ifade ettiği hakikati gerçekleştirmiş olacaklar.

Sömürgecilerin İslâm milletleri arasındaki eski kompolarından biri, ortaya şüphe atıp şüpheleri çoğaltmaktır. Bu yolla güçlü İslâm inkılâbına darbe vurmayı amaçlamaktadırlar. Şu son birkaç asırda çeşitli şekillerde Ortadoğu'da ve diğer bölgelerde hep bu eski metot uygulanmaktadır.

Hac mevsiminde İslâm İnkılâbı'yla tanışan, öte yandan düşmanların kötü propagandalarının etkisiyle zihinleri karışmış olan Allah'ın evinin ziyaretçilerinden birçokları, İranlı hacılarla karşılaştıklarında birtakım sorular sormakta ve onlardan cevap istemektedirler.

Bu ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla genellikle dinî ve kültürel boyutları olan bu soruların büyük bir bölümü bu mecmuada bir araya getirilmiş, değerli âlim Seyyid Rıza Hüseyîneseb, benim gözetimimde bu soruları bir düzene koymuş ve elverdiğince onları açıklamaya çalışmıştır.

İhtisara riayet amacıyla cevap makamında zaruret miktarıyla yetinilmiş, daha fazla açıklama ve ayrıntı ise başka bir fırsata bırakılmıştır.

Bu naçiz hizmetin İmam-ı Zaman (ruhumuz ona feda olsun) tarafından makbul görülmesini ümit ederim.

Kum - İlim Havzası

Cafer Subhanî

22/11/1995

Soru : 1**TEVHİDİ ŞİRK TEN AYIRT ETMEDE ÖLÇÜ NEDİR?**

Cevap: Tevhit ve şirk ile ilgili en önemli mesele, bu ikisinin ölçüsünü bilmektir. Bu mesele tümüyle halledilmediği takdirde, diğer birçok yan konular da halledilmeyecektir. Bu nedenle tevhit ve şirk meselesini çeşitli boyutlarıyla, ama kısaca açıklamaya çalışacağız.

1- Zatta Tevhit

Zatta tevhit, iki şekilde söz konusu edilmektedir:

a) Allah (kelâm ilmi âlimlerinin ifadesiyle Vacib'ul-Vücud) birdir, eşi ve benzeri yoktur. Bu tevhit, yüce Allah'ın Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli şekillerde zikrettiği tevhitlerdir. Nitekim şöyle buyurmuştur:

"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur."¹

Başka bir yerde ise şöyle buyurmuştur:

"Hiçbir şey O'na denk değildir."²

Elbette bazen bu tevhit, basit ve avamca bir anlayışla, sayısal tevhit şeklinde yorumlanmakta ve "Allah birdir, iki değildir" diye ifade edilmektedir ki, böyle sayısal bir tevhit, yüce Allah'ın her türlü eksiklikten münezze olan zatına yakışan bir tevhit değildir.

1- Şûrâ, 11

2- İhlâs, 4

b) Allah'ın zatı basittir, mürekkep (bileşik) değildir. Zira bir varlığın zihni veya harici (zihinsel veya özdeksel) parçalardan bileşimi, o varlığın parçalarına olan ihtiyacının göstergesidir. İhtiyaç ise, imkânın (olabilirliğin) nişanesidir. İmkân (olabilirlik) da, nedene olan ihtiyacın alâmetidir. Bunların tümü de, Vacib'ul-Vücud'un (varlığı zarurî olan Allah'ın) makamına uyuşmayan şeylerdir.

2- Yaratıcılıkta Tevhit

Yaratıcılıkta tevhit de, aklın ve naklin (Kur'ân ve hadislerin) kabul ettiği tevhit mertebelerinden biridir.

Akıl açısından Allah'tan gayrisi, imkâna (olabilirliğe) dayalı olan bir düzendir; her türlü kemal ve cemalden mahrumdur; her şey neye sahipse, onu bizatihi zengin olan feyiz ve ihsan kaynağından almıştır. Buna göre âlemde görülen kemal ve cemel civelilerinin tümü, Allah'tandır.

Kur'ân açısından ise, birçok ayet, yaratıcılıkta tevhit konusuna açıkça değinmiştir. Örnek olarak onlardan birini verelim:

"De ki: Her şeyi yaratan, Allah'tır. O, bir-dir, her şeye üstün gelendir."¹

Buna göre, genel anlamda yaratıcılıkta tevhit ilkesi, Allah'a inanan kimseler arasında ihtilâf konusu olamaz. Sadece yaratıcılıkta tevhit hususunda iki yorum vardır ki aşağıda onlara değiniyoruz:

a) Varlıklar arasında var olan her türlü neden-sonuç ilişkisi, nedenlerin nedenine ve sebeplerin sebebine (Allah'a) varmaktadır ve hakikatte bağımsız ve asil yaratıcı, sadece Allah'tır. Allah'tan gayri varlıkların kendi sonuçlarındaki etkisi, bağımlı bir etkilemedir ve de Allah'ın izni ve meşiyeti ile gerçekleşmektedir.

Bu görüşte, insan bilgisinin de ulaştığı, âlemdaki neden-sonuç ilişkisi kabul edilmektedir. Fakat aynı zaman-

da bu düzen bütünü ile Allah'a izafe edilmektedir. Bu düzeni yaratan, sebeplere sebebiyet ve nedenlere nedensellik ve etkileyenlere etkileme gücü veren, Allah'tır.

b) Âlemde sadece bir yaratıcı vardır ve o da Allah'tır. Varlık âleminde eşyalar arasında hiçbir etkileme ve etkilene söz konusu değildir. Allah, bütün doğal varlıkların vasıtasız yaratıcısıdır. Hatta beşerin gücünün kendi içinde dahi hiçbir etkisi yoktur.

Bu görüşe göre, âlemde bir tek neden söz konusudur ve o tek neden, bilimin doğal nedenler olarak tanıttığı bütün her şeyin yerini doldurmaktadır.

Yaratıcılıkta tevhit için yapılan bu yorum, Eş'arîlerden bir grup âlimlerin kabul ettiği bir yorumdur. Fakat, Eş'arîlerden İmam'ul-Haremeyn¹ ve son zamanlarda Şeyh Muhammed Abduh -Tevhit risalesinde- bu yorumu benimsememiş ve birinci yorumu kabul etmişlerdir.

3- Tedbir ve İdarede Tevhit

Yaratma Allah'a mahsus olduğu için varlık âleminin tedbiri de Allah'a aittir. Âlemde sadece bir tek müdebbir ve yönetici vardır ve yaratıcılıkta tevhidi ispat eden aklî deliller, tedbir ve idare hususundaki tevhidi de ispat etmektedir.

Kur'ân-ı Kerim, çeşitli ayetlerde Allah'ı âlemlerin yegane yöneticisi ve idare edicisi olarak tanıtmakta ve şöyle buyurmaktadır:

"De ki: Allah her şeyin rabbi iken O'ndan başka bir rab mi arayayım?"²

Elbette yaratıcılıkta tevhit hususunda söz konusu edilen iki yorum, tedbirde tevhit konusunda da söz konusudur ve bize göre tedbir hususunda tevhitten mak-sat, bağımsız tedbirin Allah'a özgü oluşudur.

1- Şehristanî, el-Milel ve'n-Nihal, c.1

2- En'âm, 164

Buna göre varlık âlemindeki varlıklar arasında var olan bazı bağımlı tedbirler, tümüyle Allah'ın iradesi ve meşiyeti ile gerçekleşmektedir.

Kur'ân-ı Kerim, Allah'a bağımlı olan bu tür evirip çevirenlere işaret ederek şöyle buyurmaktadır:

"İşleri yöneten meleklerle andolsun."¹

4- Hâkimiyette Tevhit

Hâkimiyette tevhit, hâkimiyet ve egemenliğin sabit bir hak olarak Allah'a mahsus oluşu ve toplum bireylerinin yegane egemeninin Allah oluşu demektir.

Nitekim Kur'ân-ı Mecid, şöyle buyurmaktadır:

"Hüküm (hâkimiyet) sadece Allah'a aittir."²

Buna göre, başkalarının hâkimiyeti, Allah'ın meşiyeti ile gerçekleşmesi ve salih insanların Allah'ın izni ile toplumun idare ve yönetimini ele alarak onları saadet ve kemal konağına ulaştırması gerekmektedir.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim, şöyle buyurmaktadır:

"Ey Davud! Biz seni, yeryüzündeki halifemiz (temsilcimiz) kıldık; o hâlde insanlar arasında adaletle hükmet."³

5- İtaatle Tevhit

İtaatle tevhit, bizzat ve asaleten itaat edilmesi, uyulması gereken kimsenin, yüce Allah olduğu anlamındadır.

Buna göre başkalarına, örneğin Hz. Peygamber'e, İmam'a, fakihe, babaya ve anneye itaatin gerekliliği, Allah'ın emri ve iradesiyledir.

1- Nâziat, 5

2- Yûsuf, 40

3- Sâd, 26

6- Yasama ve Teşride Tevhit

Yasama ve teşride tevhit, yasama ve kanun koyma yetkisinin sadece Allah'a ait olduğu anlamındadır. Bundan dolayı semavî kitabımız Kur'ân, ilâhî kanun çerçevesinin dışında kalan her türlü hükmü küfür, fık ve zulüm sebebi olarak kabul etmekte ve şöyle buyurmak-tadır:

"Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, kâfirdirler."¹

"Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, fasıktırlar."²

"Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, zalimdirler."³

7- İbadette Tevhit

İbadette tevhit konusunda üzerinde durulması gereken en önemli mesele, ibadetin anlamının ne olduğudur. Zira bütün Müslümanlar, ibadetin Allah'a mahsus olduğu görüş birliği ve Allah'tan başkasına ibadet etmenin caiz olmadığı hususunda görüş birliği içindedirler. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz."⁴

Kur'ân'ın ayet-i şerifelerinden açıkça anlaşıldığı kadarıyla bu konu, bütün peygamberlerin davetinde ortak bir ilke olarak yer almıştır ve bütün peygamberler, bunu tebliğ etmek için gönderilmişlerdir. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun ki biz, her ümmet içinde, 'Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının.' diye bir peygamber görevlendirmişizdir."¹

1- Mâide, 44

2- Mâide, 47

3- Mâide, 45

4- Fâtiha, 5

Buna göre, ibadetin Allah'a özgü olduğu ve O'ndan başkasına ibadet edilmemesi gerektiği, tartışma götürmez kesin bir ilkedir ve hiçbir kimse bu ilkeyi kabul etmedikçe, muvahhit sayılamaz. O hâlde tartışılan şey, neyin ibadet olup, neyin ibadet olmadığıdır.

Örneğin öğretmenin, anne ve babanın, âlimlerin elini öpmek, insanın üzerinde hakkı olan kişilerin karşısında saygı amacıyla eğilmek, onlara ibadet sayılır mı, yoksa ibadet, her türlü eğilme ve tevazudan ibaret olmadığı ve mahiyetinde başka bir öğenin bulunduğu için, bu gibi işler ibadet sayılamaz mı?

O hâlde şimdi eğilme ve tevazu göstermeleri ibadet yapan o asıl öğenin ne olduğuna bakalım:

İbadetle İlgili Yanlış Bir Algılama

Bazı yazarlar, ibadeti "eğilme" veya "aşırı eğilme" olarak açıklamışlardır. Sonra da bazı Kur'ân ayetlerinin açıklaması karşısında kala kalmışlardır. Kur'ân-ı Kerim, açık bir şekilde meleklere, Adem'e secde etmelerinin emredildiğini buyurmaktadır:

"Meleklerle, 'Adem'e secde edin.' demiştik."²

Adem'e yapılan secde, şekil itibarıyla Allah'a yapılan secdeden hiçbir farkı yoktu. Oysa birincisi (Adem'e yapılan secde) sırf bir tevazu, ikincisi (Allah'a yapılan secde) ise ibadet ve tapınmaktı.

Acaba şekil itibarıyla aynı olan bu iki secdenin mahiyetlerini farklı kılan öğe neydi?

Kur'ân, bir başka yerde Yakup Peygamber'in oğullarıyla birlikte Hz. Yusuf'a secde ettiklerini bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Yusuf, annne-babasını tahtın üzerine o-turttu ve hepsi onun önünde secdeye kapandılar. O zaman Yusuf, 'Babacığım! İşte bu, vaktiyle gör-

1- Nahl, 36

2- Bakara, 34

düğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleştirdi.' dedi."¹

Hatırlatmak gerekir ki, Hz. Yusuf'un vaktiyle gördüğü rüyadan maksadı, on bir yıldızın güneş ve ay ile birlikte kendisine secde ettiğini gördüğü rüyası idi. Nitekim Kur'ân, Yusuf'un dilinden şöyle buyurmuştur:

"Yusuf, 'Babacığım! Rüyamda on bir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm.' demişti."²

Hz. Yusuf'un, kendisine secde edenleri rüyasının tabiri olarak saydığına göre, on bir yıldızdan maksat, Yusuf'un kardeşleri; güneş ve aydan maksat da, babası ve annesidir.

Bu açıklama ile, sadece Yusuf'un kardeşlerinin değil, babası Yakub Peygamber'in de Yusuf'a secde ettiği ortaya çıkmaktadır.

Şimdi soruyoruz: Neden eğilme ve tevazuun doruk noktası olan böyle bir secde, ibadet sayılmamıştır?

Kabahatten Büyük Özür!

Burada sözü edilen kimseler, doğru dürüst cevap verememe âcizliği içinde şöyle demektedirler: "Bu secde Allah'ın emriyle olduğu için şirk değildir."

Ama hiç şüphesiz bu cevap çok acemice verilmiş bir cevaptır. Zira eğer bir amelin özü şirk ise, Allah asla onu emretmez.

Nitekim Kur'ân-ı Kerim, şöyle buyurmuştur:

"De ki: Allah, çirkin işi emretmez. Bilmediğiniz bir şeyi Allah adına mı söylüyorsunuz?"³

Esasen Allah'ın emri, bir şeyin mahiyetini değiştirmez. Eğer bir insan karşısında tevazu göstermek ve e-

1- Yûsuf, 100

2- Yûsuf, 4

3- A'râf, 28

ğilmek, ona ibadet etmek ise ve Allah da bunu emretmişse, bu demektir ki yüce Allah, hâşâ kendisinden başkasına ibadet etmeyi emretmiştir.

İbadetin Gerçek Anlamı ve Sorunun Çözümü

Buraya kadar söylenenlerden anlaşıldı ki, Allah'tan başkasına tapmak, bütün muvahhitlerin ittifakıyla yasak ve yanlıştır. Öte yandan bilindi ki, meleklerin Adem'e, Yakub ve oğullarının da Yusuf'a secde etmeleri, onlara ibadet sayılmamıştır.

Şimdi bakalım: Niçin bir defasında ibadet sayılan bir davranış, başka bir defasında ibadet sayılmamaktadır? Bunun sebebi nedir?

Kur'ân ayetlerine müracaat edildiğinde, ibadetin, ilâh olarak kabul edilen veya kendisine ilâhî işler izafe edilen bir kimse karşısında huzu ve eğilmeden ibaret olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu açıklama ile, birine karşı huzu gösterip eğilmeyi ibadet yapan ögenin, onun ilâhlığına veya bağımsız olarak ilâhî işleri yapabilme gücüne sahip olduğuna inanmaktan ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek Arap Yarımadası'nda, gerekse diğer yerlerde yaşayan müşrikler, karşılarında huzu ve huşu ile eğildikleri varlıkları Allah'ın mahlukları bildikleri hâlde günahları bağışlama yetkisine ve şefaât makamına sahip olmak gibi birtakım ilâhî işlerin onlara bırakılmış olduğuna inanırlardı.

Babil müşriklerinin bir kısmı, gök cisimlerine ibadet eder, onları yaratıcıları olarak değil, rableri olarak kabul ederlerdi. Yani evrenin ve insanların yönetimi ve idaresinin onlara bırakıldığına inanırlardı. Hz. İbrahim'in (a.s) onlarla tartışma metodu da bunu göstermektedir. Zira Babil müşrikleri; güneş, ay ve yıldızları yaratıcı olarak kabul etmezlerdi. Aksine onları, rububiyet makamı ve âlemin idaresi kendilerine verilen güçlü yaratıklar olarak kabul ederlerdi.

Hız. İbrahim'in (a.s) Babil müşrikleri ile yaptığı tartışmaları beyan eden Kur'ân ayetlerinde de Hız. İbrahim'in, bir şeyin sahibi, yöneticisi ve evirip çevireni anlamına gelen "rab" kelimesi üzerinde durduğu görülmektedir.¹

Araplar, ev sahibine "rabb'ul-beyt", tarla sahibine "rabb'uz-zey'a" derler. Zira ev ve tarla işlerinin yönetimi, sahiplerinin uhdesindedir.

Kur'ân-ı Kerim, Allah'ı âlemlerin yegane sahibi ve rabbi olarak tanıtmak suretiyle müşrikler gürhuyla mücadele etmekte ve herkesi, tek ve bir olan Allah'a ibadete davet etmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. O hâlde O'na kulluk edin. Bu, doğru yoldur."²

Başka bir ayette de şöyle buyurmaktadır:

"İşte Rabbiniz Allah budur. O'ndan başka ilâh yoktur, her şeyin yaratandır. Öyleyse O'na kulluk edin."³

Duhân Suresi'nde ise şöyle buyurmaktadır:

"O'ndan başka ilâh yoktur; diriltir ve öldürür. Sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbidir."⁴

Kur'ân-ı Kerim Hız. İsa'dan (a.s) naklen de şöyle buyurmaktadır:

"Mesih, 'Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.' dedi."⁵

Bütün bu söylenenlerden açıkça anlaşıldı ki, birinin ilâhlığına ve rububiyetine inanılmadan ve birtakım ilâhî işler kendisine isnat edilmeden onun karşısında saygıyla

1- En'âm, 76-78

2- Âl-i İmrân, 51

3- En'âm, 102

4- Duhân, 8

5- Mâide, 72

eğilme, ibadet olarak telakki edilemez; bu eğilme, son derecesinde olsa dahi.

Buna göre, evlâdın annesi ve babası karşısında ve ümmetin Hz. Peygamber (s.a.a) karşısında bu tür kayıtlardan uzak olarak saygı ile eğilmesi, asla ibadet olarak nitelendirilemez.

Buradan hareketle, Allah dostlarının eserlerinden teberrük ummak, onların türbesinin kapısını ve duvarını öpmek, Allah'ın sevgili kullarına tevessül etmek, Allah'ın salih kullarını çağırarak, Allah'ın veli kullarının doğum ve ölüm yıl dönümlerini kutlamak gibi birtakım konular, her ne kadar bazı cahil kimseler tarafından Allah'tan gayrisine ibadet ve şirk olarak nitelendirilse de, Allah'tan gayrisine tapmak ve ibadet etmekle alâkası ol-mayan şeylerdir.

Soru : 2**ALLAH'IN VELİ KULLARININ GAYBÎ KUDRETİNE İNANMAK
ŞİRK SEBEBİ MİDİR?**

Cevap: Açıktır ki bir insan, başka bir insandan bir işi yapmasını isteyince, onun bu işi yapabilme gücüne sahip olduğunu kabullenmektedir. Bu güç, iki kısımdır:

1- Bazen bu güç, maddî ve doğal güçler çerçevesindedir; örneğin, birinden bize bir tas su vermesini istememiz gibi.

2- Bazen de bu güç, maddî ve doğal güçlerin dışında gaybî bir güçtür. Örneğin, bir kimsenin, İsa b. Meryem (a.s) gibi Allah'ın ermiş bir kulunun dermansız dertleri iyileştirdiğine ve ilâhî nefesiyle tedavi edilmesi zor hastalıklara şifa verdiğine inanması gibi.

Açıktır ki böyle gaybî bir güce inanmak, Allah'ın kudret ve iradesine dayalı olduktan sonra, doğal bir güce inanmak gibidir ve asla şirk sebebi değildir. Çünkü insanlara maddî ve doğal gücü bağışlayan Allah, bazı salih kullarına gaybî güç de bağışlayabilir.

Şimdi sorulan soruya cevap olarak diyoruz ki: Allah'ın veli kullarının gaybî gücüne inanmak, iki şekilde düşünülebilir:

1- Gaybî kudreti olduğu düşünülen şahsın, o kudretin bağımsız ve aslî kaynağı olduğuna ve ilâhî bir işi bağımsız olarak kendi başına yaptığına inanmak.

Şüphesiz ki, Allah'ın kudretinden ayrı ve bağımsız böyle bir kudretin varlığına inanmak, şirk sebebidir. Zira bu durumda, Allah'tan gayrisini kudretin bağımsız ve aslî menşei saymış ve ilâhî bir işi ona izafe etmiş oluruz. Oysa tüm güçlerin kaynağı, âlemlerin Rabbi olan Allah'tır.

2- Allah'ın bazı ermiş kullarının gaybî kudreti olduğuna inanmakla birlikte o kudretin Allah'ın bitmek ve tükenmek bilmeyen kudretinden kaynaklandığına, ilâhî velilerin sadece Allah'ın izniyle bu sonsuz kudret ve gücün tecelli vesilesi olduklarına ve kendilerinden hiçbir bağımsızlığa sahip olmadıklarına, bilâkis hem kendi varlıklarında, hem de gaybî güçlerini kullanmada yüce Allah'a dayandıklarına iman etmek.

Şüphesiz böyle bir inanç, Allah'ın veli kullarını ilâhlaştırmak veya ilâhî bir işi onlara izafe etmek anlamını taşımamaktadır. Çünkü bu inanışa göre salih kullar, Allah'ın izni ve iradesiyle Allah'ın kendilerine verdiği bu gaybî gücü açığa vurmaktadırlar.

Kur'ân-ı Kerim bu hususta şöyle buyuruyor:

"Allah'ın izni olmadan hiçbir peygamber, bir mucize getiremez."¹

Bu açıklama ile, böyle bir inancın şirk sebebi olmadığı gibi, tevhit ve tek olan Allah'a iman ilkesiyle de tümüyle örtüştüğü ortaya çıkmaktadır.

Kur'ân Açısından Allah'ın

Veli Kullarının Gaybî Kudretleri

İslâm dininin semavî kitabı Kur'ân, son derece açık ifadelerle, Allah'ın bazı veli kullarının Allah'ın izniyle böyle ilginç bir güce sahip olduğunu bildirmektedir. Bu ifadelerden bazısına aşağıda yer vermek istiyoruz:

1- Hz. Musa'nın Gaybî Kudreti

Yüce Allah, peygamberi Hz. Musa'ya (a.s) esasını bir kaya parçasına vurmasını emretmiş, bunun üzerine o kaya parçasından tatlı su çeşmeleri akmıştı:

"Musa, milleti için su aramıştı; 'Asanla taş vurun.' dedik; ondan on iki pınar fışkırdı."¹

2- Hz. İsa'nın Gaybî Kudreti

Hz. İsa'nın (a.s) gaybî gücü, Kur'ân'ın çeşitli yerlerinde beyan edilmiştir. Onlardan birine değiniyoruz:

"Ben size çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, sonra ona üflerim, Allah'ın izniyle kuş olur. Yine Allah'ın izniyle anadan doğma körü, alacalıyla iyileştirir, ölüleri diriltirim."²

3- Hz. Süleyman'ın Gaybî Kudreti

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Süleyman'ın (a.s) elinde bulunan gaybî güçler hakkında şöyle buyuruyor:

"Süleyman, Davud'a mirasçı oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Biz kuş dilli öğretilirdi ve bize her şeyden verildi. Doğrusu bu, apaçık bir lütuftur."³

Şüphesiz, Musa'nın (a.s) esasını büyük bir kaya parçasına vurmasıyla ondan temiz ve berrak çeşmelerin akması; İsa'nın (a.s) çamurdan gerçek bir kuş yaratması çaresiz hastalıklara şifa vermesi, ölüleri diriltmesi; Süleyman'ın (a.s) kuşların dilini bilmesi, doğal akışın dışında kalan ve gaybî güc ve kudrete ihtiyaç duyan harikulâde işlerdir.

Kur'ân-ı Kerim, bu ve benzeri diğer ayetlerde, Allah'ın salih kullarının gaybî kudretini beyan ediyor iken bizim, Allah'ın veli kullarının harikulâde kudretlerini açık-

1- Bakara, 60

2- Âl-i İmrân, 49

3- Neml, 16

layan bu açık ayetlerin içeriğine inanmamız, nasıl şirk veya bid'at sebebi sayılabilir?!

Bu açıklama ile, Allah'ın salih kullarının gaybî güce sahip olduklarına inanmanın, onları ilâhlaştırmak veya ilâhî işleri onlara izafe etmek anlamında olmadığı anlaşılmaktadır. Zira eğer böyle bir inanış, onların ilâhlığını gerektiriyor olsaydı, o zaman Musa, İsa, Süleyman vs. gibi kimselerin ilâhlar olarak kabul edildiğini söylememiz gerekirdi. Oysaki bütün Müslümanların bildiği gibi Kur'ân-ı Kerim, onları sadece Allah'ın iyi ve salih kulları olarak saymaktadır.

Buraya kadar verilen bilgiler ışığında şu husus açıklığa kavuşmuş oldu: Allah'ın sevgili kullarının gaybî kudretine inanmak, bu kudretin Allah'ın sonsuz gücüne dayandığı ve aslında Allah'ın kudretinin bir tecellisi olduğu bilinciyle birlikte olursa, şirki gerektirmediği gibi, tevhit ilkesiyle de tam bir uyum içindedir. Zira tevhit ve tek tanrıcılığın ölçüsü, âlemde var olan bütün kudretlerin Allah'a dayandığına ve bütün güçlerin ve hareketlerin Allah'tan kaynaklandığına inanmaktır.

Soru : 3**ALLAH'TAN BAŞKASINA YEMİN ETMEK ŞİRK MİDİR?**

Cevap: Tevhit ve şirk kavramlarının tefsirini Kur'-ân ve sünnette aramak gerekir. Zira Kur'-ân ve Allah Resulü'nün (s.a.a) davranışları; hak ve batılı ayırt etmenin, tevhit ve şirki tanımanın en iyi ölçüsüdür. Buna göre, taassuptan uzak özgür vicdanlarımız nezdinde her türlü düşünce ve davranışı, vahiy mantığı ve Hz. Peygamber'in hayat tarzı ölçüsüyle değerlendirmemiz gerekir.

Şimdi Allah'tan başkasına yemin etmenin caiz oluşunun Kitap ve sünnetteki delillerine bakalım:

1- Kur'-ân, ebedî ayetleri arasında "Peygamber'in hayatı", "insanın ruhu", yazmanın mazharı "kalem", "güneş", "ay", "yıldız", "gece ve gündüz", "yer ve gök", "zaman", "dağlar ve deniz" gibi yüce ve büyük yaratıklara yemin etmiştir. Bu ayetlerin bazısını birlikte göz-den geçirelim:

a) "(Resulüm!) Hayatına andolsun ki onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlar."¹

b) "Güneş'e ve onun ışığına, ardından gelmekte olan Ay'a, onu ortaya koyan gündüze, onu bürüyen geceye, göğe ve onu yapana, yere ve onu yayana, kişiye ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene andolsun ki..."²

1- Hicr, 72

2- Şems, 1-8

- c) "Batmakta olan yıldız andolsun ki..."¹
 d) "Nûn. Kaleme ve (insanların onunla) yazdıklarına andolsun..."²
 e) "Asra andolsun ki, insan hüsrân içindedir..."³
 f) "Fecre ve on geceye andolsun..."⁴
 g) "Andolsun Tur'a, yayılmış ince deri üzerine satır satır dizilmiş Kitab'a, Beyt-i Ma'mur'a, yükseltilmiş tavana, dolu ve kay-nayacak denize..."⁵

Keza Nâziât, Mürselât, Bürûc, Târık, Beled, Tîn ve Duhâ surelerinde de yaratılış âlemindeki varlıklara yemin edildiği göze çarpmaktadır. Şüphesiz, eğer Allah'tan başkasına yemin etmek, şir-ki gerektiriyor olsaydı, ebedî tevhit bildirgesi olan Kur-ân-ı Kerim asla buna teşebbüs etmezdi. Yine, eğer yaratıklara yemin etmek, Allah'a mahsus bir şey olsaydı, yanlışlığa düşülmemesi için Kur-ân ayetlerinde kesinlikle buna değinilirdi.

2- Tüm dünya Müslümanları, Hz. Peygamber'i (s.a.a) kendilerine örnek almakta ve Hz. Peygamber'in davranışlarını ve hayat tarzını doğruyu yanlıştan ayırma ölçüsü olarak kabul etmektedirler.

Müslüman araştırmacılar, Sahihler ve Müsnedler yazarları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Allah'tan başkasına yaptığı yeminlerden birçok örnek rivayet etmişlerdir.

Örneğin, Hanbelî mezhebinin imamı Ahmed b. Hanbel, kendi Müsned'inde Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Canıma andolsun ki, eğer iyiliği emreder ve kötülükten sakındırırsan, bu, susmandan daha i-

1- Necm, 1

2- Kalem, 1

3- Asr, 1-2

4- Fecr, 1-2

5- Tûr, 1-6

yidir."¹

Müslim b. Haccac, Sıhah-i Sitte'den biri olan kendi Sahih'inde şöyle yazar:

"Bir adam Peygamber'e (s.a.v) gelerek, 'Hangi sadakanın sevabı daha büyüktür?' diye sordu. Pey-gamber, 'Babana andolsun ki, bundan haberdar olacaksın: Sevabı en büyük olan sadaka, sağlıklı ve ihtiraslı olduğun, fakirlikten korktuğun ve ya-şamayı ümit ettiğin bir hâlde verdiği sadakadır.' buyurdu."²

Acaba Allah'tan başkasına yemin etmeyi caiz gördükleri için dünya Müslümanlarından büyük bir kısmını müşrik sayan kimseler, Hz. Peygamber'in bu davranışını nasıl izah edebilirler?!

3- Allah'ın Kitabı ve Peygamber'in sünnetine ilâve olarak Allah Resulü'nün (s.a.a) yakın ashabının davranışları da, Allah'tan başkasına yemin etmenin caiz olduğunu göstermektedir. Hz. Ali (a.s), sözlerinin birçoğunda kendi canına yemin etmektedir. Bu sözünde şöyle buyurmuştur:

"Hayatıma andolsun ki, benden sonra bu şaşkınlığınız kat kat artacaktır."³

Başka bir sözünde de şöyle buyurmuştur:

"Canıma andolsun ki, azgınlığından ve ayrılıkçılığından vazgeçmezsen, yakında onların seni a-radığını öğreneceksin."⁴

1- Müsned-i Ahmed, c.5, s.224- 225, Beşir b. Hasasiyye es-Sedu-sî'nin hadisi

2- Sahih-i Müslim, c.3, Kitab'uz-Zekât, Bab-u Beyan-i Enne Ef-zal'es-Sadaka Sadakat'us-Sahih'iş-Şehih, s.93- 94

3- Nehc'ül-Belâğa, Muhammed Abduh, 161. hutbe

4- Nehc'ül-Belâğa, Muhammed Abduh, 9. mektup. Bunun diğer örneklerini de görmek için 168, 183, 187. hutbeler ile 6. ve 54. mektuplara müracaat ediniz.

Şüphesiz, bunca açık ve net hadis karşısında içtihat ve istihzan yapılamaz. Hiçbir delil de, Allah'ın Kur'ân-ı Mecid'deki metodunun, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Emir'ül-Müminin (a.s) gibi yakın ashabının davranışlarının yanlış olduğunu ortaya koyamaz.

Sonuç

Bütün bu zikredilen delillerden de açıkça anlaşıldığı gibi, Allah'ın Kitabı, Peygamber'in sünneti ve müminlerin sireti açısından Allah'tan gayrisine yemin etmenin meşru oluşu kesin bir ilkedir ve tevhit ile hiçbir aykırılık içinde değildir. Dolayısıyla, eğer kesin delillerle sabit olan bu ilkeye zahiriyle muhalif olan bir hadis bulunursa, onu Kur'ân ve hadis açısından kesin olan bu ilke ile çelişme-yecek şekilde tevil ve tevcih etmek gerekir.

Burada Allah'tan başkasına yemin etmenin caiz olmadığını iddia edenlerin ileri sürdüğü müphem bir hadisi zikredip cevabını verelim:

H. Peygamber (s.a.a), Ömer'in kendi babası adına yemin ettiğini duyunca şöyle buyurdu:

"Allah sizleri babalarınıza yemin etmekten sa-kındırmıştır. Her kim yemin ederse, Allah'a yemin etsin veya sussun."¹

Gerçi bu hadis Allah'tan başkasına yemin etmeyi caiz gören Kur'ân ayetleri ve açık hadisler karşısında durabilecek bir hadis değildir; lâkin yine de bu hadis ile zikredilen onca ayet ve hadislerin arasını bulmak için şöyle diyebiliriz:

H. Peygamber'in (s.a.a) Ömer gibi kişileri babalarının adına yemin etmekten sakındırması, onların babalarının genelde putperest ve müşrik oldukları cihetiyledir. Zira kâfir ve putperest bir insan, kendisine yemin edilmeye lâik değildir.

1- es-Sünen'ül-Kübra, c.10, s.29 ve Sünen-i Nesaî, c.7, s.4-5

Soru : 4**ALLAH'IN VELİ KULLARINA TEVESSÖL ETMEK, ŞİRK VE
BİDAT SEBEBİ MİDİR?**

Cevap: "Teveşsöl", kişinin Allah'a yakınlık makamına ermek için kendisiyle Allah arasında değerli bir varlığı aracı kılmasıdır.

İbn-i Menzur, Lisan'ul-Arab'da şöyle diyor:

"Teveşsele ileyhi bi keza; birine, kıramayacağı bir saygınlık vesilesiyle yakın olmayı ifade eder."¹

Kur'ân-ı Mecid şöyle buyurmuştur:

"Ey iman edenler, Allah'tan sakının, sizi O'na götürecek vesile arayın ve Allah yolunda cihat edin ki kurtulasınız."²

Cevherî ise Sihah'ul-Lugat'ta "vesile" kelimesini şu şekilde açıklıyor:

"Vesile, kendisiyle başkasına yaklaşılacak şey demektir."

Buna göre, kendisine teveşsöl ettiğimiz değerli şey, bazen güçlü bir vesile olarak bizi âlemlerin Rabbine ulaştıracak salih amellerimiz ve halis ibadetlerimizdir; bazen de yüce Allah nezdinde özel bir makama ve saygıya sahip olan yüce bir insandır.

1- Lisan'ul-Arab, c.11, s.724

2- Mâide, 35

Te vessülün Çe şitleri

Te vessülü üç kısma ayırmak mümkündür:

1- Salih amellere tevessül etmek. Nitekim Celâ luddin Suyutî, **"Sizi O'na götürecek vesile arayın."** ayet-i şerifesinin tefsirinde şu rivayeti nakletmiştir:

Katade, bu ayetle ilgili olarak şöyle diyor: "Yani, Allah'a itaat ederek ve O'nun hoşnut olduğu amelleri yaparak Allah'a yakın olun."¹

2- Salih kulların duasına tevessül etmek. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, Hz. Yusuf'un kardeşlerinin dilinden şöyle nakletmektedir:

"Oğulları 'Ey Babamız! Günahlarımızın bağışlanmasını dile; şüphesiz biz suçlu idik.' dediler. Yakup, 'Rabbimden sizi bağışlamasını dileyeceğim; şüphesiz O, bağışlayandır, merhamet edendir.' dedi."²

Bu ayetten açıkça anlaşıldığı üzere Hz. Yakub'un oğulları, babalarının duasına ve mağfiret dilemesine tevessül etmişler ve onun duasını kendileri için bağışlanma vesilesi bilmişlerdir. Yakub Peygamber de onların bu tevessülüne itinasızlık etmeyip onlara dua etme ve mağfiret dileme vaadinde bulunmuştur.

3- Allah'a yakınlık makamına ermek için Allah katında özel bir makam ve saygınlığa sahip olan manevî şahsiyetlere tevessül etmek. Bu tür tevessül de, İslâm güneşinin doğduğu ilk yıllardan itibaren Hz. Peygamber'in ashabı tarafından kabul görmüş ve başvurulmuştur.

Şimdi hadisler ve Allah Resulü'nün (s.a.a) ashabı ile İslâm dünyasının büyüklerinin davranışları ışığında bu meselenin delillerini gözden geçirelim:

1- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.2, s.280, söz konusu ayetin tefsiri, Beyrut basımı.

2- Yûsuf, 97-98

1- Ahmed b. Hanbel, kendi Müsned'inde, Osman b. Huneyf'ten şöyle rivayet etmiştir:

Gözleri görmeyen bir adam Peygamber'in yanına vardı ve şöyle dedi: "Beni iyileştirmesi için Allah'a dua et." Peygamber şöyle buyurdu: "İstersen dua ederim; istersen de ertelerim ki bu, senin için daha iyidir." Gözleri görmeyen adam, "Bana dua et." dedi. Hz. Peygamber ona, adabıyla güzel bir abdest almasını, sonra iki rekât namaz kılmasını ve ardından şöyle dua etmesini emretti: *"Allah'ım, Rahmet peygamberi olan peygamberin Muhammed vesilesiyle senden hacetimi diliyor ve sana yöneliyorum. Ey Muhammed! Bu hacetim hususunda senin vesilenle Rabbime yöneldim ki hacetimi bana veresin. Allah'ım! Onu bana şefaatçi kıl."*¹

Bu hadisin doğruluğunu bütün hadisçiler teyit etmişlerdir. Hâkim Nişaburî, el-Müstederek'te bu hadisi naklettikten sonra onu "sahih" olarak değerlendiriyor. İbn-i Mace, Ebu İshak'tan naklen, bu hadisin sahih olduğunu söylüyor. Tirmizî, Ebvab'ul-Ed'ie adlı kitabında bu hadisin sahihliğini teyit ediyor. Muhammed Nesib er-Rufaî de, "et-Teveessul İlâ Hakikat'it-Teveessül" adlı eserinde şöyle diyor:

"Şüphe yok ki bu hadis, sahih ve meşhur bir hadistir... Yine şüphe yoktur ki, Resulullah'ın duası ile âmâ adam, görmesine kavuşmuştur."²

1- Musned-i Ahmed b. Hanbel, c.4, s.138, Osman b. Huneyf'in rivayetleri bölümü; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.313, Kitab-u Salat'it-Ta-tavvu', Byerut basımı; Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.441 Dar-u İhyai'l-Ku-tub'il-Arabiyye; et-Tac, c.1, s.286; Suyutî, el-Caimiu's-Sağir, s.59; İbn-i Teymiyye, et-Teveessül ve'l-Vesile, s.98, Beyrut basımı

2- et-Teveessul İlâ Hakikat'it-Teveessül, s.158, Beyrut basımı.

Bu hadisten, gayet açık bir şekilde, dileğin kabul olması için Hz. Peygamber'e (s.a.a) tevessül etmenin caiz oluşu anlaşılmaktadır. Zira bizzat Allah Resulü, o âmâ şahsa bu şekilde dua etmesini ve Hz. Peygamber'i kendisiyle Allah arasında vesile kılarak âlemlerin Rabbinden dileğini talep etmesini emretmiştir. Allah'ın veli kullarına ve katında aziz olan zatlara tevessül etmek de, bundan başka bir şey değildir.

2- Ebu Abdillâh Buharî kendi Sahih'inde şöyle diyor:

Kıtlık yüz gösterdiğinde Ömer b. Hattab, Peygamber'in amcası Abbas b. Abdulmuttalip vesilesiyle yağmur talep eder ve şöyle derdi: "Allahım! Biz, Peygamber'in hayatı döneminde ona tevessül ederek senden yağmur istiyorduk, sen de rahmet yağmurunu bize indiriyordun. Şimdi de Peygamber'in amcasına tevessül ederek senden yağmur istiyoruz. Yağmurunu bizden esirgeme!" Ravi diyor ki: "Bu tevessül ve duanın ardından onlara yağmur yağdı."¹

3- Allah'ın veli kullarına tevessül etme meselesi o ka-dar yaygındı ki İslâm'ın ilk yıllarındaki Müslümanlar da, şiirlerinde Hz. Peygamber'i kendileriyle Allah arasında bir vesile olarak tanıtıyorlardı. Sevad b. Karib, Hz. Peygamber (s.a.a) için bir kaside söylemiş ve kasidesinde şu beyitlere yer vermiştir:

"Şahadet ederim ki, Allah'tan başka rab yoktur / Ve sen, her gizli ve bilinmeyen konuda güvenilensin.

Yine sen, peygamberler arasında / Allah'a en yakın vesilesin, ey tertemiz ve saygın insanların oğlu!"²

1- Sahih-i Buharî, c.2, Kitab'ul-Cum'a, Bab'ul-İstiska, s.27, Mısır

2- Seyyid Ahmed b. Zeynî Dehlan, ed-Dürer'üs-Seniyye, s.29, Taberanî'den naklen

Hız. Peygamber (s.a.a), Sevad b. Karib'in bu şiirini dinlemiş olduğu hâlde, onu böyle konuşmaktan menetmedi, onu şirk ve bidatle suçlamadı.

Şafiî de, şu iki beyitte bu hakikate işaret etmektedir:

"Peygamber'in Ehlibeyti, Allah'a doğru yürüyüşte benim vesilemdir. / Onların yüz suyu hürmetine yarın amel defterimin sağ elime verilmesini ümit ederim."¹

Gerçi Allah'ın veli kullarına teveşsöl etmenin caiz oluşu hususunda hadislerimiz oldukça çoktur, lâkin burada aktardığımız hadisler ışığında da, Peygamber'in sünneti, ashabın ve büyük İslâm âlimlerinin davranışları açısından teveşsöl etmenin doğru ve beğenilen bir davranış biçimi olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu konuda sözü uzatmaya gerek yoktur.

Bu açıklamalarımızla, Allah'ın aziz kullarına teveşsöl etmeyi şirk ve bidat sayan kimselerin sözlerinin temelsiz olduğu ortaya çıkmıştır.

1- İbn-i Hacer Askalanî, es-Savaik'ul-Muhrika, s.178, Kahire basımı

Soru : 5**ALLAH'IN VELİ KULLARININ DOĞUM GÜNLERİNİ
KUTLAMAK, BİDAT VE ŞİRK MİDİR?**

Cevap: Allah'ın salih kullarının hatırasına saygı göstermek ve doğum günleri dolayısıyla merasim düzenlemek, akıl sahipleri açısından tartışılmayacak kadar açık bir mesele olmakla birlikte, bu konuda her türlü şüp-heyi ortadan kaldırmak için şu işin meşru oluşunun delillerini hep birlikte gözden geçirelim:

1- Merasim Düzenlemek, Sevgi Gösterisidir

Kur'ân-ı Kerim, Müslümanları Hz. Peygamber'e ve Ehlibeyti'ne (hepsine selâm olsun) sevgi beslemeye davet etmektedir:

"Ben sizden, risaletime karşılık yakınlarıma sevgi beslemekten başka bir ücret istemiyorum."¹

Şüphesiz, Allah'ın velileri için anma merasimleri düzenlemek, insanların onlara olan aşk ve alâkalarının göstergesidir ki, Kur'ân-ı Kerim açısından hiçbir sakınca yoktur.

2- Merasim Düzenlemek, Hz. Peygamber'e Saygı Göstermektir

Kur'ân-ı Kerim, Allah Resulü'ne (s.a.a) yardım etmenin yanında, ona saygı göstermeyi, onun yüce makamından övgüyle bahsetmeyi de, saadet ve kurtuluşun ölçüsü olarak tanıtmaktadır.

"Ona (Peygamber'e) iman eden, ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla birlikte indirilen nura uyanlar, işte onlar, kurtuluşa erenlerdir."¹

Bu ayet, Allah Resulü'ne (s.a.a) saygı göstermenin İslâm açısından istenen ve beğenilen bir amel olduğunu ve Hz. Peygamber'in değerli hatırasını canlı tutan yüce makamını öven merasimler düzenlemenin Allah'ı hoşnut ettiğini açıkça ortaya koymaktadır. Zira bu ayette kurtuluşa erenler için dört sıfat beyan edilmiştir:

- a) Hz. Peygamber'e iman etmek:
"Ona (Peygamber'e) iman edenler"
- b) Hz. Peygamber'e inen nura uymak:
"Onunla birlikte indirilen nura uyanlar"
- c) Hz. Peygamber'e yardım etmek:
"Ona yardım edenler"
- d) Hz. Peygamber'in makamına saygı göstermek:
"Ona saygı gösterenler"

Buna göre, Hz. Peygamber'e (s.a.a) saygı ve hürmet göstermek de, ona iman etmek, ona yardım etmek ve emirlerine tâbi olmak gibi gerekli bir iş olup, bu ayetteki **"ona saygı gösterenler"** ifadesinin gereğini yerine getirmektir.

3- Merasim Düzenlemek, Allah'a Uymaktır

Allah-u Tealâ, Kur'ân-ı Mecid'de Hz. Peygamber'i överek şöyle buyuruyor:

"Senin adını ve şanını yüceltmedik mi?"¹

Bu ayet-i şerife ışığında, yüce Allah'ın, Hz. Peygamber'in adının ve şanının âlemde yücelmesini istediği ve kendisinin de Kur'ân ayetleri aracılığı ile bu işi yaptığı ortaya çıkmaktadır. Biz de, semavî kitabımıza uyarak görkemli anma merasimleri düzenleyerek, o kemal ve fazilet örneğinin yüce makamını övüyor ve bu işimizle âlemlerin Rabbine uyduğumuzu gösteriyoruz. Açıktır ki, Müslümanların bu merasimleri düzenlemekten maksadı, Hz. Peygamber'in (s.a.a) adını yüceltmekten başka bir şey değildir.

4- Vahyin Nazil Oluşu, Gökten Bir Sofra İnmesinden Daha Önemsiz Değildir

Kur'ân'ı Mecid, Allah'ın peygamberi İsa'nın (a.s) diinden şöyle aktarmaktadır:

"Meryem oğlu İsa, 'Ey Rabbimiz olan Allah! Bize gökten bir sofrayı indir ki, bize ve bizden sonra geleceklere bayram ve senden bir ayet (işaret) olsun ve bize rızık ver; sen rızık verenlerin en hayırlısısn.' dedi."²

Hız. İsa, Allah'tan kendilerine gökten bir sofrayı indirmesini istiyor ki o günü, bayram olarak kutlasınlar.

Şimdi soruyoruz: Allah'ın peygamberi (İsa), insanın cisminin faydalandığı, gökten inen sofranın indirildiği günü bayram olarak kutluyorsa, Müslümanların insanların ve toplumların kurtarıcısı Hız. Peygamber'in (s.a.a) doğduğu günü veya kendisine vahiy indiği günü bayram olarak kutlamaları, nasıl şirk ve bidat olabilir?!

1- İnşirâh, 4

2- Mâide, 114

5- Müslümanların Gidişatı

Müslümanlar, eskiden beri Hz. Peygamber'in (s.a.a) hatırasını canlı tutmak amacıyla bu tür merasimleri hep düzenlemişlerdir. Hüseyin b. Muhammed Diyarbekrî, Tarih'ul-Hamîs adlı kitabında şöyle yazar:

"Müslümanlar, eskiden beri Hz. Peygamber'in doğum ayını kutlar, ziyafetler verir, o ayın gecelerinde sadakalar dağıtır ve sevinç gösterilerinde bulunurlar. O ayda iyiliklerini artırır, mevlit okumaya özen gösterirler. Bu ayın rahmet ve bereketini hayatlarında hissederek..."¹

Bu açıklamayla, Kur'ân ve Müslümanların gidişatı açısından Allah'ın veli kullarının hatırasına merasimler düzenlemenin caiz ve hatta beğenilen bir iş olduğu ve bu işin bidat olduğunu iddia edenlerin sözlerinin hiçbir temel ve dayanağı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Zira bidat, özel veya genel bir şekilde Kur'ân ve sünnetin caiz görmediği iştir. Oysa bu meselenin cevazı, Kur'ân ayetlerinden ve Müslümanların süregelen gidişatından açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Kaldı ki, daha önce de söylediğimiz gibi, bu merasimler, sırf Allah'ın salih kullarına saygı göstermek ve onların hatırasını gönüllerde canlı tutmak amacıyla düzenlenmekte ve bu vesileyle onların, Rablerine muhtaç birer kul oldukları unutulmamaktadır. Dolayısıyla bu işin, tevhit inancı ile hiçbir çelişkisi yoktur.

Böylece Allah'ın veli kulları hatırasına merasim düzenlemeyi şirk sebebi sayan kimselerin sözlerinin temelsizliği ortaya çıkmaktadır.

1- Hüseyin b. Muhammed b. Hasan Diyarbekrî, Tarih'ul-Hamis, c.1, s.223, Beyrut basımı.

Soru : 6**SİZİN İNANDIĞINIZ ŞEFAAT NEDİR?**

Cevap: Her ne kadar şefaatin sonucu hususunda görüş farklılığı sergİleseler de, İslâm fırkalarının hemen hepsi Kur'ân ve hadislere uyarak şefaati İslâm'ın kesin ilkelerinden biri olarak kabul ederler. Şefaatin hakikati, Allah'ın yanında değeri ve saygınlığı olan bir insanın yüce Allah'tan bir başka bir insanın günahlarını bağışlamasını veya makamını yükseltmesini istemesidir. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Bana beş şey verildi: ...ve bana şefaât verildi, onu ümmetim için sakladım."¹

Şefaatin Sınırlılığı

Kur'ân, mutlak ve kayıtsız şartsız şefaati kabul etmez. Kur'ân'a göre şefaât, şu kayıtlarla sınırlıdır:

1- Şefaât edecek olan kimse, Allah tarafından şefaât etme yetki ve iznine sahip olmalıdır. Dolayısıyla ancak manevî anlamda Allah'a yakın olmanın yanında, bu iş için Allah tarafından izni olan kimseler şefaât edebilirler. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Rahman'ın katında bir ahit almış olanlardan başkaları, şefaât yetkisine sahip değildirler."²

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.301; Sahih-i Buhârî, c.1, s.91, Mısır bas.

2- Meryem, 87

Başka bir ayette ise şöyle buyurmaktadır:

"O gün Rahman'ın izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez."¹

2- Şefaate edilecek kimse, şefaateçi aracılığıyla ilâhî feyzi elde etme liyakatine sahip olmalıdır. Yani Allah ile iman bağı kopmamış, şefaateçi ile manevî bağlantısı kesilmemiş olmalıdır.

Dolayısıyla Allah ile aralarında iman bağı olmayan kâfirler ile, şefaate edecek kimselerle manevî bağlantısı kesilmiş olan bazı günahkâr Müslümanlar -örneğin namaz kılmayanlar ve adam öldürenler gibi- şefaate nail olmayacaklardır.

Kur'ân, namaz kılmayan ve yeniden diriliş gününü inkâr eden kimseler hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Artık onlara, şefaateçilerin şefaati fayda vermez."²

Kur'ân, zalimler hakkında ise şöyle buyurmaktadır:

"Zalimlerin ne içten bir dostu, ne de sözü dinlenecek bir şefaateçisi olur."³

Şefaatin Hikmeti

Şefaate, tıpkı tövbe gibi, sapkınlık ve günah yolunun yarısında günahları terk edip, ardından ömrünün geri kalan bölümünü Allah yolunda tüketebilecek kimseler için bir ümit ışığıdır. Çünkü günahkâr bir insan, sınırlı koşullarda şefaateçinin şefaatine nail olabileceğini hissedecek olursa, bu sınırı korumaya ve daha ileri gitmemeye çalışır.

1- Tâhâ, 109

2- Müddessir, 48

3- Mü'min, 18

Şefaatin Sonucu

Müfessirler, şefaatin sonucunun günahların bağışlanması mı, yoksa derecenin yükselmesi mi olduğu hususunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Ancak Hz. Peygamber'in (s.a.a), "*Kıyamet gün benim şefaetim, ümmetinden büyük günahlar işleyenler içindir.*"¹ şeklindeki sözünü dikkate aldığımızda, birinci görüşün daha ağır bastığını söyleyebiliriz.

1- Sünen-i İbn-i Mace, c.2, s.583; Müsned-i Ahmed, c.3, s.213; Sünen-i Ebî Davud, c.2, s.537; Sünen-i Tirmizî, c.4, s.45

Soru : 7**GERÇEK ŞEFAATÇİLERDEN
ŞEFAAT DİLEMEK ŞİRK MİDİR?**

Bu soruyla ilgili açıklama yapılırken şöyle deniyor: Şefa'at, tümüyle Allah'a mahsustur. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, bu hususta şöyle buyurmaktadır:

"De ki: Şefa'at, tümüyle Allah'ındır."¹

O hâlde Allah'tan başkasından şefa'at dilemek, Allah'ın mutlak hakkını kulundan dilemek olur ki böyle bir dilek, gerçekte Allah'tan gayrisine ibadet etmek olup, ibadet boyutundaki tevhide ters düşer.

Cevap: Şüphesiz burada sözü edilen şirkten maksat, yüce Allah'ın zatı veya yaratıcılığı veya tedbiri hususundaki şirk değildir. Maksat, Allah'a ibadet ve tapınma hususundaki şirktir.

Açıktır ki, bu konunun açıklığı kavuşması, ibadet ve tapınmanın dakik bir tanımının yapılmasıyla mümkündür. Hepimizin bildiği gibi ibadet, tanımı bize bırakılan bir kavram değildir. Dolayısıyla, bir mahluk karşısında gösterilen her türlü huzuyu veya bir kuldan istenen her türlü dileği, ona ibadet etme olarak algılamamalıyız.

Örneğin Kur'ân-ı Kerim'in de açıkça belirttiği üzere, melekler Adem'e secde etmişlerdir:

"Onu yapıp ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın. İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi."¹

Fakat bu secde, her ne kadar Allah'ın emriyle olmuş-sa da, mahiyet açısından Adem'e ibadet değildir. Aksi tak-dirde Allah bunu emretmezdi.

Veya Hz. Yakub'un oğulları ve hatta bizzat kendisi, de Hz. Yusuf'a secde etmişlerdir.²

Eğer böyle bir huzu Yusuf'a ibadet olsaydı, ne masmuluk makamına sahip olan Yakup Peygamber bunu yapardı, ne de çocuklarının bunu yapmalarına rıza gösterirdi. Kaldı ki, secdeden daha büyük bir huzu örneği de yoktur.

Buna göre, birine karşı huzu göstermek ve birinden bir şey istemek ile birine ibadet etmek kavramlarını birbirinden ayırmak gerekir. İbadetin hakikati, insanın bir varlığı ilâh kabul edip ona tapınması veya bir varlığı mahluk kabul etmekle beraber, âlemi idare etmek veya günahları bağışlamak gibi Allah'a özgü bazı işlerin ona bırakıldığını sanmaktır. Ama eğer biz, kendisini ilâh saymadığımız ve de Allah'a mahsus işlerin kendisine bıraktıldığını düşünmediğimiz birisi karşısında huzu gösterip eğilirsek, böyle bir huzu ve eğilme, tıpkı meleklerin Adem'in önünde ve Yakub'un oğullarının Yusuf'un önünde eğilmeleri gibi, saygı göstermekten başka bir şey olmayacaktır.

Sorulan soruyla ilgili olarak da şunu söylemek gerekir: Şefaath hakkının gerçek şefaathçilere tefviz edildiğini (bırakıldığını) ve bunların hiçbir kayıt ve şart olmaksızın şefaath edebileceklerini ve günahları bağışlama sebebi olabileceklerini düşünecek olursak, böyle bir inanış şirke girer. Zira bu durumda Allah'ın işini, Allah'tan gayrisinden dilemiş oluruz. Ama eğer Allah'ın temiz kullarından

1- Sâd, 72-73

2- Yusuf, 100

bir grubun şefaât makamına malik olmaksızın belli bir çerçevede günahkârlar hakkında şefaât iznine sahip olduğunu, en önemli şartının da Allah'ın izni ve rızası olduğunu düşünenecek olursak, şüphesiz Allah'ın salih bir kulundan böyle bir şefaati talep etmek, onu ilâh saymayı gerektirmediği gibi ilâhî işlerin ona tefviz edildiği anlamına da gelmez. Biz, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatı döneminde, günahkârların mağfiret dilemek için Hz. Peygamber'in huzuruna geldiğini ve Hz. Peygamber'in onlara şirk isnadında bulunmadığını görmekteyiz. Nitekim İbn-i Mace, kendi Sünen'inde Hz. Peygamber'in şöyle bu-yurduğunu nakletmektedir:

"Acaba Rabbimin beni bu gece hangi iş hususunda özgür bıraktığını biliyor musunuz?" Biz (ashap) şöyle arz ettik: "Allah ve Resulü daha iyi bilir." Peygamber şöyle buyurdu: "O, beni ümmetimin yarısının cennete girişi ile şefaati kabul hususunda serbest bıraktı. Ben de şefaati tercih ettim." Biz şöyle arz ettik: "Ey Allah'ın Resulü! Allah'tan bizi şefaate lâayk kılmasını dile." Peygamber şöyle buyurdu: "Şefaât, her Müslüman içindir."¹

Bu hadisten açıkça anlaşıldığı üzere, Hz. Peygamber'in ashapı da ondan şefaât dilemiş ve "Allah'tan bizi şefaate lâayk kılmasını dile." diye arz etmişlerdir.

Kur'ân-ı Kerim de bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Onlar, kendilerine zulmettiklerinde, sa-nagelip Allah'tan mağfiret dileselerdi ve Peygamber de onlara mağfiret dileseydi, Allah'ı tövbele-ri kabul eden ve (kullarına) merhamette bulunan olarak bulurlardı."²

Başka bir yerde ise Yakub'un oğullarının şöyle dediğini nakletmektedir:

1- Sünen-i İbn-i Mace, c.2, Bab-u Zikr-iş-Şefae, s.586

2- Nisâ, 64

"Oğulları, 'Ey Babamız! Günahlarımızın bağışlanmasını dile; şüphesiz biz suçlu idik.' dediler."¹

Hız. Yakup da onlar için mağfiret dileyeceğini vadetti ve onları asla şirk ile itham etmedi:

"Yakup, 'Rabbimden sizi bağışlamasını dileyeceğim; şüphesiz o, bağışlayandır, merhamet edendir.' dedi."²

1- Yûsuf, 97

2- Yûsuf, 98

Soru : 8**ALLAH'TAN GAYRİSİNDEN
YARDIM DİLEMEK ŞİRK MİDİR?**

Cevap: Akıl açısından ve vahiy mantığında bütün insanlar, hatta evrendeki bütün varlıklar, yaratılış ve ortaya çıkışlarında Allah'a muhtaç oldukları gibi, etkilerini gösterme hususunda da Allah'a muhtaçtırlar.

Kur'-ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Ey insanlar! Sizler Allah'a muhtaçsınız; Allah ise müstağnîdir, övülmeye lâayık olandır."¹

Başka bir yerde ise, başarı ve galibiyetin, âlemlerin Rabbinin tekelinde olduğunu bildirmekte ve şöyle buyurmaktadır:

"Başarı ve zafer, ancak güçlü ve hikmet sahibi olan Allah katındandır."²

İslâm'ın bu temel ve kesin ilkesi esasınca biz Müslümanlar, her namazda şu ayet-i kerimeyi tilâvet etmekteyiz:

"Sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz."³

Şimdi yukarıdaki soruya cevap vermek için şöyle diyoruz:

1- Fâtır, 15

2- Âl-i İmrân, 126

3- Fâtiha, 5

Allah'tan gayrisinden yardım dilemek, iki şekilde düşünülebilir:

1- Varlığında veya etkinliğinde bağımsız olduğuna ve yardım ulaştırmada Allah'a muhtaç olmadığına inanarak bir insandan veya başka bir mahluktan yardım dilemek.

Şüphesiz, Allah'tan gayrisinden bu şekilde yardım dilemek, şırttır ve Kur'ân-ı Kerim, aşağıdaki ayette bunun temelsiz bir inanç olduğunu beyan etmektedir:

"De ki: Eğer Allah size bir kötülük dilese veya bir rahmet istese, O'na karşı kim sizi koruyabilir? Onlar, kendilerine Allah'tan başka dost ve yardımcı bulamazlar."¹

2- Kendisinden yardım dilenen insanın veya başka bir mahlukun mahluk olduğuna, Allah'a muhtaç olduğuna, kendisinden hiçbir etkinliğe sahip olmadığına, sahip olduğu etkinliğin kullarının bazı sorunlarını halletmesi için yüce Allah tarafından kendisine verildiğine inanarak ondan yardım dilemek.

Bu tefekkür tarzı esasınca kendisinden yardım dilediğimiz kimse, bir araç hükmündedir ve yüce Allah onu birtakım ihtiyaçları giderme noktasında vesile kılmıştır. Böyle bir yardım dilemek, gerçekte Allah'tan yardım dilemektir. Çünkü bu araçları var eden ve onlara başkalarının ihtiyacını giderme noktasında etki ve güç veren kimse, Allah'tır. Esasen insan türünün hayatı, bu sebep ve araçlardan yardım dileme temeli üzerine kurulmuştur. Öyle ki bu araçlardan yardım almaksızın insanın yaşaması neredeyse imkânsız hâle gelir. Bu noktada eğer onlara Allah'ın yardımının gerçekleşme sebepleri olarak bakar ve hem varlıklarının, hem de etkinliklerinin Allah'tan olduğunu unutmazsak, bu bakış açısıyla onlardan yardım dilemek, hiçbir şekilde tevhit ve Allah'ın birliği inancıyla çelişmez.

Eğer Allah'a inanan muvahhit bir çiftçi; yer, su, hava ve güneş gibi etkenlerden yardım alarak ekin ekip ürün elde ediyorsa, bu gerçekte onun Allah'tan yardım dilemesidir. Çünkü bu etkenleri etken yapan, onlara bu kabiliyeti veren, şüphesiz Allah'tır.

Açıktır ki bu tür yardım dileme, tevhitle ve tek olan Allah'a tapınma inancıyla tam bir uyum içindedir. Kur'ân-ı Kerim, bizlere bu tür araçlardan (sabır ve namaz gibi) yardım dilemeyi emretmiş ve örneğin şöyle buyurmuştur:

"Sabır ve namazla yardım dileyin."¹

Sabır ve direnmek, insanın işi olmakla beraber bizler ondan yardım almakla görevli kılınmışız. Bu, demektir ki böyle bir yardım dileme, **"...ve sadece senden yardım dileriz."** ayetinde yardım dilemenin Allah'a özgü kılınmış olmasına aykırı düşmektedir.

1- Bakara, 45

Soru : 9**ALLAH'TAN BAŞKALARINI ÇAĞIRMAK ONLARA İBADETİ
VE ŞİRKİ GEREKTİRİR Mİ?**

Bu sorunun sorulmasına sebep olan şey, zahirleri itibariyle Allah'tan gayrisini çağırarak yasaklayan bazı Kur'an ayetleridir. Şu ayetler gibi:

"Secde yerleri şüphesiz Allah'a aittir, öyleyse, Allah ile birlikte kimseyi çağırmayın."¹

"Allah'ı bırakıp da sana fayda da, zarar da veremeyecek şeyleri çağırma."²

Bir grup, bu tür ayetleri bahane ederek öldükten sonra başkalarını çağırarak, Allah'ın velilerine ve salih kullarına hitap etmeyi şirk ve onlara ibadet olarak kabul etmişlerdir.

Cevap: Bu sorunun cevabının aydınlanması için öncelikle "dua" ve "ibadet" kavramlarını açıklamalıyız:

Şüphesiz Arap dilinde "dua" kelimesi, seslenmek ve çağırarak; "ibadet" sözcüğü ise, tapmak ve kulluk etmek anlamındadır. Dolayısıyla bu iki kelimeyi eş anlamlı olarak saymak mümkün değildir. Yani, her çağırma ve seslenmenin ibadet ve tapınma olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira:

1- Cin, 18

2- Yûnus, 106

1- Kur'ân-ı Kerim, "dua" ve "davet" kelimelerini, ibadet anlamına gelmesi mümkün olmayan yerlerde kullanmıştır. Şu örnekte olduğu gibi:

"Nuh dedi ki: Rabblm, doğrusu ben, kav-mimi gece gündüz çağırdım."¹

Açıktır ki Nuh Peygamber, "Ben, gece gündüz kav-mime ibadet ettim." demek istememiştir.

Dolayısıyla "davet" ve "ibadet" kelimeleri eş anlamlı sözcükler olmadığına göre, ölen bir peygamberi veya salih bir kulu çağırıp ondan yardım dileyen bir kimsenin, ona ibadet etmiş olacağını söylemek mümkün değildir. Çünkü bilmiş olduğumuz gibi davet ve çağrı, bu işiyle ibadet ve tapınmadan daha genel bir anlam ifade etmektedir.

2- Allah'tan başkasını çağırmayı yasaklayan ayetlerin tamamında "dua"dan maksat, mutlak anlamda çağırmak değil, ibadet anlamını içeren özel bir çağrıdır. Çünkü bu ayetlerin tamamı, putlarının küçük ilâhlar olduğunu sanan putperestler hakkında nazil olmuştur.

Putperestler, kendilerini şefaathane ve mağfiret gibi hakların sahipleri olarak nitelendirdikleri putlar karşısında eğiliyor, onları çağırıyor, onlardan yardım diliyorlardı. Onlar, dünya ve ahiret işleri ile ilgili tüm hususlarda bu putların bağımsız tasarrufta bulunabileceklerine inanıyorlardı. Açıktır ki böyle bir bakış açısıyla onları çağırmak, onlara ibadet etmek ve tapınmaktan başka bir anlam ifade etmez. Onların putları çağırmasının ulûhiyet inancıyla birlikte olduğunun en açık şahidi, aşağıdaki şu ayettir:

"Allah'ı bırakıp da taptıkları ilâhlar, kendilerine bir fayda vermedi."²

Bu nedenle söz konusu ayetlerin bizim tartışma konumuzla hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü bizim tartışma ko-

1- Nûh, 5

2- Hûd, 101

numuz; bir kulun, kesinlikle ilâh ve rab olarak görmediği, dünya ve ahiret işlerinde tam yetkili olduğuna ve dilediği gibi tasarruf edebileceğine inanmadığı, sadece ve sadece Allah'ın aziz ve değerli bir kulu olduğu için Allah tarafından risalet ve imamet makamına lâıyk görülüp kulları hakkında yapacağı duasının kabul edileceği vaat edilen başka bir kuldan yardım dilemesidir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Onlar, kendilerine zulmettiklerinde, sa-na gelip Allah'tan mağfiret dileselerdi ve Peygamber de onlara mağfiret dileseydi, Allah'ı tövbele-ri kabul eden ve (kullarına) merhamette bulunan olarak bulurlardı."¹

3- Sözü edilen ayetlerin kendisi, çağrıdan maksadın mutlak anlamda hacet dilemek veya bir talepte bulunmak olmadığının, aksine bir tür ibadet ile birlikte çağrı olduğunun en açık delilidir.

Bu yüzden bir ayette çağrı lafzından hemen sonra ibadet tabiri yer almıştır:

"Rabbiniz, 'Beni çağırın, size icabet edeyim. Böbürlenip de bana ibadet etmekten yüz çevirenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir.' buyurdu."²

Gördüğünüz gibi ayetin başlangıcında, **"Beni çağırın."** lafzı yer almışken, ayetin devamında, **"bana ibadet"** lafzı kullanılmıştır. Bu da, söz konusu ayetlerdeki çağrıdan maksadın, putperestlerin gördükleri varlıklar karşısında özel bir yardım dileme ve hacet isteme olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Bu üç önemli noktadan şu sonucu çıkarıyoruz: Kur'ân'ın bu ayetlerdeki temel amacı, putlarını Allah'ın orta-

1 - Nisâ, 64

2 - Mü'min, 60

ğı, evrenin müdebbiri veya şefaath sahipleri olarak kabul eden putperestler grupları putlarına yönelik çağrılarında sakınmaktır. Çünkü onların putları karşısında eğilmeleri, onlara yalvarıp yakarmaları, onlardan yardım dilemeleri, şefaath talebinde bulunmaları, ihtiyaçlarının giderilmesini istemeleri; onları küçük ilâhlar olarak kabul ettikleri, ilâhî işlerin bir kısmını onların üstlenmiş olduğuna inandıkları, dünya ve ahiret ile ilgili bazı işlerin Allah tarafından onlara bırakılmış olduğunu düşündükleri içindi. Dolayısıyla bu ayetlerin, çağırının gözünde kulluk makamından bir adım öteye geçmemiş, Allah'ın sevgili ve değerli bir kulunun temiz ruhundan yardım dilemekle ne alâkası vardır?!

Eğer Kur'ân, "**Secde yerleri şüphesiz Allah'a aittir; öyleyse Allah ile birlikte kimseyi çağırmayın.**"¹ diye buyuruyorsa, bundan maksat, cahiliye Araplarının putlara, gökssel cisimlere, meleklerle veya cinlere tapınmalarını ifade eden çağrılardır. Bu ve benzeri ayetler, bir şeyi veya bir kimseyi ilâh olarak çağırarak ile ilgilidir. Şüphesiz bu tür varlıklardan böyle bir inançla bir şey dilemek, onlara ibadet etmek, onlara tapmak demektir. Ancak bu ayetlerin, kendisine hiçbir şekilde ulûhiyet makamı yakıştırılmayan, rububiyet ve tedbir makamı atfedilmeyen, yalnız ve yalnız Allah'ın sevgili ve saygın bir kulu olarak görülen bir şahıstan dua etmesini istemekle ne ilgisi vardır?!

Bazıları, Allah'ın veli kullarını çağırmanın, sadece onların hayatı döneminde caiz olduğunu, vefatlarından sonra ise şirk olduğunu düşünebilirler.

Onlara cevap olarak da şöyle diyoruz:

1- Biz, Kur'ân ayetlerinin açık ifadeleri gereğince diri olan ve şehitlerin üstünde bir ufukta berzahî hayatlarını sürdüren peygamberler ve imamlar gibi Allah'ın salih kullarının temiz ruhlarından yardım dilemekteyiz; toprağın altına yatan bedenlerden değil. Onların mezarı ba-

şında böyle bir istekte bulunmamız ise, bu hâletin bizimle o mukaddes ruhlar arasında daha çok irtibat sağladığı ve daha çok dikkat etmemize vesile olduğu cihetiyledir. Ayrıca hadislerimiz gereğince bu makamlar, duaların icabete erme makamlarıdır.

2- Onların ölü veya diri oluşu, şirk ve tevhidin ölçüsü olamaz. Oysa biz de, şirk ve tevhidin ölçülerini konuşmaktayız; bu duaların ve çağrılarının faydalı olup olmadığını değil. Elbette bu çağrılarının ve yardım dilemelerinin faydalı olup olmadığı konusu da kendi yerinde beyan edilmiş, açıklığa kavuşturulmuştur.

Soru : 10**BEDA NEDİR VE NEDEN BEDAYA İNANIYORSUNUZ?**

Cevap: "Beda"nın Arapça'daki kelime anlamı, ortaya çıkmak ve aşikâr olmaktır. Şia âlimlerinin terminolojisiinde ise, bir insanın beğenilen iyi davranışları neticesinde kaderinin doğal akışının değişikliği anlamını ifade eder. "Beda" meselesi, Şia mektebinin vahiy mantığından ve aklî incelemeden kaynaklanan yüce öğretilerinden biridir.

Kur'ân-ı Kerim'e göre insan, kendi kaderi karşısında sürekli eli kolu bağlı değildir. Aksine, kendisi için saadet kapısı her zaman açıktır ve hak yola dönüp salih ameller işleyerek kendi hayatının akışını değiştirebilme gücüne sahiptir. Kur'ân-ı Kerim, bu gerçeği kapsamlı ve kalıcı bir ilke olarak şöyle beyan etmektedir:

"Bir millet kendini değiştirmedikçe, Allah onların durumunu değiştirmez."¹

Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır:

"Eğer kasabaların halkı iman etmiş ve bi-ze karşı gelmekten sakınmış olsalardı, yüzlerine gökten ve yerden bollukların kapılarını açardık."²

1- Ra'd, 11

2- A'râf, 96

H. Yunus'un (a.s) kaderinin değişmesi hususunda ise şöyle buyurmaktadır:

"Eğer Allah'ı tespih edenlerden olmasaydı, insanların tekrar diriltileceği güne kadar balığın karnında kalacaktı."¹

Son ayetten anlaşıldığı üzere olayın zahiri, Yunus Peygamber'in (a.s) kıyamete kadar o özel hapiste kalmasını gerektirmekteydi. Fakat onun uygun davranışları (yani tespih etmesi), kaderinin akışını değiştirdi ve onu kurtardı.

Bu gerçek, hadislerde de kabul edilmiştir. H. Peygamber (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmuştur:

"şüphesiz bir insan günah sebebiyle rızkından mahrum olabilir. Dua etmek dışında da hiçbir şey kaderi değiştiremez. İyilik etmek dışında da hiçbir şey, ömrü uzatamaz."²

Bu ve benzeri hadislerden kolayca anlaşıldığı üzere insan, isyan ve günahı sebebiyle rızkıdan mahrum olabilir. Fakat dua gibi salih bir amel, kaderinin akışını değiştirebilir ve iyilik etmek ömrünü uzatabilir.

Sonuç

Kur'ân ayetlerinden ve sünnetten anlaşıldığı üzere, birçok defa doğal sebepler ve işlerinin normal sonuçları açısından insan kendi bildik davranışları çerçevesinde belli bir kadere mahkûm olmakta ve bazen Allah'ın kullarından biri, örneğin bir peygamber veya imam, ona bu davranış tarzını sürdürdüğü takdirde söz konusu akıbetle duçar olacağını haber vermektedir. Ama ani bir dönüşle bu insan, farklı bir tutum içine girmekte ve bu yolla kendi kaderini ve akıbetini değiştirmektedir.

1- Sâffat, 143 ve 144

2- Müsned-i Ahmed, c.5, s.277; Müstedrek-i Hâkim, c.1, s.493. Bunun bir benzeri de, et-Tac'ul-Camiu Li'l-Usul, c.5, s.111'de yer almıştır.

Vahiy mantığından, Hz. Peygamber'in sünnetinden ve selim aklın araştırmalarından kaynaklanan bu gerçek, Şia âlimleri nezdinde "beda" olarak adlandırılmaktadır.

Ayrıca şunu da açıklamak gerekir ki, bu gerçekten "beda" diye söz edilmesi, Şia'ya has bir şey değildir. Eh-lisünnet kitaplarında ve Hz. Peygamber'in sözlerinde de bu tabir göze çarpmaktadır. Örneğin, Hz. Peygamber'in (a.s) aşağıdaki hadisinde "beda" tabirinin kullanıldığını görmekteyiz:

"Aziz ve Celil olan Allah, onları imtihan etme-yi uygun buldu."¹

Bunu hemen hatırlatmalıyız ki, "beda" meselesi, Al-lah'ın ilminin değişmesi anlamında değildir. Çünkü yüce Allah, işin başından beri hem insanların davranışlarının doğal seyrini ve hem de bedaya (bu seyrin değişmesine) sebep olan etkenlerin süreci değiştiren etkisini bilmektedir. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, bu gerçeği şu şekilde bize bildirmiştir:

"Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır; Ana Kitap (her şeyin kesinlikle belirlenmiş olduğu Levh-i Mahfuz) da O'nun katındadır."²

Buna göre, yüce Allah'a beda hâsıl olması, önceden kendi nezdinde malum olan bir şeyi bize aşikâr etmesi demektir. Bu yüzden İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle bu-yurmuştur:

"Allah'a ezelî ilminde mevcut olmayan hiçbir şey hakkında beda hâsıl olmamıştır."³

Beda İnancının Hikmeti

Şüphesiz eğer insan, kaderini değiştirme hususunda elinin kolunun bağlı olmadığını hissederse, kendisi için

1- Celâluddin Mübarek b. Muhamed Cezerî, en-Nihaye fi Gari-b'il-Hadis ve'l-Eser, c.1, s.109

2- Ra'd, 39

3- Usul'ül-Kâfi, c.1, Kitab'ut-Tevhid, Bab'ul-Beda, 9. hadis

daha iyi bir gelecek hazırlamaya, daha üstün bir moral ve daha fazla bir çaba ile hayatını iyileştirmeye çalışır.

Başka bir deyişle: Beda, tıpkı tövbe ve şefaath gibi, insanı ümitsizlikten ve hayatın soğukluğundan kurtarır, insana sevinç ve neşe pompalar, onu aydınlık bir gelecek hususunda ümitlendirir. Çünkü bu bakış açısı ışığında insan, yüce Allah'ın hükmüyle, kaderini değiştirebileceğini ve daha iyi bir geleceğe, daha nurlu bir akıbete doğru adım atabileceğini bilir.

Soru : 11**İSLÂM AÇISINDAN DİN SİYASETTEN AYRI MIDIR?**

Cevap: Her şeyden önce siyasetin anlamını açıklamak gerekir ki, bu açıklama ışığında din ile siyaset ilişkisi açıklığı kavuşsun. Burada siyaset kavramı için iki ihtimal söz konusudur:

1- Amaca ulaşmak için hile yapmak, aldatmak ve mümkün olan her türlü araçtan istifade etmek (amaç aracı meşru kılar) anlamında siyaset.

Açıkça bilindiği üzere bu anlamdaki siyaset, kelimenin gerçek anlamıyla siyaset olmadığı gibi, hile ve aldatmacadan başka bir şey değildir ve din asla böyle bir siyasetle uyuşmaz.

2- Bir toplumu çeşitli alanlarda İslâm'ın gerçek ilkeleri doğrultusunda yönetmek ve işlerini düzene koymak anlamında siyaset.

Bu anlamdaki siyaset, Müslümanların işlerini Kur'ân ve sünnet ışığında idare etmek olup asla dinden ayrı sayılmaz.

Şimdi dinin bu anlamdaki siyasetten ayrı olmadığıнын ve devlet teşkilinin gerekliliğinin bazı delillerine bakalım:

Dinin siyasetten ayrı olmadığıнын açık kanıtı, peygamberliğinin inişli çıkışlı döneminde Resul-i Ekrem'in (s.a.a) izlediği metottur. Allah Resulü'nün sözlerini ve davranışlarını incelediğimiz zaman Hz. Peygamber'in,

davetinin başlangıcından itibaren Allah'a iman esasına dayalı, İslâm'ın plân ve projelerini hayata geçirebilecek güçlü bir devlet kurmayı amaçladığı gün gibi ortaya çıkmaktadır.

İşte Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu yöndeki gayretlerini gösteren bazı karineler:

Hz. Peygamber, İslâm Devletinin Kurucusu

1- Allah Resulü (s.a.a), davetini açığa vurmakla görevlendirildiği zaman çeşitli yöntemlerle, vereceği mücadelenin çekirdek kadrosunu oluşturmaya ve Müslüman güçleri bir araya getirmeye başladı. Bu bağlamda uzaktan veya yakından Kâbe'yi ziyaret etmeye gelen kimselerle görüşerek onları İslâm'a çağırıyordu. Bu arada "Akabe" denilen yerde Medine halkından iki grupta görüşüp konuştu. Onlar da, kendisini Medine'ye davet edeceklerine ve savunacaklarına dair Hz. Peygamber'e biat ettiler.¹ Böylece Hz. Peygamber'in İslâm devletini kurma cihetindeki ilk siyasî adımları atılmış oldu.

2- Allah Resulü (s.a.a), Medine'ye hicret ettikten sonra güçlü ve büyük bir ordu kurmaya teşebbüs etti. Bu ordu, Hz. Peygamber'in hayatı döneminde birbirinden farklı seksen iki savaşa katıldı ve kazandığı parlak zaferlerle İslâm devletinin teşkiline engel olan unsurları İslâm'ın yolundan kaldırıp temizledi.

3- Medine'de İslâm devleti kurulduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.a) elçiler ve tarihî mektuplar göndererek dönemin siyasî ve toplumsal güç kutuplarıyla irtibata geçti ve birçok grupların başkanlarıyla iktisadî, siyasî ve askerî anlaşmalar imzaladı.

Tarih, Hz. Peygamber'in İran imparatoru Kısra'ya, Rum padişahı Kayser'e, Mısır sultanı Mukavkıs'a, Habeşistan padişahı Necaşi'ye ve o dönemdeki diğer yönetici-

1- Siret-u İbn-i Hişam, c.1, s.431, Birinci Akabe bahsi, ikinci baskı, Mısır basımı

lere gönderdiği bazı mektupları kaydetmiştir. Bazı araştırmacılar, bu mektupların çoğunu ayrı bir kitap hâlinde bir araya toplamışlardır.¹

4- Allah Resulü, İslâm'ın hedeflerini başarıya ulaştırmak ve İslâm devletinin temellerini sağlamlaştırmak için birçok kabile ve şehre yönetici tayin etmiştir. Buna örnek olarak Hz. Peygamber'in bu konudaki teşebbüslerinden birini hatırlatmak istiyoruz:

Peygamber-i Ekrem, Rufaa b. Zeyd'i temsilcisi olarak kendi kavmine gönderdi ve onun için şöyle bir mektup yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'ın Resulü Muhammed tarafından Rufaa b. Zeyd için yazılmış bir mektuptur. Ben onu, kendilerini Allah'a ve Peygamber'e davet etmesi için kendi kavmine ve ayrı kavimlerden onlara katılanlara gönderiyorum. Kim onun davetini kabul ederse, Allah'ın ve Peygamber'inin hizbinden olur. Ondan yüz çevirenler ise, sadece iki ay güvendedirler."²

H. Peygamber'in (s.a.a) bu tür davranış ve teşebbüsleri göz önünde bulundurulduğunda, onun daha peygamberliğinin başlangıcından itibaren güçlü bir İslâm devleti kurma amacında olduğu anlaşılmaktadır. H. Peygamber (s.a.a), bu devlet sayesinde İslâm'ın evrensel hükümlerini beşerî toplumların hayatlarının tüm boyutlarında hayata geçirmeyi amaçlıyordu.

Etkin kabile ve gruplarla antlaşma imzalamak, güçlü bir ordu kurmak, farklı ülkelere elçiler göndermek, padişah ve yöneticileri uyarmak, onlara mektuplar yazmak, uzak ve yakın şehirlere ve bölgelere valiler tayin etmek ve benzeri uygulamalar, toplum işlerini idare etme anlamında siyasetten başka bir şey midir?

1- Muhammed Hamidullah, el-Vesaik'us-Siyasiyye; Ali Ahmedî, Mekatib'ur-Resul.

2- Mekatib'ur-Resul, c.1, s.144

Hız. Peygamber'in sireti dışında raşit halifelerin, özellikle de Şiî-Sünnî bütün Müslümanlar için bağlayıcılığı olan Müminlerin Emiri Ali b. Ebî Talib'in (a.s) hilâfet dönemlerindeki davranışları da, din ve siyasetin uyumu-na ve ayrılmazlığına tanıklık etmektedir.

Her iki İslâm fırkasının âlimleri de, devlet teşkilinin ve toplum işlerini idare etmenin gerekliliği hususunda Kitap ve sünnetten birçok delil ortaya koymuşlardır. Aşağıda örnek olarak bunlardan bazısına değiniyoruz:

Ebu'l-Hasan Maverdî, el-Ahkâm'us-Sultaniyye adlı kitabında şöyle diyor:

"İmamet (devlet başkanlığı), dini korumak ve dünya işlerini düzene koymak amacıyla nübüvvet makamının halifeliği olarak öngörülen bir kurumdur. Bu nedenle, bu görevi yürütebilecek kimseye, onu üstlenip yürütmek, Müslümanların icmaı ile farzdır."¹

Ehlisünnet'in meşhur âlimlerinden olan bu İslâm âlimi, bu konuyu ispat için iki delile işaret etmektedir:

1- Aklî delil

2- Şer'î delil

Aklî delil ile ilgili olarak şöyle yazıyor:

"Zira kendilerini birbirlerine zulmetmekten alıkoacak, ihtilâf ettiklerinde ihtilâflarına son noktayı koyacak bir öndere teslim olmak, akıllı insanların tabiatında var olan bir şeydir. Eğer hükümdarlar olmasaydı, insanlar dağılır, kargaşaya düşer ve güçlerini kaybederlerdi."²

Şer'î delil hususunda ise şöyle diyor:

"Şeriat da, işlerin dinî bir veliye bırakılmasını emretmiştir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: 'Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberi'ne

1- Maverdî, el-Ahkâm'us-Sultaniyye, bab: 1, s.5, 1. baskı, Mısır

2- age.

ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin.' Böylece Allah, emir sahiplerine itaat etmeyi bizlere farz kılmıştır. Onlar, bize hükmeden önderlerimiz ve yöneticilerimizdir."¹

Şeyh Seduk, Fazl b. Şazan aracılığıyla İmam Ali b. Musa Rıza'dan (a.s) naklettiği uzun bir hadisin zımında İmam, devlet kurmanın zarureti hakkında çeşitli açıklamalarda bulunmuştur ki biz, bu açıklamaların bir bölümünü aşağıda aktarıyoruz:

"Biz, hiçbir fırka ve milletin yönetici ve başkanı olmaksızın hayatlarını sürdürebildiğini görememekteyiz. Çünkü her fırka ve milletin, din ve dünya işlerini düzenleyecek bir yöneticiye ihtiyacı vardır. O hâlde hikmet sahibi olan Allah'ın, insanları muhtaç oldukları ve mahrum bırakıldıkları takdirde ayakta duramayacakları bir konuda kendi başlarına bırakması düşünülemez. Bir yönetici olmalıdır ki insanlar, onun önderliğinde düşmanlarıyla savaşsınlar, onun hükmüyle elde ettikleri ganimetleri bölüştürsünler, onun emriyle cuma ve cemaatlerini ikame etsinler, onun otoritesiyle zalimleri mazlumlardan alıkoysunlar."²

Bu kısa yazımızda konuyla ilgili bütün hadisleri açıklamak, İslâm fakihlerinin fıkâhî bakış açısıyla yaptıkları çeşitli çalışmaları aktarıp tahlilini yapmak mümkün değildir. Böyle bir çalışma, başlı başına bir kitap yazmayı gerektirir.

Ayrıca İslâm fıkhnı incelediğimizde, dinin kanunlarının büyük bir bölümünün, güçlü bir devlet olmaksızın hayata geçirilemeyeceği ortaya çıkmaktadır. Örneğin, İslâm, bizi cihada, savunmaya, zalimleri cezalandırmaya, mazlumlara desteklemeye, şer'î had ve cezaları uygulamaya, geniş bir çerçevede iyiliği emretmeye, kötülükten

1- el-Ahkâm'us-Sultaniyye, bab 1, s.5, birinci baskı, Mısır

2- İlel'uş-Şerayi, bab: 182, hadis: 9, s.253

sakındırmaya, düzenli bir ekonomik sistem geliştirmeye, İslâm toplumunun birliğini sağlamaya davet etmektedir. Şüphesiz bu hedefler, güçlü ve insicamlı bir devlet olmaksızın hayata geçirilemez. Zira mukaddes şeriatı korumak ve İslâm sınırlarını savunmak, ancak düzenli bir ordu ile mümkündür. Böyle güçlü bir orduyu oluşturmak da, ancak İslâmî değerler üzere kurulu güçlü bir devletin varlığı ile mümkündür.

Aynı şekilde, farzları eda etmek ve günahların önüne geçmek amacıyla had ve cezaları uygulamak, mazlumların hakkını zalimlerden almak vs., güçlü ve uyumlu bir düzen olmaksızın mümkün değildir. Çünkü aksi takdirde toplumun büyük bir anarşi ve kargaşanın içine düşmesi kaçınılmaz olur.

İslâm açısından devletin zaruretinin delilleri, bu söylediklerimizle sınırlı olmamakla beraber, burada sözü edilen deliller, dinin siyasetten ayrı olmadığını ispatlamanın yanında, nurlu şeriatın değerlerine dayalı, güçlü bir İslâm devleti kurmanın zaruretinin ve bütün İslâm toplumlarının bununla görevli olduğunu da açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Soru : 12

**ACABA ŞİA'YA GÖRE CEBRAİL RİSALETİ ULAŞTIRMADA
HIYANET Mİ ETMİŞTİR VE KUR'ÂN'I ALİ B. EBÎ TALİB
YERİNE ALLAH RESULÜ'NE Mİ NAZİL BUYURMUŞTUR?!**

Cevap: Bazı cahil veya garazlı kimselerin Şia'ya izafe ettiği bu çirkin ithamın temelsizliğini ispat etmeden önce, bu sözün kökenini bulmaya çalışalım.

Bu İthamın Kökeni

Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetlerinden ve o ayetlerle ilgili nakledilen hadislerden, Yahudilerin Cebrail'in risale-ti tebliğde hıyanet ettiğine inandıkları anlaşılıyor. Yahudilere göre güya Allah, Cebrail'e, nübüvveti İsrail'in soyunda karar kılmasını emretmiş, fakat o, Allah'ın emrinin aksine, onu İsmail'in soyunda karar kılmıştır.

Bu düşünceyle Yahudiler, Cebrail'i düşman bilmişler¹ ve "Emin (Cebrail) hıyanet etti." demişlerdir. Kur'ân, onları eleştirmiş ve sözlerinin doğru olmadığını ispatlamak için Cebrail'i emin ve güvenilir bir melek olarak tanıtmış ve şöyle buyurmuştur:

**"Uyaranlardan olası diye onu Emin Ruh
(Cebrail), senin kalbine indirmiştir."**²

Başka bir ayette ise şöyle buyurulmuştur:

1- Fahr-ı Râzî, c.1, s.436 ve 437, Mısır basımı, H. 1308.

2- Şuarâ, 194

"De ki: Cebrail'e düşman olanlar bilsinler ki o, o Kur'ân'ı Allah'ın izniyle senin kal-bine indirmiş-tir."¹

Zikredilen ayetlerden ve tefsirlerinden açıkça anlaşıldığı üzere Yahudiler, Cebrail'e bazı sebeplerden dolayı düşman kesilmiş, onu azap meleği olarak adlandırmış ve onu risalet tebliğde hıyanet etmekle itham etmişlerdir.

Buna göre, "Emin (Cebrail) hıyanet etti" sözü, Yahudi milletin hurafelerinden kaynaklanmıştır. Şia'yı eski bir düşman olarak gören bazı yazarlar da, Yahudilerin bu sözünü tekrarlayarak onu namertçe Şia'ya isnat etmişlerdir.

Şia'ya Göre Nübüvvet

Şia, Kitap ve sünnete uyarak ve Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'nin apaçık hadisler ışığında, Muhammed b. Abdullah'ın (s.a.a) sadece hak üzere bir peygamber olduğunu ve Allah'ın emriyle evrensel bir risaletle gönderildiğini kabul etmekle kalmamakta, onun ilâhî elçilerin sonuncusu ve en üstünü olduğuna inanmaktadır.

Şia'nın büyük önderi Ali b. Ebî Talib (a.s), güzel sözlerinin birinde bu gerçeğe şöyle tanıklık etmektedir:

"Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur; tektir, ortağı yoktur. Ve şehadet ederim ki Muhammed, Allah'ın kulu ve elçisidir; peygamberlerin sonuncusu ve bütün âlemleri için Allah'ın hüccetidir."²

İmam Cafer Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Aziz ve Celil olan Allah, Araplardan sadece beş peygamber göndermiştir: Hud, Salih, İsmail,

1- Bakara, 97

2- Nehc'üs-Saade, c.1, s.188, Beyrut basımı; el-Kâfi, c.8, s.67, ikinci baskı, H. 1387, Tahran

Şuayb ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed."¹

Bu hadis-i şerif, açık bir şekilde Şia'ya isnat edilen bu çirkin iftirayı çürütmekte ve Muhammed b. Abdullah'ın (s.a.a), Allah'ın elçilerinin sonuncusu olduğunu bildirmektedir.²

Buna göre, dünyadaki bütün Şîîler, Cebraîl'i risaleti tebliğde emin ve doğru kabul etmekte, Muhammed b. Abdullah'ın (s.a.a) hak üzere bir peygamber ve Allah'ın son elçisi olduğuna, Ali b. Ebi Talib'in de onun vasisi ve halifesi olduğuna inanmaktadırlar.

Burada Şîî ve Sünnî Müslümanların üzerinde ittifak edip, kendi muteber kitaplarında naklettikleri aşağıdaki hadisi gözden geçirmemizin uygun olacağını düşünüyoruz. "Menzilet Hadisi" diye meşhur olan bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.a), risaletinin son risalet olduğunu beyan ettikten sonra Ali'yi (a.s) kendi vasisi ve halifesi olarak tanıtmaktadır.

Allah Resulü (s.a.a), Ali b. Ebî Talib'e (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Bana göre Musa'nın Harun'u yerinde olmak-tan (yani nasıl ki Harun Musa'nın vasisi ve hali-fesi idiyse, sen de benim vasim ve halifem ol-maktan) hoşlanmaz mısın? Sadece benden sonra pey-gamber yoktur."³

1- Bihar'ul-Envar, c.11, s.42, ikinci baskı, Beyrut, H. 1403

2- Şia açısından Hz. Peygamber'in risaletinin son risalet olduğunu beyan eden sayısız hadisler hakkında daha fazla bilgi edinmek için Üstat Cafer Sübhanî'nin "Mefahim'ul-Kur'ân" adlı eserine müracaat ediniz.

3- Bu hadis, sayısız birçok kaynakta yer almıştır. Onlar-dan bazısına işaret edelim: (1) Sahih-i Buharî, c.6, s.3, Bab-u Gazve-i Tebuk, Mısır basımı. (2) Sahih-i Müslim, c.7, s.120, Bab-u Fezail-i Ali (a.s), Mısır basımı. (3) Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.55, Bab-u Fezail-i Asha-b'ın-Nebî, birinci baskı, Mısır. (4) Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.109, Beyrut basımı. (5) Müsned-i

Şiîsiyle, Sünnîsiyle bütün büyük İslâm muhaddislerinin senet açısından itimat ettiği bu hadis, Şia'nın aşâğıdaki iki husustaki sözünün doğruluğunun apaçık bir kanıtıdır:

1- Muhammed b. Abdullah (s.a.a), ilâhî elçilerin en yücesi ve sonuncusudur. Allah'ın emriyle ebedî ve evrensel bir risaletle gönderilmiştir ve ondan sonra peygamber gelmeyecektir.

2- Ali b. Ebî Talib (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) vasisi ve kendisinden sonra Müslümanların halifesidir.

Ahmed, c.1, s.170, 177, 179, 182, 184, 185 ve c.3, s.32 (6) Sahih-i Tirmizî, c.5, s.21, Bab-u Meakıb-i Ali b. Ebî Talib (a.s), Beyrut basımı. (7) Menakıb-i İbn-i Meğazilî, s.27, Beyrut basımı, h: 1403. (8) Bihar'ul-Envar, c.37, s.254, ikinci baskı, Beyrut, h: 1403. (9) Saduk, Mean'il-Ahbar, s.74, Beyrut basımı, h: 1399. (10) Kenz'ül-Fevaid, c.2, s.168, Beyrut basımı, h: 1405

Soru : 13**ŞİA, KUR'ÂN'IN TAHRİF EDİLDİĞİNE İNANIYOR MU?**

Cevap: Tanınmış Şia âlimleri, kutsal kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in hiçbir tahrife uğramadığına ve bugün elimizde bulunan Kur'ân'ın Hz. Peygamber'e nazil olan semavî kitabın aynısı olduğuna ve onda hiçbir eksiklik ve fazlalığın bulunmadığına inanırlar. Bu sözün açıklığa kavuşması için bu konuda birkaç kanıt işaret etmek istiyoruz:

1- Âlemlerin Rabbi, Müslümanların semavî kitabını korumayı vadetmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân'ı biz indirdik ve onu biz koruyacağız."¹

Açıktır ki Şiîler, düşünce ve davranışlarında Kur'ân'ı esas aldıklarına göre, bu ayet-i şerifeyi gözden kaçırmamış ve onun Allah tarafından korunacağı yönündeki mesajına iman etmişlerdir.

2- Sürekli Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte bulunan ve vahiy katiplerinden biri olan Şiîlerin büyük önderi İmam Ali (a.s), çeşitli münasebetlerde insanları bu Kur'ân'a davet etmiştir. Aşağıda onun bu konudaki sözlerinden bir bölümünü aktarıyoruz:

"Bilin ki bu Kur'ân, aldatmayan bir öğüt verici ve saptırmayan bir yol göstericidir."²

1- Hicr, 9

2- Nehc'ül-Belâğa, Subhi Salih, 176. hutbe

"Yüce Allah, hiç kimseye Kur'ân gibisiyle öğüt vermemiştir. O, Allah'ın sağlam ipi ve apaçık sebebdir."¹

"Sonra, ona (Peygamber'e) ışıkları sönmeyen bir nur, parıltısı tükenmeyen bir ışık olan Kur'ân'ı indirdi. O (Kur'ân), izcisinin sapmayacağı bir yol... kanıtı sönmeyen bir furkan (hak ile batılı ayıran)dır."²

Şiîlerin büyük önderinin bu yüce sözlerinden anlaşıldığı üzere Kur'ân-ı Kerim, sonsuza kadar nur saçan bir meşale olarak takipçilerinin yolunu aydınlatmaya devam edecek, bu meşalenin sönmesine veya insanların sapmasına yol açacak hiçbir değişikliğe uğramayacaktır.

3- Şia âlimlerî, Hz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu hakkında görüş birliği içindedirler:

"Ben, sizlerin arasında iki değerli emanet bırakıyorum. Birisi, Allah'ın kitabı Kur'ân; diğeri de, Ehlibeytim ve itretimdir. Bu ikisine sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız."

Bu hadis, hem Şia, hem de Ehlişünnet kanalıyla aktarılan mütevatir hadislerden biridir. Bu hadisin beyanından da anlaşıldığı üzere, Şia'ya göre Allah'ın kitabı Kur'ân, asla değişikliğe uğramayacaktır. Çünkü Kur'ân'ın tahrife uğramış olması durumunda, ona sarılmak, hidayetin gerçekleşmesine ve sapıklığın ortadan kalkmasına sebep olmaz. Böyle bir sonuç ise, bu mütevatir hadisin açık ve net ifadesiyle bağdaşmaz.

4- Bütün fakihlerimizin ve bilginlerimizin naklettiği Şia İmamları'nın hadislerinde şu gerçek açık bir şekilde dile getirilmiştir ki Kur'ân, hak ve batılı ayırt ve teşhis etme ölçüsüdür. Şöyle ki her sözü, hatta hadis adı altında bize ulaşan sözleri de Kur'ân'a sunmalıyız. Eğer bu

1- Nehc'ül-Belâğa, Subhi Salih, 176. hutbe

2- Nehc'ül-Belâğa, Subhi Salih, 198. hutbe

sözler, ayetler ile uyum içindelerse, hak ve doğrudurlar, aksi takdirde batıl ve yanlışlar.

Şia'nın fıkıh ve hadis kitaplarında bu konuda oldukça çok hadis vardır ki biz, onlardan sadece birine değiniriz:

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân ile uyumlu olmayan her söz, batıl ve yanlıştır."¹

Bu hadislerden de Kur'ân'ın en ufak bir değişime uğramamış olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu yüzden bu mukaddes kitap ilelebet hak ve batılı ayırt etme ölçüsü olarak kalacaktır.

5- Bütün zamanlarda İslâm kültürünün öncüleri olan büyük Şia âlimleri, Kur'ân-ı Kerim'in asla değişikliğe uğramadığı gerçeğini açıkça ifade etmişlerdir. Bu büyük şahsiyetlerin tümünü zikretmek zor olsa da, örnek olarak onlardan birkaçına değinmek istiyoruz:

1- "Saduk" diye meşhur olan Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin Babeveyh el-Kummî (Ö: H. 381) şöyle diyor:

"Bizim Kur'ân hakkındaki görüşümüz şudur: Kur'ân, Allah'ın sözü ve vahyidir. O, batılın asla sızamadığı bir kitaptır. Hikmet ve ilim sahibi Allah tarafından nazil olmuştur. Allah, onun indiricisi ve koruyucusudur."²

2- "Alem'ul-Huda" diye meşhur olan Seyyid Murtaza Ali b. Hüseyin el-Musevî el-Alevî (Ö: H. 436) şöyle yazıyor:

"Hz. Peygamber'in ashabından Abdullah b. Mes-ud, Übey b. Kâ'b ve başkaları, defalarca bütün Kur'ân'ı baştan sona Hz. Peygamber'e okumuşlardır. Bütün bunlar, Kur'ân'ın Peygamber'in za-manında eksiksiz olarak ve düzenli bir şekil-

1- Usul'ül-Kâfi, c.1, Kitab-u Fazli'l-İlim, Bab'ul-Ahzi Bi's-Sünneti ve Şevahid'il-Kitab, 4. hadis.

2- el-İtikâdat, s.93

de bir araya toplanmış olduğunu göstermektedir."¹

3- "Şeyh'ut-Taife" diye meşhur olan Ebu Cafer Muhammed b. Hasan et-Tusî (Ö: H. 460) şöyle diyor:

"Kur'ân'a eklemeler yapıldığı veya onda bazı eksiklikler olduğu iddiası ise, bu kitaba asla yakışmayan bir iddiadır. Zira bütün Müslümanlar, Kur'ân'da hiçbir fazlalık olmadığı hususunda görüş birliği içindedirler. Kur'ân'ın eksikliği hususuna gelince, Müslümanların ağır basan görüşleri bunun tersidir. Kur'ân'da hiçbir eksiklik olmadığı görüşü, bizim mezhebimize daha çok yakışmaktadır. Nitekim Seyyid Murtaza bu görüşü ka-bul etmiş ve desteklemiştir. Hadislerimizin zahirinden de bu gerçek anlaşılmaktadır. Sadece insanların çok az bir grup, Şia ve Ehli-sünnet yoluyla nakledilen ve Kur'ân'da bazı eksiklikler olduğu veya bazı ayet ve surelerin yerlerinin değiştirildiğini ifade eden bazı rivayetlere işaret etmişlerdir. Ne var ki, bu rivayetler, haberi vahit türünden rivayetlerdir ki, ilim/yakin, kesin bilgi ifade etmezler ve böyle bir konuda onlara göre amel etmek doğru değildir. Dolayısıyla da bu rivayetlerden yüz çevirmek daha iyidir."²

4- "Mecmau'l-Beyan" adlı tefsirin sahibi Ebu Ali Tabersî şöyle yazıyor:

"Kur'ân'ın fazlalığı hakkında bütün İslâm ümmeti, bu görüşün temelsizliği noktasında ortak görüşe sahiptir. Kur'ân'ın bazı ayetlerinin eksildiği hususunda ise, ashabımızdan bir grup ve Ehli-sünnet'in Haşviyye fırkasından bir grup, bazı

1- Mecmau'l-Beyan c.1, s.10, Seyyid Murtaza'nın "el-Mesail'it-Trablusiyyat" adlı eserindeki cevaptan naklen

2- et-Tibyan, c.1, s.3

rivayetler nakletmişlerdir. Ama mezhebimizce kabul edilen doğru görüş, bunun tersidir."¹

5- "Seyyid İbn-i Tavus" diye meşhur olan Ali b. Tavus el-Hillî (Ö: H. 664) şöyle diyor:

"Şia'nın görüşü, Kur'ân'da hiçbir değişimin olmadığıdır."²

6- Şeyh Zeynüddin Amilî (Ö: H. 877) "**Kur'ân'ı biz indirdik ve onu biz koruyacağız.**" ayetinin tefsirinde şöyle diyor:

"Yani biz Kur'ân'ı her türlü değişiklikten ve fazlalıktan koruruz."³

7- "İhkak'ul-Hak" adlı eserin sahibi Kadı Seyyid Nuruddin Tüsterî (Ö: H. 1019) şöyle yazıyor:

"İmamiyye Şiası'na atfen Kur'ân'ın değiştiği yönünde ileri sürülen görüş, bütün Şiîlerin kabul ettiği bir görüş değildir. Onlardan çok az bir grup bu görüşe sahiptirler ki, Şiîler arasında onlara itibar edilmez."⁴

8- "Bahauddin Amulî" diye meşhur olan Muhammed b. Hüseyin (Ö: H. 1030) şöyle diyor:

"Sahih olan görüş, Kur'ân-ı Azim'in her türlü fazlalıktan ve eksiklikten korunmuş olduğudur. Bazılarının, Müminlerin Emiri Hz. Ali'nin adının Kur'ân'dan çıkarıldığı yönündeki iddiaları, âlimler tarafından kabul görmemiştir. Tarih ve hadisleri araştıran kimseler, mütevatir hadisler gereğince sahabeden binlerce insanın nakli esassınca, Kur'ân'ın sabit ve sağlam olduğunu ve Kur'-

1- Mecmau'l-Beyan, c.1, s.10

2- Sa'du's-Suud, s.144

3- İzhar'ul-Hak, c.2, s.130

4- Âlâu'r-Rahman, s.25

ân'ın tümünün Hz. Peygamber'in zamanında bir araya toplatıldığını bilirler."¹

9- "el-Vafî" adlı eserin sahibi Feyz-i Kaşanî (Ö: H. 1091), Kur'ân'ın değişikliğe uğramadığına delâlet eden, **"Kur'ân'ı biz indirdik ve onu biz koruyacağız."** gibi ayetleri zikrettikten sonra şöyle diyor:

"Bu durumda, Kur'ân'ın tahrif edilmesi veya değiştirilmesi nasıl mümkün olabilir?! Kaldı ki, Kur'ân'ın tahrif edildiğini bildiren rivayetler, Allah'ın Kitabı'na aykırıdır. O hâlde bu rivayetlerin temelsiz olduğunu kabul etmek gerekir."²

10- Şeyh Hürri Amilî (Ö: H. 1104) şöyle diyor:

"Tarihi ve hadisleri araştıran bir insan, Kur'ân'ın, binlerce sahabînin mütevatir nakli ile sabit ve sağlam olduğunu ve Hz. Peygamber'in zamanında toplanıp düzene koyulduğunu çok iyi bilir."³

11- Değerli araştırmacı Kaşif'ul-Gıta, ünlü eseri "Keşfu'l-Gıta'da" şöyle diyor:

"Hiç şüphesiz, Kur'ân, Allah'ın koruması sayesinde her türlü eksiklikten (ve değişiklikten) korunmuştur. Kur'ân'ın açık ayeti ve tüm asırlardaki âlimlerin ittifakı, buna tanıklık etmektedir. Az bir grubun muhalefetine ise itibar etmek gerekir."

12- İran İslâm İnkılâbı'nın rehberi Hz. Ayetullah'il-Uzma İmam Humeynî de bu konuda şöyle diyor:

"Müslümanların Kur'ân'ın yazılması, kaydedilmesi, bir araya toplanması, korunması ve tilâvet edilmesi hususundaki ihtimam ve titizliklerini bilen herkes, Kur'ân'ın tahrif edildiği zannının temelsizliğine kanaat getirerek böyle bir şeyin

1- Âlâu'r-Rahman, s.25

2- Tefsir-i Safi, c.1, s.51

3- Âlâu'r-Rahman, s.25

mümkün olmadığını teslim eder. Bu konuda nakledilen rivayetlere gelince; bu rivayetlerin bir kısmı, delil olarak sunulamayacak kadar zayıf; bir kısmı, uydurulmuş oldukları belli olan mec'ul (mevzu) hadisler; bir kısmı ise, Kur'ân'ın tevili ve tefsiriyle ilgili açıklamalardır. Bir kısmı da, açıklamaları kapsamlı bir kitap yazmayı gerektiren türlerden hadislerdir. Eğer konudan uzaklaşacağımız korkusu olmasaydı, Kur'ân'ın tarihini ve asırlar boyunca geçirdiği aşamaları açıklar, elimizde olan bu semavî kitabın, Allah'ın indirdiği Kur'ân-ı Kerim olduğunu ve Kur'ân karileri arasında ki görüş farklıklarının Cebraîl-i Emin'in Hz. Peygamber'in temiz kalbine indirdiği ile uzaktan yakından ilgisi olmayan yeni bir olay olduğunu açıklığa kavuştururduk."¹

Sonuç

Şiîsiyle, Sünnîsiyle Müslümanların tamamına yakın büyük çoğunluğu, elimizdeki bu semavî kitabın Hz. Peygamber'e nazil olan Kur'ân'ın aynısı olduğu ve her türlü tahrif, değişiklik, ekleme ve azalmadan korunmuş olduğu noktasında hemfikirdirler.

Bu açıklamalarla, Şia'nın Kur'ân'ın tahrif edildiğine inandığı yönündeki iddianın temelsiz bir iftira olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğer bu konuda birtakım zayıf hadislerin nakledilmesinin bu ithama sebep olduğu söylenecek olursa, buna cevap olarak deriz ki: Bu tür rivayetlerin nakledilmesi, Şia'dan az bir gruba mahsus değildir. Bilâkis, Ehlisünnet müfessirlerinden bir grup da bu tür zayıf rivayetleri nakletmişlerdir. Örnek olarak onlardan bir kaçına işaret ediyoruz:

1- Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî, kendi tefsirinde Ebu Bekir el-Enbazî aracılığıyla

1- Üstat Cafer Subhanî, Tehzib'ul-Usul, Takrirat-u Durus'il-İmam el-Humeynî, c.2, s.96.

Übey b. Kâ'b'dan, (73 ayetlik) Ahzâb Suresi'nin Hz. Peygamber zamanında (286 ayetlik) Bakara Suresi miktarında olduğunu ve recm ayetinin de bu surede yer aldığını rivayet eder.¹ (Şu anda Ahzâb Suresi'nde böyle bir ayet mevcut değildir.)

Aynı kitapta Aişe'den şöyle dediği nakledilir:

"Ahzâb Suresi, Peygamber zamanında 200 ayet idi, ama mushaf yazıldığı zaman, şu anda mevcut olandan başkası bulunmadı."²

2- "el-İtkan" adlı kitabın sahibinin naklettiğine göre, Übeyy'in mushafında surelerin sayısı 116 tane imiş ve bu mushafta Hafd ve Hal' adında iki sure daha varmış.³

Oysa hepimizin bildiği gibi Kur'ân'ın 114 suresi vardır ve sözü edilen o iki sure Kur'ân'da yoktur.

3- Hibbetullah b. Selâme, "en-Nâsıh ve'l-Mensuh" adlı kitabında sahabî Enes b. Malik'ten şöyle dediğini nakleder:

"Peygamber zamanında Tevbe Suresi kadar olan bir sure okuyorduk ve ben o surenin sadece bir ayetini ezberlemiştim, o da şudur: Eğer Âdemoğluna iki vadi dolusu altın verilecek olsa, şüphesiz üçüncüsünü de ister. Eğer ona üçüncüsü verilecek olsa, dördüncüsünü de ister. Âdemoğlunun karnını ancak toprak doldurur ve Allah tövbe eden kimsenin tövbesini kabul eder."

Oysa Kur'ân'da ne böyle bir ayet var, ne de bu söz, Kur'ân'ın üstün belâgatı ve üslûbuna uymaktadır.

4- Celâleddin Suyutî, ed-Dürr'ül-Mensûr adlı tefsirinde Ömer b. Hattab'dan, Ahzâb Suresi'nin, Bakara Suresi

1- Tefsir-i Kurtubî, c.14, s.113; Ahzâb Suresi'nin tefsirinin başlangıcında

2- Tefsir-i Kurtubî, c.14, s.113, Ahzâb Suresi'nin tefsirinin başlangıcında

3- el-İtkan, c.1, s.67

miktarında olduğunu ve recm ayetinin de onda yer aldığını rivayet eder.¹

Görüldüğü gibi, Şîîlerden olduğu gibi Sünnîlerden de az bir grup, Kur'ân'ın değiştiğine ilişkin birtakım zayıf ve temelsiz rivayetler nakletmişlerdir. Ancak bu zayıf rivayetler, Şîîlerin de, Sünnîlerin de çoğunluğu tarafından kabul görmemiştir. Çünkü Kur'ân'ın açık ayetleri, çok sayıda sahih ve mütevatir hadisler, binlerce sahabînin icmaı ve dünya Müslümanlarının ittifakı, Kur'ân-ı Kerim'de hiçbir şekilde tahrif, değişiklik, fazlalık ve eksiklik meydana gelmediğini net ve açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

1- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.5, s.180, Ahzâb Suresi'nin tefsiri-
nin başlangıcında

Soru : 14**NEDEN ŞİA, HİLÂFETİN
TAYİN İLE OLDUĞUNA İNANIR?**

Cevap: Açıktır ki mukaddes İslâm dini, evrensel ve ebedî bir dindir. Hz. Peygamber hayatta olduğu müddetçe halkı idare etme, toplumu yönetme makamı onun yetkilerinden idi. Hz. Peygamber vefat ettikten sonra ise bu makam, ümmetin en lâıyk ferdine bırakılmalıdır.

Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra toplumun liderliği makamının tayin (Allah'ın emri ve Hz. Peygamber'in bildirilmesi) ile mi, yoksa seçilme ile mi belirleneceği hususunda iki görüş vardır: Şiîler, önderlik makamının ilâhî tayin ile belirlenen bir makam olduğuna, dolayısıyla da Hz. Peygamber'in halifesinin bizzat Allah tarafından tayin edilmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Ehlisünnet ise, bu makamda oturacak kişinin seçimle belirleneceğine, dolayısıyla da Hz. Peygamber'den sonra ümmetin ülke işlerini idare etmek için birini seçmesi gerektiğine inanmaktadır.

**Sosyolojik Değerlendirmeler, Hilâfet Makamının
Tayin İle Olduğuna Şahittir**

Şia âlimleri, hilâfet makamının tayin ile olması gerektiği hakkında kendi itikadî kitaplarında birçok delil beyan etmişlerdir. Fakat biz burada, konuya bir de şu açıdan yaklaşmak istiyoruz: Bize göre, risalet asrında

dünyaya hâkim olan şartların tahlili, Şia'nın inancının doğruluğunu ortaya koymaktadır. Risalet asrında İslâm'ın izleyeceği iç ve dış siyasetin doğru bir analizi, Hz. Peygamber'in halifesinin Allah'ın emriyle Peygamber tarafından seçilmesini gerektiriyordu. Zira İslâm toplumu, sürekli olarak bir şer üçgeni (Roma İmparatorluğu, İran Şahlığı ve Münafıklar) tarafından tehdit edilmekteydi. Böyle bir durumda ümmetin maslahatı Hz. Peygamber'in siyasî bir önder tayin ederek bütün ümmeti dış düşmanlar karşısında bir safta toplamasını, düşmanın İslâm toplumuna nüfuz edip sulta kurmasının zeminini ortadan kaldırmasını gerektiriyordu.

Bu Konunun Beyanı

Bu tehlikeli üçgenin bir kenarını Roma İmparatorluğu teşkil ediyordu. Arap Yarımadası'nın kuzeyinde yer alan bu büyük güç, sürekli Peygamber'in kafasını meşgul etmişti ve Hz. Peygamber hayatının son anına kadar Rumlardan yana büyük bir endişe içerisinde olmuştur.

Müslümanların Hristiyan Rum ordusuyla ilk askeri karşılaşması, H. 8. yılda Filistin topraklarında gerçekleşti. Bu karşılaşma, Cafer-i Tayyar, Zeyd b. Harise ve Abdullah b. Revaha'nın öldürülmesi ve İslâm ordusunun acı yenilgisiyle son buldu.

İslâm ordusunun küfür ordusu karşısında geri çekilmesi, Kayser ordusunun küstahlaşmasına sebep olmuş ve her an İslâm merkezine saldırması bekleniyordu. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a), H. 9. yılda büyük bir orduyla Şam sınırlarına doğru hareket etti. Hz. Peygamber, Rum ordusuyla aralarında çıkabilecek çatışmada İslâm ordusuna bizzat komuta etmek istiyordu. Bu baştan sona zahmet ve sıkıntı dolu seferde İslâm ordusu eski haysiyetini tekrar elde edebilmiş ve siyasî hayatını yenileyebilmişti. Bu nispî zafer, Hz. Peygamber'i ikna etmemişti. Bu yüzden, hastalanmadan birkaç gün önce İslâm

ordusunu Üsame komutasında Şam sınırlarına ka-dar gidip Rumlara göz dağı vermekle görevlendirdi.

Bu üçgeninin ikinci kenarını ise, İran Şahlığı oluştuyordu. İran Şahı Hüsrev Perviz, Hz. Peygamber'in kendisine mektup göndererek kendisini İslâm'a davet etmesini içine sindirememiş ve kızgınlığının şiddetinden Hz. Peygamber'in mektubunu yırtmış, elçisini aşağılayarak dışarı attırmış ve Yemen valisine, Hz. Peygamber'i yakalamasını, karşı koyduğu takdirde ise öldürmesini yazmıştı.

İran Şahı Hüsrev Perviz, Allah Resulü'nün (s.a.a) zamanında öldü ise de, uzun bir süre İran'ın sömürgesi olan Yemen bölgesinin İslâm sayesinde bağımsızlığına kavuşması, İran şahlarının kolaylıkla kabullenebilecekleri bir şey değildi. Büyük bir güç olmanın getirdiği gurur ve tekebbür ruhu, İranlı siyasilerin bu yeni ortaya çıkan güce (İslâm gücüne) tahammül etmelerine müsaade etmiyordu.

Üçüncü tehlike ise, münafıkların tehlikesiydi. Bunlar, sürekli düşmanın beşinci kolu olarak Müslümanlar arasında bölücülük yapmak ve kötülük çıkarmakla meşgul idiler. Hatta Hz. Peygamber'in canına bile kastetmiş ve onu Tebûk'ten Medine'ye dönerken öldürmek istemişlerdi. Bunlar, Allah Resulü'nü öldürürlerse, İslâm hareketinin sona ereceğini düşünüyorlardı.¹

Münafıkların yıkıcı gücü, Kur'ân'ın Âl-i İmran, Nisâ, Mâide, Enfâl, Tevbe, Ankebût, Ahzâb, Muhammed, Fetih, Mücâdele, Hadîd, Münâfıkûn ve Haşr surelerinde zikredilecek kadar büyüktü.²

İslâm'a pusu kuran böylesine güçlü bir düşman karşısında İslâm Peygamberi'nin bu yeni kurulmuş İslâm toplumu için dinî ve siyasî bir önder tanıtmaması doğru olur muydu?!

1- Tûr, 30

2- Üstat Cafer Subhanî'nin Furuğ-i Ebediyet adlı eserinden iktibas edilmiştir.

Sosyolojik değerlendirmeler, Hz. Peygamber'in Müslümanlar için bir nder ve lider tayin ederek kendisinden sonra her türlü ihtilfı ortadan kaldırmasını, sağlam ve temelli bir savunma hattı oluşturarak İslâm toplumunu sigortalamasını gerektiriyordu. Çünkü ancak bu şekilde Hz. Peygamber'den sonra çıkabilecek her türlü kötü ve tatsız olaylara engel olunabilir, her grubun, "Emir bizden olmalıdır." demesinin önüne geçilebilirdi.

Bu sosyal realiteler, bize, Hz. Peygamber'den sonra önderlik makamının tayin yoluyla olması gerektiği görüşünün daha gerçekçi ve doğru olduğunu göstermektedir.

Allah Resulü'nn Kendisinden Sonraki Lideri Tayin Ettiğinin Kanıtları

Bu toplumsal şartlar doğrultusunda ve başka açılardan Allah Resulü (s.a.a.), peygamberliğin ilk günlerinden ömrünün son günlerine kadar her fırsatta hilâfet konusunu gündeme getirmiş ve kendisinden sonraki halifesini, hem peygamberliğin başlangıcında -akrabalarına peygamberliğini iln etme münasebetiyle düzenlediği merasimde-, hem de ömrünün son günlerinde -Veda Haccı'ndan dönerken Gadir-i Hum'da- ve hayatı boyunca çeşitli münasebetlerde tayin etmiş, tanıtmiştır. Biz, On Altıncı Soru'ya verdiğimiz cevapta, Peygamberimizin bu konudaki  önemli ve açık sözünü, belgeleri ve kaynaklarıyla birlikte aktarmışız.

İslâm güneşinin doğduğu yıllardaki toplumsal şartlar göz önünde bulundurularak Hz. Peygamber'in Müminlerin Emiri Ali'yi kendi halifesi olarak tayin ettiğini bildiren sözlerine müracaat edildiğinde, hilâfet makamının ilâhî tayin ile olmasının zorunlu ve kaçınılmaz olduğu görülecektir.

Soru : 15**NEDEN İMAMET MAKAMI,
RİSALET MAKAMINDAN DAHA BÜYÜKTÜR?**

Cevap: Bu soruya cevap verebilmek için önce, Kur'ân ve hadislerde yer alan "nübüvvet", "risalet" ve "imamet" kavramlarının dakik anlamlarını açıklamak gerekir ki, bu sayede imamet makamının diğer iki makamdan üstün olduğu ortaya çıksın.

1- Nübüvvet Makamı

"Nebi" kelimesi, önemli haber anlamına gelen "nebe" kökünden türemiştir. Buna göre lügatteki anlamı itibariyle "nebi", "büyük bir haber taşıyan" veya "önemli bir haber veren" kimse demektir.¹

Farsça'da (ve Türkçe'de) peygamber olarak tercüme edilen bu kelimenin, Kur'ân literatüründeki anlamı ise, yüce Allah'tan çeşitli şekillerde vahiy alan ve ortada başka bir insanın aracılığı olmaksızın Allah'tan haber getiren haberci demektir. Âlimler bu kavramı şöyle tanım lamışlardır:

"Nebi; bir insanın aracılığı olmaksızın Allah'tan vahiy alıp, onu insanlara bildiren kimsedir."²

1- Eğer "nebi" kelimesinin sözlükteki kökü, lâzım ise, birinci, anlama; müteaddi ise, ikinci anlama gelir.

2- Şeyh Tusi, er-Resail'ul-Aşr, s.111

Buna göre, "nebi"nin görevi, vahyi algılama ve kendisine ilham edilen şeyleri insanlara bildirme çerçevesiyle sınırlıdır. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyuruyor:

"Allah, peygamberleri müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderdi."¹

2- Risalet Makamı

"Resul" kelimesi, vahiy literatüründe, Allah'tan vahiy alma ve haber vermenin yanında, Allah'ın mesajını insanlara ulaştırmakla görevlendirilen kimse anlamındadır.

Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyuruyor:

"Eğer yüz çevirecek olursanız bilin ki, resülümüze (elçimize) düşen, sadece açıkça tebliğ etmektir."²

Buna göre, "risalet" makamı, "nebi"ye bağışlanan başka bir makamdır. Başka bir ifadeyle; "nübüvvet" ve "ri-salet" kavramlarından her biri, Allah'tan vahiy alan peygamberlerin bir özelliğine işaret etmektedir. Şöyle ki:

Peygamberler, vahyin algılayıcıları ve taşıyıcıları olmaları hasebiyle "nebi", bu vahyi insanlara ulaştırmakla yükümlü olmaları hasebiyle de "resul" olarak adlandırılmaktadırlar.

Bu açıklamalardan şu sonucu alıyoruz:

Peygamberler, "nübüvvet" ve "risalet" çerçevesinde kaldıkları müddetçe, sadece helâl ve haramları ilân eden, insanlara hayır ve saadet yollarını gösteren ve Allah tarafından haber getirmek veya iletmekle görevlendirildikleri mesajı ulaştırmaktan başka hiçbir sorumlulukları olmayan yol gösterici kimselerdir.

1- Bakara, 213

2- Mâide, 92

3- İmamet Makamı

"İlâhî imamet" makamı, Kur'ân-ı Kerim açısından adı geçen iki makamdan apayrı ve toplumu idare etme, yönetme ve doğru yola iletme doğrultusunda daha geniş yetkilerle donatılmış olmayı gerektiren bir makamdır.

Şimdi Kur'ân'ın nuranî ayetleri ışığında bu konudaki açık delilleri gözden geçirelim:

1- Kur'ân-ı Kerim, Halil İbrahim Peygamber'e imamet makamının verilmesiyle ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"Rabbi, İbrahim'i birtakım kelimelerle sı-nayıp, o da onları tam olarak yerine getirince, 'Ben, seni insanlara imam kılıyorum.' demişti. O, 'Soyumdan da.' deyince..."¹

Kur'ân'ın bu ayeti ışığında iki gerçek açıkça ortaya çıkmaktadır:

a) Mezkur ayet, açık bir şekilde imamet kavramının nübüvvet ve risalet kavramlarından ayrı olduğuna tanıklık etmektedir. Zira İbrahim (a.s) ayette sözü edilen ilâhî imtihanlara -ki bu imtihanlardan biri de, oğlu İsmail'i kurban etmeye karar vermesi idi- tâbi tutulmadan yıllar önce nübüvvet makamına nail olmuştu. Bu konu aşağıdaki delille sabittir:

Hepimizin bildiği gibi yüce Allah, İbrahim'e yaşlılık döneminde İsmail ve İshak adında iki çocuk ihsan etti. Zira Kur'ân-ı Kerim, İbrahim'den naklen şöyle buyurmaktadır:

"Kocamışken bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamd olsun."²

Buradan şunu anlıyoruz: Allah'ın İbrahim'e imamet makamını vermesine yol açan o zor imtihanlardan biri, yani İsmail'i kurban etme kararı, Hz. İbrahim'in ömrünün

1- Bakara, 124

2- İbrâhîm, 39

son zamanlarında vuku bulmuştur ve İbrahim, ömrünün son yıllarında insanlara imamlık etme makamına nail olmuştur. Oysa İbrahim, bundan yıllar önce nübüvvet makamına sahipti. Zira zürriyet sahibi olmadan önce de nübüvvetin nişanesi olan ilâhî vahiy kendisine iniyordu.¹

b) **"Rabbi, İbrahim'i birtakım kelimelerle sınavıp..."**² ayetinden, "ilâhî imamet", toplumun önderliği ve ümmetin liderliği makamının nübüvvet ve risalet makamından daha üstün olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Zira Kur'ân'ın da tanıklık ettiği üzere İbrahim'in, nübüvvet ve risalet makamına nail olmakla birlikte, imamet makamına nail olmak için çok zor ve dayanılmaz imti-hanlardan başarıyla çıkması gerekiyordu. Bu konunun hikmeti de çok açıktır. Zira ilâhî imamet makamı, vahyi algılama ve risaleti tebliğ görevinin yanı sıra toplumu yönetme, topluma önderlik yapma, insanları kemal ve saadete ulaştırma gibi çok önemli görevleri de içermektedir. Şüphesiz, böyle bir makam, çok hassas ve büyük bir makamdır. Bu makamı elde etmek, ancak birçok da-yanılmaz imtihandan başarıyla çıkmakla mümkündür.

2- Yukarıdaki ayette, yüce Allah'ın, İbrahim'i büyük imtihanlardan geçirdikten sonra ona imamet ve toplumu idare etme makamını verdiği ve Hz. İbrahim'in bu makamı zürriyetine ve çocuklarına da vermesini Allah'tan dilediği ifade edilmektedir.

Bu ayeti Kur'ân'ın diğer ayetlerinin yanında mütalâa ettiğimizde, yüce Allah'ın İbrahim'in duasını kabul ettiği ve böylece nübüvvet makamının yanı sıra topluma önderli etme ve ümmeti yönetme makamını da onun salih ve ehliyetli çocuklarına bağışladığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

1- Bu konuda Sâffât, 99-102. ayetler ile Hicr, 53-54. ayetler ve Hûd, 70-71. ayetlere müracaat ediniz.

2- Bakara, 124

"Biz, İbrahim'in zürriyetine kitap ve hikmet verdik, ayrıca onlara büyük bir hükümranlılık bahsettik."¹

Önceki ve bu ayetten şunu anlıyoruz: İmamet ve toplumun önderliği makamı, nübüvvet makamından ayrı bir makamdır ve Allah-u Teala bu makamı, peygamberi İbrahim'e birçok zor ilâhî imtihandan geçtikten sonra vermiştir. O da, Allah'tan bu makamı soyuna da vermesini istemiş, Allah da bu yüce makamı, sadece İbrahim'in soyundan adil olan kimselere vereceğini bildirmiş ve onlara risalet ve nübüvvetin işareti olan kitap ve hikmetin yanı sıra büyük bir hükümranlılık (imamet ve önderlik) da vermiştir ve böylece İbrahim'in duası kabul olmuştur. Nitekim İbrahim'in soyundan bazılarının, örneğin Yusuf, Davud ve Süleyman'ın nübüvvet makamının yanı sıra, hükümet, liderlik ve toplum önderliği makamına da seçildiğini görmekteyiz.

Bu açıklama ile, imamet makamının nübüvvet ve risalet makamından ayrı bir makam olduğu ve sorumlulukları ve yetkilerinin genişliği hasebiyle de oldukça değerli ve yüce bir makam olduğu ortaya çıkmaktadır.

İmamet Makamının Yüceliği

Buraya kadar söylediğimiz sözlerden şu husus iyice açıklığa kavuşmuş oldu: Nebi ve resul, nübüvvet ve risaletin taşıyıcısı olması hasebiyle sadece hatırlatmada bulunmak ve yol göstermekle mükelleftir. Ancak nebi veya resul, eğer imamet makamına ulaşırsa, daha üstün bir sorumluluk üstlenerek ilâhî programları hayata geçirmek, örnek ve mutlu bir toplum yaratmak için mukaddes şeriatın emirlerini icra etmek ve ümmetini iki cihanlarının saadetini temin edecek bir yola sevk etmekle görevli kılınır.

Açıktır ki böyle önemli bir görevi üstlenip gereğini yerine getirmek, büyük bir manevî gücü, özel bir liyakati, dayanılmaz zorluklarla baş etmeyi, nefsanî eğilimlere boyun eğmemesi ve Allah yolunda büyük fedakârlıklar yapmayı ve sabretmeyi gerektirir ve ilâhî bir aşk olmasızın, ilâhî rızayı her şeyin üstünde tutmaksızın asla bu görev başarıyla yerine getirilemez. Bu yüzden yüce Allah, İbrahim Peygamber'i pekçok dayanılmaz imtihandan geçirdikten sonra ömrünün son yıllarında imamet makamına getirmiştir. Yine bu yüzden Allah-u Tealâ, büyük İslâm Peygamberi gibi örnek ve seçkin bir şahsiyeti, ümmetin imameti ve önderliği makamına getirmiş, toplumun önderliğini ve yönetimini ona ihsan etmiştir.

Nübüvvet ve İmamet Arasında Bir Gereklilik Var Mıdır?

Burada şöyle bir soruyla karşılaşıyoruz: "Acaba nübüvvet makamına ulaşan her peygamberin mutlaka imam olması gerekir mi veya imamet makamına ulaşan bir kimsenin mutlaka peygamber olması gerekir mi?"

Her iki sorunun da cevabı olumsuzdur. Şimdi vahiy mantığı ışığında bu konuyu aydınlatmaya çalışalım.

Talut ve onun zalim Calut ile savaşıması hakkında nazil olan ayetlerden anlaşıldığına göre, Hz. Musa'nın vefatından sonra yüce Allah, nübüvvet makamını, isminin Şemuil olduğu söylenen bir peygambere; imamet, önderlik ve hükümet işini de Talut'a vermiştir. Şimdi olayın detayına geçelim.

Hz. Musa (a.s) vefat ettikten sonra İsrailoğulları'ndan bir grup, kendi dönemlerinin peygamberine şöyle dediler: "Bize bir hükümdar seç ki, onun komutasında Allah yolunda savaşalım." Peygamberleri, onlara şöyle dedi:

"Allah, Talut'u size hükümdar olarak görevlendirmiştir, dedi. Onlar, 'Biz hükümdarlığa ondan lâıyk iken ve ona bol bir mal verilmemiş-

ken, o, bize hükümdar olmaya nasıl lâıyk olabilir?' dediler. Peygamberleri, 'Allah, onu size tercih etmiş, bilgice ve vücutça onun gücünü artırmıştır. Allah, mülkünü (hükümdarlığı) dilediğine verir. Allah, her şeyi kaplar ve bilir.' dedi."¹

Yukarıdaki ayetten şu önemli hususlar anlaşılacaktır:

1- Bazen birtakım sebepler, nübüvvet makamı ile imamet ve yöneticilik makamının birbirinden ayrılmasını ve nübüvvet makamının birine, hükümet ve yöneticilik makamının da başka birine verilmesini gerektirebilir; her biri, kendisine verilen makama lâıyk görülebilir. Bu iki makamın birbirinden ayrı olmasının mümkün olduğu içindir ki İsrailoğulları, "Ey Peygamber! Sen ondan daha lâıyksın." diye itiraz etmemişler, "Biz ondan daha lâıyız." diye itirazda bulunmuşlardır.

2- Talut'a verilen makam, Allah tarafından kendisine verilmiş bir makamdı. Nitekim Allah-u Teala şöyle buyurmuştur:

"Allah, Talut'u size hükümdar olarak görevlendirmiştir."

Yine şöyle buyurmuştur:

"Allah, onu size tercih etmiştir."

3- Talut'un ilâhî makam ve mevkii, ordu komutanlığında özetlenmiyordu. Bilâkis o, İsrailoğulları'nın hükümdarı idi. Zira Allah-u Tealâ "hükümdar olarak" buyurmuştur. Yani, Allah onu devlet başkanı ve yöneticisi kılmıştı. Gerçi o gün bu yöneticilikten maksat, Allah yolunda cihatta İsrailoğulları'na önderlik yapmak idi; ama o, bulunduğu makam itibarıyla devleti ilgilendiren diğer işleri yapma yetkisine de sahiptir. Nitekim ayetin sonunda şöyle buyurmuştur:

"Allah, mülkünü (hükümdarlığı) dilediğine verir."

4- Toplumu yönetme ve ümmete imamet ve önderlik yapma makamının en önemli şartı, geniş bir ilme sahip olmak ve gerekli bedensel ve ruhsal güce sahip olmaktır. Özellikle bu şart, o zamanlarda ordusuyla birlikte hareket ve çaba içinde olması gereken yöneticiler için daha da gerektiği.¹

Bütün bu verilen bilgilerden, nübüvvet ve imamet makamları arasında bir ayrılmazlık ve gerekliliğin söz konusu olmadığı ortaya çıkmaktadır. Buna göre, nübüvvet makamına ulaşan birisinin ümmetin yöneticilik görevini üstlenecek imamet makamına sahip olmaması veya Allah tarafından toplumu idare ve yönetmekle görevlendirilmiş olduğu hâlde peygamber olmaması pekâlâ mümkündür. Elbette bazen yüce Allah, her iki makamı, her ikisine de liyakatı olan tek bir kişiye de verebilir. Nitekim Kur'ân-ı Mecid, şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar ve Davud, Calut'u öldürdü. Allah, ona hükümler ve hikmet verdi ve ona dilediğinden öğretti."²

1- Üstat Cafer Sübhanî'nin "Menşur-i Cavid-i Kur'ân" adlı eserinden iktibas.

2- Bakara, 251

Soru : 16**ALİ B. EBİ TALİB'İN (A.S) HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A)
VASİSİ VE HALİFESİ OLDUĞUNUN DELİLİ NEDİR?**

Cevap: Önceden de belirttiğimiz gibi Şia, hilâfet makamının ilâhî tayin ile oluşu hususunda köklü bir inanca sahiptir. Bu bağlamda Şia, Hz. Peygamber'den sonra imamet makamının bazı açılardan nübüvvet makamına benzediğine inanmaktadır. Nasıl ki peygamberi Allah tanıtıyorsa, aynı şekilde peygamberin vasisi de aziz ve yüce Allah tarafından tayin edilmelidir.

Allah Resulü'nün (s.a.a) hayat tarihi de, bu ilkeye tanıklık etmektedir. Zira Hz. Peygamber çeşitli yerlerde Ali'yi (a.s) kendi halifesi olarak tayin etmiştir. Biz burada sadece üç örneğini vermekle yetineceğiz:

1- Bi'setin Başlangıcında

Hz. Peygamber (s.a.a), Allah tarafından, **"En yakın akrabalarını uyar."**¹ ayeti gereğince akrabalarını tevhid dinine davet etmekle görevlendirilince, akrabalarını topladı ve onlara hitaben şöyle buyurdu:

"Her kim bana bu yolda yardımcı olursa, o benim vasim, vezirim, yardımcım ve halifem olacaktır."

Hz. Peygamber'in (s.a.a) ifadesi şöyledir:

"Sizden kim kardeşim, vezirim halifem ve içinizdeki vasim olmak üzere bana bu işte yardımcı olur?"

Bu melekutî çağrıya olumlu cevap veren tek kişi, Ebu Talib oğlu Ali (a.s) oldu. Bunun üzerine Allah Resulü akrabalarına dönerek şöyle buyurdu:

"Şüphesiz bu benim kardeşim, vasim ve içinizdeki halifemdir, onu dinleyin ve ona itaat edin."¹

2- Tebûk Savaş'ında

Hz. Peygamber (s.a.a) Ali'ye şöyle buyurdu:

"Harun Musa'ya göre ne idiye, sen de bana göre o olmak istemez misin? Yalnız benden sonra peygamber yoktur."²

Hz. Peygamber (s.a.a) bu sözünü şunu söylemek istiyordu: Nasıl ki Harun, Musa'nın halifesi ve vasisi idiye, sen de benim halifem ve vasimsin.

3- Hicret'in Onuncu Yılında

Allah Resulü (s.a.a) Veda Haccı'ndan dönerken Gadir-i Hum denen yerde Ali'yi (a.s) kalabalık bir topluluk içinde Müslümanların ve müminlerin velisi olarak tanıttı ve şöyle buyurdu:

"Ben kimin mevlâsı isem, bu Ali de onun mevlâsıdır."

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözünün başlangıcında, *"Ben size kendi nefsinizden daha evlâ değil miyim?"* diye buyurması

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.62-63; Tarih-i Kâmil, c.2, s.40-41; Müs-ned-i Ahmed, c.1, s.111; İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c. 13, s.212-215

2- Siret-ü İbn-i Hişam, c.2, s.520; İbn-i Hacer, es-Savaik-ul-Muh-rika, 9. bab, 2. fasıl, s.121, Mısır, ikinci baskı.

ve Müslümanların da hep birlikte onu tasdik etmiş olmalarıdır. Buna göre şöyle demek gerekir ki Hz. Peygamber'in, bu hadiste "mevlâ" kelimesinden maksadı, müminlere evlâ olma, onlar üzerinde yetki sahibi olma, onların işlerini idare etme makamıdır. Yine şu netice alınabilir ki Hz. Peygamber (s.a.a), kendi sahip olduğu evlâlık makamını Ali (a.s) için de sabit kılmıştır. Nitekim o gün Hasan b. Sabit tarihî Gadir olayını şiire dökmüş ve şöyle haykır-mıştı:

Gadir-i Hum gününde seslendi nebileri
Kulak verip dinledi cümlesi o serveri
"Mevlânız kimdir" dedi, "ve de size peygamber?"

Sessiz kalan olmadı, haykırdılar beraber:
"İlâh'ın Mevlâmızdır, sen de bizim nebimiz
Velâyet karşıtına rastlamazsın şüphesiz."
İşte o an seslendi: "Kalk ayağa ya Ali!
Benden sonra imamsın, sensin hidâyet yolu
Ben kime mevlâ isem, velisi Ali onun
Ona sıdk ile uyun, onu gönülden sevin."
Sonra "Allâh'ım!" dedi, "Sev Ali'yi seveni
Ona düşman olanın, düşmanı ol İlâhi!"¹

Burada Hz. Peygamber şöyle dua etti:

"Allahım, Ali'nin dostuna dost ol! Ona düşman olana da düşman ol."

Gadir hadisi, Şia âlimlerinin yanı sıra üç yüz altmış Ehlisünnet âliminin de naklettiği mütevatir hadislerden biridir.² Bu hadis, çeşitli senetlerle yüz yirmi sahabîden nakledilir. Büyük İslâm âlimlerinden yirmi altı kişi de, bu hadisin senetleri ve kanalları hakkında müstakil kitap yazmıştır.

1- Harezmi el-Malikî, el-Menakıb, s.80; Sibte b. el-Cevzî el-Ha-nefî, s.20; Gencî eş-Şafiî, Kifayet'ut-Talib, s.17 ve diğer kaynaklar.

Müslümanların meşhur tarihçisi Ebu Cafer Taberî, bu hadisin senetlerini ve kanallarını iki büyük ciltte bir araya toplamıştır. Daha fazla bilgi için el-Gadir kitabına müracaat edebilirsiniz.

Soru : 17**İMAMLAR KİMLERDİR?**

Cevap: Hz. Peygamber (s.a.a), kendi hayatı döneminde açık bir şekilde kendisinden sonra on iki kişinin hilâfet makamına ulaşacağını, bunların hepsinin Kureyş'ten olduğunu ve İslâm'ın onların hilâfeti sayesinde izzet içinde hüküm süreceğini bildirmişlerdir.

Cabir b. Semure şöyle diyor:

"Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: *'İslâm, on iki halife sayesinde izzetini sürdürecektir.'* Daha sonra bir şey söyledi ki ben işitmedim. Babama, Peygamber'in ne buyurduğunu sordum. O bana, Peygamber'in; *'Hepsi de Kureyş'tendir.'* buyurduğunu söyledi."¹

İslâm tarihinde Şia'nın inanmış olduğu On İki İmam dışında İslâm'ın izzetinin koruyucusu olan başka on iki halife bulmak imkânsızdır. Zira Hz. Peygamber'in tanıttığı on iki halife, kendisinden hemen sonra peş peşe gelecek olan halifeler olarak tanıtılmıştır.

Şimdi bu on iki kişinin kimler olduğuna bakalım: Eğer Ehlişünnet terminolojisinde "Hulefa-i Raşidîn" olarak adlandırılan dört halifeyi geçecek olursak, İslâm'ın izzetine sebep olan halifeler göze çarpmamaktadır. Emevî ve Abbasî halifelerinin hayat tarihi, buna açıkça tanıklık etmektedir. Ama kendi asırlarında takva ve sakinmanın en açık örnekleri olan Şia'nın On İki İmamı, Al-

1- Sahih-i Müslim, c.6, s.2, Mısır basımı.

lah Resulü'nün sünnetinin koruyucuları olup sahabe, tâbiîn ve sonraki nesillerin teveccühünü kazanmış, tarihçiler onların ilim ve güvenilirliğine tanıklık etmişlerdir. On iki İmam şunlardır:

- 1- Ali b. Ebî Talib
- 2- Hasan b. Ali (Mücteba)
- 3- Hüseyin b. Ali
- 4- Ali b. Hüseyin (Zeyn'ül-Abidîn)
- 5- Muhammed b. Ali (Bâkir)
- 6- Cafer b. Muhammed (Sadık)
- 7- Musa b. Cafer (Kâzım)
- 8- Ali b. Musa (Rıza)
- 9- Muhammed b. Ali (Taki)
- 10- Ali b. Muhammed (Naki)
- 11- Hasan b. Ali (Askerî)

12- İmam Mehdi (Kaim). Ki İslâm hadisçilerince Hz. Peygamber'den mütevatir olarak nakledilen hadislerde ondan, "Vaat edilmiş Mehdi" olarak bahsedilmiştir.

İsimleri Allah Resulü'nün (s.a.a) diliyle de ifade edilen bu büyük önderlerin hayatları hakkında bilgi edinmek için aşağıdaki kitaplara müracaat edebilirsiniz:

- 1- Tezkiret-u Havass'il-Ümmet
- 2- Kifayet'ul-Eser
- 3- Vefeyat'ul-A'yan

4- Ayan'uş-Şia (Bu kitap, Seyyid Muhsin Emin Amuî tarafından kaleme alınmış olup, yukarıdaki kitaplardan daha kapsamlıdır.)

Soru : 18**NEDEN İMAMLARINIZI MASUM
KABUL EDİYORSUNUZ?**

Cevap: Tümü Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'nden olan Şia İmamları'nın masum oluşu hakkında birçok delil mevcuttur. Biz onların arasından sadece birine işaret ediyoruz:

Şîî ve Sünnî âlimlerin nakline göre Hz. Peygamber (s.a.a), hayatının son günlerinde şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ben size iki değerli şey bırakıyorum: Allah'ın Kitabı ve Ehlibeyt'im. Bu ikisi havuzda (Kevser havuzunda) yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar."¹

Burada dikkat edilmesi gereken nükte şudur: Şüphesiz Kur'ân-ı Mecid, her türlü hata ve yanlışlıktan güvendedir. Göndereni Allah, getireni Cebrail, algılayanı Resulullah (s.a.a) olan bir vahiyde hata ve yanlışlık söz konusu olabilir mi? Oysa her üçünün de masumluluğu güneş gibi açıktır. Ve bütün Müslümanlar Hz. Peygamber'i vahyi algılamada, korumada ve tebliğde her türlü günahattan masum bilmekteler. Açıktır ki, Allah'ın Kitabı böyle gerçek ve sağlam bir masumluluğa sahipse, bu de-

1- Hâkim, el-Müstederek, c.3, s.138; es-Savaik'ul-Muhrika, 11. bab, birinci fasıl, s.149; Kenz'ül-Ummal, c.1, Bab'ul-İ'tisam bi'l-Kitap ve's-Sünne'de, s.44; Müsned-i Ahmed, c.5, s.182 ve 189'da ve benzeri diğer kitaplarda buna yakın anlamda başka hadisler mevcuttur.

mektir ki Peygamber'in Ehlibeyti de her türlü sürçmeden ve yanlışlıktan masumdur. Zira bu hadiste Peygamber'in Ehlibeyt'i ümmetin rehberliği ve irşadı cihetinde Kur'ân'ın dengi olarak gösterilmiştir. Bu da gösteriyor ki onlar da, tıpkı Kur'ân gibi hata ve yanlışlıktan, günah ve batıldan masumdurlar.

Başka bir tabirle; masum olmayan bir kişi veya kişilerin Allah'ın Kitabı'nın dengi sayılmasının anlamı yoktur.

Ehlibeyt İmamları'nın masum oluşlarının en açık şahidi, Hz. Peygamber'in şu buyruğudur:

"Bu ikisi, havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar."

Eğer Peygamber'in Ehlibeyti sürçmelere karşı güvende olmazlar ve bazı durumlarda yanlışlığa düşecek olurlarsa, hiçbir şekilde batılın sızmasına imkân olmayan Kur'ân'dan ayrılmış, yoldan sapmış olurlar. Oysa Resul-i Ekrem şiddetle bunu reddetmiştir.

Elbette Hz. Peygamber'in sözündeki Ehlibeyt'ten maksat, Peygamber'in bütün nesebî ve sebebî akrabaları değildir. Zira onların tümünün sürçmelerden masum ol-madığı bilinen bir gerçektir.

O hâlde Ehlibeyti'nden sadece belli bir grup böyle bir iftihara ulaşmış ve bu makam ve mevki, onlardan ancak sayılı bir gruba nasip olmuştur. Onlar da, hiç kuşkusuz Ehlibeyt (a.s) İmamları'dır ki, tarih boyunca ümmetin yolunu aydınlatmış, Hz. Peygamber'in sünnetinin ve şeria-tının koruyucusu olmuşlardır.

Soru : 19**"VE İTRETİM" TABİRİ Mİ DOĞRUDUR, YOKSA "VE SÜNNETİM" TABİRİ Mİ?**

Muhaddisler, meşhur Sekaleyn hadisini iki şekilde nakletmiş, hadis kaynaklarında ona yer vermişlerdir. Şimdi hangisinin daha doğru olduğuna bakalım:

- a) "Allah'ın kitabı ve itretim Ehlibeyt."
- b) "Allah'ın kitabı ve sünnetim."

Cevap: Hz. Peygamber'den (s.a.a) nakledilen sabit ve sahih hadis, "ve Ehlibeyt'im" lafzıdır. "Ehlibeyt'im" yerine "sünnetim" lafzının geçtiği rivayet, senet açısından batıldır, kabul edilemez. Buna mukabil, "ve Ehlibeyt'im" tabirinin geçtiği hadis, senet açısından sıhhatin en üst seviyesindedir.

"Ve Ehlibeyt'im" Hadisinin Senedi

Bu metni iki büyük muhaddis nakletmiştir:

1- Müslim kendi Sahih'inde Zeyd b. Erkam'dan şöyle nakleder:

Allah Resulü (s.a.a) bir gün Mekke ve Medine arasındaki Hum göletinin yanında bir hutbe okudu ve bu hutbede Allah'a hamd u senada bulunduktan ve insanlara nasihat ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Bilin ki ey insanlar! Şüphesiz ben de bir insanım. Yakında Rabbimin elçisi bana gelecek ve ben de onun davetine icabet edeceğim. Ben

sizin aranızda iki değerli şey bırakıyorum. Onların birincisi, içinde hidayet ve nur bulunan Allah'ın kitabıdır. O hâlde Allah'ın kitabını tutun ve ona sarılın."

Hz. Peygamber, insanları Allah'ın kitabına sarılmaya terğib ve teşvik ettikten sonra şöyle buyurdu:

"(Ve ikincisi ise) Ehlibeyt'imdir. Sizlere Ehlibeyt'im hakkında Allah'ı hatırlatırım. Sizlere Ehlibeyt'im hakkında Allah'ı hatırlatırım. Sizlere Ehlibeyt'im hakkında Allah'ı hatırlatırım."¹

Bu metni Daremî de kendi Sünen'inde nakletmiştir.² Hemen belirtmeliyiz ki, her iki naklin senedi güneş gibi açık ve ortadadır ve hiçbirinin senedinde en ufak bir şek ve şüphe bulunmamaktadır.

2- Tirmizî, bu metni "itretim ve Ehlibeyt'im" lafzıyla nakletmiştir. Hadisin metni şöyledir:

"Ben sizin aranızda, sarıldığınız müddetçe ben-den sonra asla sapmayacağınız iki şey bırakıyorum. Biri diğerinden daha büyüktür. (Bu iki şey) gök ile yer arasında sarkıtılmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve itretim Ehlibeyt'imdir. Bu ikisi havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar. O hâlde o ikisine karşı nasıl davrandığınıza iyi bakın."³

Görüldüğü gibi "Sihah" ve "Sünen" yazarlarından olan Müslim ve Tirmizî, bu hadisi "Ehlibeyt" lafzıyla nakletmiştir. Bu da, bizim görüşümüzü ispatlamaya yeter.

Ayrıca her ikisinin senedi de, tartışma götürmeyecek kadar sağlam ve muteberdir.

1- Sahih-i Müslim, c.4, s.1803, h. 2408. Abdalbaki basımı.

2- Daremî Sünen, c.2, s.431-432.

3- Sünen-i Tirmizî, c.5, s.663, hadis: 37788

"Ve Sünnetim" Metninin Senedi

"Ehlibeyt'im" lafzı yerine "sünnetim" lafzının yer aldığı rivayet, senedinin zayıf olmasının yanında Emevîlerin uşakları tarafından uydurulduğu ortada olan uydurulmuş bir hadistir.

1- Hâkim Nişaburî el-Müstedrek adlı kitabında aşağıdaki senetle mezkur metni nakletmiştir:

İsmail b. Ebî Üveys,

Ebî Üveys'ten, o

Sevr b. Zeyd ed-Deylemî den, o

İkrime'den, o da

İbn-i Abbas'tan nakleder; Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Şüphesiz ben sizin aranızda iki değerli şey bırakmış bulunuyorum. Onlara sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız: Allah'ın kitabı ve Peygamberi'nin sünneti."¹

Bu metnin senedinin afeti, senedin başında yer alan baba ve oğuldur. Bu iki kişi, İsmail b. Ebî Üveys ile Ebu Üveys'dir. Bu baba ve oğlun güvenilir oldukları söylenmediği gibi yalan söylemek ve hadis uydurmakla da suçlanmışlardır.

Bu İkisi Hakkında Rical Âlimlerinin Söyledikleri

Hafız Mezzî, Tehzib'ul Kemal adlı kitabında İsmail ve babası hakkında rical ilminin araştırmacılarından şöyle nakletmektedir: "Yahya b. Muin (ki rical ilminin büyük âlimlerindendir) şöyle diyor: 'Ebu Üveys ve oğlu zayıftırlar.' Yine Yahya b. Muin'den şöyle dediği nakledilmiştir: 'Bu iki kişi, hadis çalarlar.' Yine İbn-i Muin, Ebu Üveys'in oğlu hakkında, 'Ona güvenilmez.' demiştir."

"Nesaiî, oğul hakkında, 'O zayıftır ve güvenilir değildir.' demiştir. Ebu'l-Kasım Lalekaî şöyle demiştir: Nesaiî

1- Hâkim, el-Müstedrek, c.1, s.93.

onun aleyhinde çok şey söylemiştir ve hadisinin terk edilmesi gerektiğini ifade etmiştir."

"Rical âlimlerinden olan İbn-i Adiy şöyle demiştir: İbn-i Ebî Üveys, dayısı Malik'ten hiç kimsenin kabul etmediği ilginç hadisler rivayet etmiştir."¹

İbn-i Hacer, Feth'ul-Barî adlı eserinin önsözünde şöyle demiştir: "Nesaî'nin kendisi hakkındaki cerhinden dolayı İbn-i Ebî Üveys'in hadisine asla itibar edilmez."²

Hafız Seyyid Ahmed b. Sıddık, "Feth'ul-Melik'il-Aliyy" adlı kitabında, Seleme b. Şeyb'den şöyle nakletmektedir: "İsmail b. Ebî Üveys'ten şöyle dediğini işittim: Medine ehli bir konuda iki gruba ayrılınca, ben hadis uyduruyorum."³

Buna göre oğul (İsmail b. Ebî Üveys) hadis uydurmakla suçlanmıştır. Nitekim İbn-i Muin, onun yalancı olduğunu söylemişti. Bundan da öte, onun naklettiği hadisler Sahih-i Müslim, Tirmizî ve diğer sahih kitapların hiçbirinde nakledilmemiştir.

Baba (Ebu Üveys) hakkında ise Ebu Hatem Râzî'nin el-Cerhu ve't-Ta'dil adlı kitabında söylemiş olduğu şu söz yeterlidir: "Onun naklettiği hadis yazılır, ama delil ve hüccet olarak kabul edilmez. Hadisi sağlam ve güçlü değildir."⁴

Yine Ebu Hatem, İbn-i Muin'den, Ebu Üveys'in güvenilir olmadığını nakletmiştir.

Dolayısıyla, senedinde bu iki kişinin bulunduğu rivayet ("ve sünnetim" hadisi) sahih değildir. Kaldı ki bu rivayet, sahih ve sabit olan öteki hadislerle muhalefet içindedir.

1- Hafız Mezzî, Tehzib'ul-Kemal, c.3, s.127

2- İbn-i Hacer Askalanî, Feth'ul-Barî'nin Önsözü, s.391, Dar'ul-Marife basımı

3- Hafız Seyyid Ahmed, Feth'ul-Melik'il-Aliyy, s.15

4- Ebu Hatem Râzî, el-Cerhu ve't-Ta'dil, c.5, s.92.

Dikkat edilmesi gereken bir konu da, bu hadisi nakleden Hâkim Nişaburî'nin, hadisin zayıflığını itiraf etmiş olmasıdır. Bu yüzden hadisin senedini düzeltmeye kalkışmamıştır. Sadece içeriğinin sıhhati hususunda bir şahit zikretmiştir ki, o şahit de senet açısından zayıftır ve itibar edilecek gibi değildir. Bu açıdan hadisi güçlendireceği yerde onu daha da zayıf kılmaktadır.

Şimdi, Hâkim Nişaburî'nin zayıf şahidine bir bakalım:

"Ve Sünnetim" Hadisinin İkinci Senedi

Hâkim Nişaburî, aşağıda zikredilecek olan senetle, merfu¹ olarak Ebu Hureyre'den şöyle nakletmektedir:

"Şüphesiz ben sizin aranızda öyle iki şey bırakmışım ki, onlardan sonra asla sapmazsınız: Allah'ın kitabını ve sünnetimi. Bu ikisi, havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar."²

Bu metni Hâkim şu senetle nakletmiştir:

Zabbî (Dabbî),
Salih b. Musa et-Talhî'den, o
Abdulaziz b. Refî'den, o
Ebu Salih'ten, o da
Ebu Hûreyre'den.

Bu hadis de, önceki hadis gibi uydurma bir hadistir. Hadisin senedinde Salih b. Musa et-Talhî yer almış ki, rical âlimlerinin büyükleri onun hakkında hiç de iyi şeyler söylememişler.

Yahya b. Muin onun hakkında şöyle diyor: "Salih b. Musa, güvenilir birisi değildir."

1- Ravisi tarafından masuma isnat edilmeyen hadise "merfu" hadis" denir.

2- Hâkim, el-Müstedrek, c.1, s.93

Ebu Hatem Râzî şöyle diyor: "Onun hadisi zayıf ve münkerdir. O birçok münker (yadsınan) hadisi güvenilir kimselerden nakleder."

Nesaî şöyle diyor: "Onun hadisi yazılmaz." Başka bir yerde ise şöyle diyor: "Onun hadisi terk edilmiştir."¹

İbn-i Hacer, Tehzib'ut-Tehzib adlı kitabında şöyle yazıyor: "İbn-i Hibban der ki: 'Salih b. Musa, güvenilir kimselere öyle sözler isnat eder ki, asla onların sözlerine benzemez.' Sonunda da şöyle der: 'Onun hadisi hüccet değildir.' Ebu Nuaym de, 'Onun hadisi terk edilmiştir. Sürekli münker hadis nakleder.' der."²

Yine İbn-i Hacer, et-Takrib adlı kitabında şöyle diyor: "Onun hadisi terk edilmiştir."³

Zehebî el-Kaşif adlı kitabında şöyle diyor: "Onun hadisi zayıftır (sağlam değildir)."⁴

Yine Zehebî, Mizan'ul-İtidal adlı eserinde söz konusu hadisi ondan nakletmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadis, onun münker (yadsınan) hadislerindendir."⁵

"Ve Sünnetim" Hadisinin Üçüncü Senedi

İbn-i Abdulberr, et-Temhid⁶ adlı kitabında, bu metni aşağıda zikredilen senetle nakletmiştir:

Abdurrahman b. Yahya,

Ahmed b. Said'den, o

Muhammed b. İbrahim ed-Dubeylî'den, o

Ali b. Zeyd el-Feraizî'den, o

el-Huneynî'den, o

Kesir b. Abdullah b. Amr b. Avf'dan, o

1- Hafız Mezzî, Tehzib'ul-Kemal, c.13, s.96

2- İbn-i Hacer, Tehzib'ut-Tehzib, c.4, s.255

3- İbn-i Hacer, et-Takrib, tercüme, no: 2891

4- Zehebî, el-Kaşif, tercüme, no: 2411

5- Zehebî, Mizan'ul-İtidal, c.2, s.302

6- et-Temhid, c.24, s.331

babasından, o da dedesinden.

İmam Şafîî, Kesir b. Abdullah hakkında şöyle diyor: "O yalanın temellerinden biridir."¹

Ebu Davud şöyle diyor: "O yalancılardan biridir."²

İbn-i Hibban şöyle diyor: "Abdullah b. Kesir, babasından ve dedesinden temelden yalan olan bir hadis mecmuası nakletmektedir. O mecmuadan ve Abdullah'tan hadis nakletmek haramdır. Ancak şaşkınlığı ifade etme veya eleştirme amacıyla olursa, o başka."³

Nesâî ve Darekutnî şöyle diyorlar: "O'nun hadisi terk edilmiştir."

İmam Ahmed şöyle diyor: "O, hadisleri yadsınan ve itimat edilmeyecek bir şahıstır." İbn-i Muin de aynı görüştedir.

Ne ilginçtir ki İbn-i Hacer, et-Takrib adlı kitabında onun hakkında sadece, "zayıftır" cümlesiyle yetinmiş ve onu yalancılıkla itham eden kimseleri aşırılıkla suçlamıştır. Oysa rical ilminin önde gelenleri, onu yalancılık ve uydurmacılıkla itham etmişlerdir. Hatta Zehebî, "Onun hadisi zayıf ve temelsizdir." demiştir.

Senetsiz Nakil

Malik, el-Muvatta adlı kitabında bu metni senetsiz olarak ve mürsel bir şekilde nakletmiştir. Bilindiği üzere böyle bir hadis hiçbir değer taşımamaktadır.⁴

* * *

Bu inceleme, açıkça şu gerçeği ispat etmektedir: "Ve sünnetim" hadisi, uydurmacadan başka bir şey değildir. Emevî sarayına bağımlı ve yalancı raviler, onu, sa-

1- İbn-i Hacer, Tehzib'ut-Tehzip, c.8, s.367, Dar'ul-Fikr basımı, Tehzib'ul-Kemal, c.24, s.138

2- age.

3- İbn-i Hibban, el-Mecruhin, c.2, s.221

4- Malik, el-Muvatta', s.889, hadis: 3

hih olan "ve itretim" (ve Ehlibeytim) hadisinin karşısında uydurmuşlardır. Bu yüzden din bilginleri, hatipler ve cami imamlarının Hz. Peygamber'in söylemediği bir hadisi terk edip, onun yerine insanları Hz. Peygamber'in doğru hadisiyle, yani Müslim'in "*ve Ehlibeyt'im*" şeklinde, Tirmizî'nin ise "*ve itretim ve Ehlibeytim*" şeklinde naklettiği sahih hadislerle tanıştırmaları, dinî öğrencilerin de hadis ilmini öğrenmeye yönelmeleri, sahih hadisi zayıf hadisten ayırt etmeleri gerekir.

Son olarak hatırlatmak gerekir ki, Hz. Peygamber'in "Ehlibeyt'im" lafzından maksadı, onun soyudur ve bunlar; Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi kişilerdir. Zira Müslim, Sahih'inde¹ ve Tirmizî, Sünen'inde² Ayeş'e'den şöyle nakletmişlerdir:

"Allah ancak siz Ehlibeyt'ten her türlü pisliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister."³ ayeti, Ümmü Seleme'nin evinde Peygamber'e (s.a.a) nazil oldu. Peygamber (s.a.a), Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i çağırdı. Onların üzerine bir örtü örttü. Ali de, Hz. Peygamber'in arkasında duruyordu. Hz. Peygamber, onu da örtüyle örttü ve şöyle buyurdu: *"Allah'ım! Bunlar, benim Ehlibeytimdir; onlardan her türlü pisliği gider ve onları tertemiz kıl!"* Ümmü Seleme; "Ben de onlardan mıyım ey Allah'ın Resulü?" dedi. Hz. Peygamber; *"Sen yerinde dur (örtünün altına girme)! Sen hayır üzeresin."* buyurdu.⁴

Sekaleyn Hadisinin Anlamı

Hz. Peygamber'in (s.a.a), Ehlibeyt'i Kur'ân'ın yanında zikretmesinden ve her ikisini de Allah'ın ümmet arasın-

1- Müslim, Sahih, c.4, s.1883, hadis: 2424.

2- Tirmizî, 5/663

3- Ahzâb, 33

4- Hasan b. Ali es-Sakkaf, Sahih-u Sıfat-i Salât'in-Nebî (s.a.a), s. 289-294'den alınmıştır.

daki hücceti olarak nitelendirmesinden iki sonuç çıkarabiliriz.

1- Peygamber'in Ehlibeyt'inin sözleri, tıpkı Kur'ân gibi delildir ve gerek itikadî, gerekse fikhî tüm dinî konularda onların sözüne tutunmak, onlar tarafından bir delil olduğu takdirde başkalarına başvurmamak gerekir.

Müslümanlar, her ne kadar Hz. Peygamber'in ölümünden sonra hilâfet ve ümmetin siyasî işlerinin idaresi konusunda iki gruba bölünmüş ve her grup kendisi için bir mantık geliştirmiş, bir delil ileri sürmüştü de, en azından Ehlibeyt'in ilmî liderliği konusunda ihtilâf etmemeleri gerekir. Çünkü Sekaleyn hadisinin sıhhati hususunda Müslümanlar arasında görüş birliği vardır ve bu hadis inançlar ve hükümler konusunda başvurulacak ilmî merciin Kur'ân ve Ehlibeyt olduğunu bildirmektedir. Eğer İslâm ümmeti sırf bu alanda bu hadisle amel edecek olursa, hiç şüphesiz ihtilâf sahası çok daha küçülecek ve İslâmî vahdet çok daha kapsamlı hâle gelecektir.

2- Kur'ân, Allah'ın kelâmı olması hasebiyle hata ve yanlışlıktan korunmuştur. Yüce Allah onun hakkında; **"Önünden de, arkasından da batıl ona gelmez. O hikmet sahibi, övmeye lâyık olan Allah katından indirilmedir."**¹ buyurduğu hâlde, onda hata olabileceğine ihtimal verilebilir mi?!

Kur'ân hatadan korunmuş olduğuna göre, o hâlde onun dengi olarak zikredilen Ehlibeyt de hatadan korunmuş olmalıdır. Zira hatalı şahıs veya şahısların, Kur'ân'ın dengi olması mümkün değildir.

Böylece bu hadis, aynı zamanda Ehlibeyt'in her türlü sürçmeden ve hatadan masum olduğunun da şahididir. Elbette masum olmanın, peygamber olmayı gerektirmediğine de dikkat edilmelidir. Bir insan pekâlâ günahlardan masum olduğu hâlde peygamber olmayabilir.

Nitekim Hz. Meryem (a.s), **"Ey Meryem! Allah seni seçti, temizledi ve dünya kadınlarından üstün kıldı."**¹ ayeti hükmünce her türlü gûnahtan masumdur, ama peygamber değildir.

1- Âl-i İmrân, 42

Soru : 20

**NEDEN ŞİİLER, ALİ B. EBÎ TALİB'İN OĞULLARINI (HASAN
VE HÜSEYİN'İ -A.S-) ALLAH RESULÜ'NÜN (S.A.A)
EVLÂTLARI SAYIYORLAR?**

Cevap: Tefsir, tarih ve hadis kitaplarını incelediğimizde, bu sözün Şiîlere mahsus olmadığı, bilâkis çeşitli İslâm fırkalarına mensup bütün Müslüman araştırmacıların bu konuda görüş birliği içinde oldukları ortaya çıkmaktadır.

Şimdi Kur'ân-ı Mecid'e, hadislere ve meşhur müfessirlerin sözlerine dayanarak bu konunun açık delillerini gözden geçirelim.

Esasen Kur'ân-ı Kerim, bir insanın sulbünden dünyaya gelen çocukları onun evlâtları olarak kabul ettiği gibi, aynı şekilde onun erkek veya kız çocuklarından dünyaya gelen kimseleri de onun evlâtları olarak kabul etmektedir.

Kitap ve sünnet açısından bu konuda birçok kanıtlar vardır ki, onlardan bazıları şunlardır:

1- Kur'ân-ı Mecid, aşağıdaki ayette Hz. İsa'yı, İbrahim Halil'in evlâtlarından saymaktadır. Oysa İsa, Meriem'in oğludur ve anne tarafından Hz. İbrahim'e ulaşmaktadır:

"Ona (İbrahim'e) İshak ve Yakub'u bağışladık. Her birini doğru yola ilettik. Daha önce de Nuh'u doğru yola ilettik. Onun (İbrahim'in) soyundan Davud'u, Süleyman'ı, Ey-yub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u da doğru yola ilettik. Biz iyi işler ya-

panlara böylece karşılık verilir. Zekerîya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı da (doğru yola ilettik.) Hepsi de iyilerden idi."¹

Müslüman bilginler, mezkur ayeti, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in Allah Resulü'nün çocukları ve zürriyeti olduğu hususuna açık bir delil olarak kabul etmişlerdir.

Örnek olarak onlardan birine işaret ediyoruz: Celâ-luddin Suyutî şöyle nakleder:

"Bir gün Haccac, Yahya b. Ya'mur'u yanına ça-ğırttı ve ona şöyle dedi: 'Bana ulaşan haberlere göre sen Hasan ve Hüseyin'in Peygamber'in zürriyetinden olduğunu ve bunu Allah'ın Kitabı'nda bulunduğunu söylüyorsun. Oysa ben Kur'ân'ı baştan sonra okudum ve böyle bir şey görmedim.' Yahya b. Ya'mur ona şöyle dedi: 'Sen En'âm Suresi'ndeki şu ayeti okumadın mı?: '**O-nun soyun-dan Davud'u ve Süleyman'ı... Yahya'yı ve İsa-yı... da (doğru yola ilettik).'**' Haccac, 'Evet okudum.' dedi. Yahya ona şöyle dedi: 'Kur'ân-ı Kerim burada İsa'yı İbrahim'in soyundan saymıştır. Oysa İsa'nın babası yoktu ve anne tarafından İbrahim'e ulaşıyordu.' Haccac, 'Doğru söylüyorsun.' dedi."²

Söz konusu ayetten ve Kur'ân müfessirlerinin bu husustaki sözlerinden açıkça anlaşıldığı gibi, sadece Şîiler değil, bütün Müslüman bilginler, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in Allah Resulü'nün evlâtları ve zürriyeti olduğunu kabul etmektedirler.

2- Söz konusu iddiamızın doğruluğuna kanıt olabilecek Kur'ân ayetlerinden biri de, Âl-i İmrân Suresi'ndeki Mübahale ayetidir. Şimdi de Mübahale ayetini ve müfessirlerin bu konudaki sözlerini aktaralım:

1- En'âm, 84-85

2- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.3, s.27, En'âm Suresi'ndeki söz konusu ayetin tefsiri, Beyrut basımı,

"Sana gelen ilimden sonra, bu hususta kim seninle tartışacak olursa, de ki: 'Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, canlarımızı ve canlarınızı çağıralım, sonra lânetleşelim de, Allah'ın lânetinin yalancılara olmasını dileyelim.'"¹

Müfessirler şöyle diyorlar:

"Mübahale ayeti diye meşhur olan bu ayet, Hz. Peygamber'in Necran Hristiyanlarının başkanlarıyla tartışması ve onların inat edip hakkı kabul etmemeleri üzerine nazil olmuştur. Peygamber, Allah'ın izniyle Ali b. Ebî Talib, Fatımat'üz-Zehra, Hasan ve Hüseyin ile birlikte lânetleşmeye çıktılar. Hristiyan büyükleri, Peygamber'in, Ehlibeyt'i ile birlikte lânetleşmeye çıktığını görünce korktular ve Allah Resulü'nden, lânetleşmekten vazgeçmesini istediler. Peygamber de bunun üzerine onların teklifini kabul etti ve onlarla bir anlaşma imzalayarak bu olaya son verdi."

Her iki Şîi ve Sünnî fırkanın bilginleri, Mübahale gününü Müminlerin Emiri Ali, Fatımat'üz-Zehra, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in Hz. Peygamber ile birlikte olduğu hususunda görüş birliği içindedirler.

Bu da gösteriyor ki, Allah Resulü'nün sözündeki "oğullarımız"dan maksat, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'dir. Böylece söz konusu ayette, Hasan ve Hüseyin'in Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocukları sayıldığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Hatırlatmak gerekir ki müfessirler, Mübahale ayetinin tefsiriyle ilgili çok sayıdaki hadisleri naklettikten sonra, bu anlayışın doğru olduğunu teyit ederler. Biz örnek olarak onlardan bazısına işaret ediyoruz:

a) Celâluddin Suyutî, Hâkim, İbn-i Mürdeveyh ve Ebu Nuaym'den naklen Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini nakleder:

"Ayette geçen 'canlarımız'dan maksat, Ali b. Ebî Talip'tir. 'Oğullarımız'dan maksat Hasan ve Hüseyin'dir. 'Kadınlarımız'dan maksat da, Fatıma'dır."¹

b) Fahrüddin Razî, kendi tefsirinde yukarıdaki hadisi naklettikten sonra şöyle der:

"Bil ki, bu hadis, tefsir ve hadis ehlinin doğruluğu hakkında görüş birliği içinde olduğu bir hadistir."

Sonra da şöyle ekler:

"Söz konusu ayet, Hasan ve Hüseyin'in Peygamber'in çocukları olduğunun kanıtıdır. Zira Peygamber (s.a.a), oğullarını çağıracağını vaat e-dip Hasan ve Hüseyin'i çağırmıştır. Buna göre, Hasan ve Hüseyin'in Peygamber'in oğulları olması gerekmektedir."²

c) Ebu Abdullah Kurtubî kendi tefsirinde şöyle der:

"Ayetteki 'oğullarımız' kelimesi, kızların oğullarına da oğul denildiğini göstermektedir."³

3- Allah Resulü'nün sözleri de, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in Hz. Peygamber'in çocukları olduğunun en açık kanıtıdır. Burada Hz. Peygamber'in bu husustaki iki sözüne işaret ediyoruz:

a) Allah Resulü, Hasan ve Hüseyin hakkında şöyle buyurmuştur:

"Bu ikisi, benim oğullarımdır. Kim onları severse, beni sevmiştir."¹

1- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.2, s.39, söz konusu ayetin tefsiri, Beyrut basımı.

2- Mefatih'il-Gayb, c.2, s.488, birinci baskı, Mısır, H. 1388

3- el-Camiu Li Ahkâm'il-Kur'ân, c.4, s.104, Beyrut basımı.

b) Yine Hz. Peygamber (s.a.a), Hasan ve Hüseyin'e işaret ederek şöyle buyurmuştur:

"Bu iki oğlum, benim dünyadaki iki reyhanım-dır."²

1- İbn-i Asakir, Tarih-u Medinet-i Dimeşk, Tercümet'ül-İmam'il-Hüseyin (a.s), s.59, hadis: 106, birinci baskı, Beyrut, H. 1400

2- age. s.62, hadis: 112.

Soru : 21**ÂL-İ MUHAMMED'İN MEHDİ'Sİ KİMDİR VE NEDEN ONUN
ZUHURUNU BEKLEMECTESİNİZ?**

Cevap: Semavî dinlerin görüş birliği içinde olduğu konulardan biri, ahir zamanda zuhur edecek olan "Evrensel Muslih" meselesidir. Sadece İslâm toplumu değil, Yahudi ve Hristiyan toplumlar da, dünyaya adaleti yaya-cak kimsenin beklentisi içindedirler. Eski Ahit ve Yeni Ahit kitaplarına müracaat edildiğinde, bu hakikat açıkça görülür.¹

Bu hususta İslâm muhaddislerinin naklettiği üzere Hz. Peygamber'in şöyle bir sözü vardır:

"Eğer zamandan sadece bir gün kalsa bile, Allah, benim Ehlibeyt'imden, yeryüzü zulümle dolduğu gibi onu adaletle dolduracak birini gönderecektir."²

Buna göre, daha önce de işaret edildiği gibi, böyle bir muslihin varlığına inanmak, semavî dinlerin ittifak ettiği bir husustur. Ehlisünnet'in Sahih ve Müsned kitaplarında "Vaat Edilmiş Mehdi" hakkında çok sayıda hadis

1- Eski Ahit, Davud'un Mezmurları, 96 ve 97. mezmur ve Danyal Peygamber'in Kitabı, 12. bab.

Yeni Ahit, Matta İncili, 24. bab; Markos İncili, 13. bab; Luka İncili, 21. bab ("Mev'udî Ki Cihan Der İntizar-i Üst" kitabından naklen)

2- Ebu Davud, Sahih, c.2, s.207, Mısır baskısı, el-Matbaat'ut-Ta-ziyye; Yenabi'ul-Mevedde, s.432 ve Nur'ul-Ebsar, 2. bab, s.154

nakledilmiştir. Ayrıca Şîî ve Sünnî hadisçiler ve araştırmacılar, onun hakkında çok kitap yazmışlardır.¹

Bu hadislerin tümünde Hz. Mehdi için sayılan özellikler ve alâmetler, sadece Şia'nın on birinci imamı olan Hasan Askerî'nin² oğlu Hz. Mehdi'ye tatbik etmektedir. Bu hadisler esasınca o hazret, Hz. Peygamber'in adını taşımakta,³ ümmetin on ikinci imamı⁴ ve Ebu Talib oğlu Ali oğlu Hüseyin'in⁵ torunlarındandır.

Vadedilmiş Mehdi, Allah'ın emriyle Hicrî 255 yılında dünyaya gelmiş ve şu anda diğer insanlar gibi, fakat tanınmaz bir şekilde hayatını sürdürmektedir.

Hemen şunu da hatırlatalım ki, böylesine uzun bir ömür, bilime aykırı olmadığı gibi vahiy mantığıyla da çelişmemektedir. Günümüz bilim dünyası, insanın daha uzun yaşama kabiliyetine sahip olduğuna ve bazı afetlerin önüne geçilmesi durumunda bunun gerçekleşebileceğine inanmakta ve bunun yollarını aramaktadır. Ayrıca tarih de, bazı insanların çok uzun süre yaşadıklarına tanıklık etmektedir. Kur'ân-ı Kerim, Nuh Peygamber hakkında şöyle buyurmuştur:

1- Örneğin, el-Beyan fi Ahbar-i Sahib'iz-Zaman, Muhammed b. Yûsuf b. Gencî Şafîî'nin eseri; el-Burhan fi Alâmet-i Mehdiyy-i Ahir'iz-Zaman, Mutakki Hindî diye meşhur olan Ali b. Hisamuddin'in eseri ve el-Mehdi ve'l-Mehdeviyye, Ahmed Emin Mısıri'nin eseri.

Şia âlimleri ise bu konuda çok sayıda kitap yazmışlardır ki, onları saymak mümkün değildir. Örneğin, el-Melâhim ve'l-Fiten vs.

2- Yenabi'ul-Mevedde, 76. bab; Menakıb'de Cabir b. Abdullah el-Ensari'den nakledilir.

3- Sahih-i Tirmizî, c.2, s.46, Dehli basımı, yıl 1342; Müsned-i Ah-med, c.1, s.376 Mısır basımı, yıl 1313

4- Yenabi'ul-Mevedde, s.443

5- Yenabi'ul-Mevedde, s.432

"Andolsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik. O, bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı."¹

Yunus Peygamber hakkında da şöyle buyurmuştur:

"Eğer (Allah'ı) tesbih edenlerden olmasaydı, tekrar diriltilecekleri güne kadar balığın karnında kalacaktı."²

Nitekim Kur'ân açısından ve bütün Müslümanlarının ittifakıyla Hızır Peygamber (a.s) ve İsa Peygamber (a.s) hâlâ hayattadırlar ve yaşamlarını sürdürmektedirler.

1- Ankebût, 14

2- Sâffât, 144

Soru : 22**RIC'AT NEDİR VE NEDEN RİC'ATA İNANİYORSUNUZ?**

Cevap: "Ric'at", Arap dilinde "geri dönme" anlamındadır ve kavram olarak da "bir grup insanın ölümden sonra ve kıyametten önce geri dönüşü"nü ifade etmektedir. Bu olay, vadedilmiş Mehdi'nin (a.s) evrensel hareketiyle aynı zamanda meydana gelecektir.

Böyle bir şey, aklen mümkün olmasının yanında vahiy mantığıyla da çelişmemektedir. Çünkü:

1- İslâm ve diğer ilâhî dinler açısından insanın cevherini (tözünü), "nefis" diye de adlandırılan soyut ruh teşkil etmekte ve beden yok olduktan sonra varlığını koruyup ebedî hayatını sürdürmektedir.

2- Öte yandan Kur'ân açısından yüce Allah mutlak kadirdir ve hiçbir engel O'nun gücünü sınırlayamaz.

Bu iki kısa ön bilgi ışığında ric'at meselesinin aklen oldukça mümkün bir şey olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira hiç şüphesiz insanlardan bir grubun geriye dönüşü, onların ilk yaratışından daha zor değildir.

O hâlde onları ilk olarak yaratan Allah, şüphesiz onları yeniden geri döndürmeye de kadirdir.

Vahiy mantığı esasınca önceki ümmetler arasında da, ric'atın bazı örneklerini bulabilmek mümkündür. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Hanî; 'Ey Musa! Biz Allah'ı apaçık görmedikçe sana iman etmeyiz.' demiştiniz de ba-kıp durur olduğunuz hâlde, sizi yıldırım çarpmıştı.

Sonra ölümünüzün ardından, bel-kı şükredersiniz diye sizi tekrar diriltmiştik."¹

Başka bir yerde İsa Mesih Peygamber'in (a.s) dilinden şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim."²

Böylece Kur'ân-ı Kerim, sadece ric'atın mümkün olduğunu doğrulamakla kalmamakta, bir grup insanın bu dünyadan göçtükten sonra yeniden geriye döndüğünü, bunun fiilen gerçekleştiğini de ortaya koymaktadır.

Bunlara ilâve olarak şimdi nakledeceğimiz iki ayette de, insanlardan bir grubun ölümden sonra ve kıyamet kopmadan önce geriye döndürüleceğine işaret edilmektedir:

"İnsanların bir türlü ayetlerimize inan-mıyor olmaları sebebiyle, (azap vaadine ilişkin) o söz onların üzerine vaki olacağı zaman, onlara yerden kendileri ile konuşacak bir dâbbe (canlı) çıkarırız. O gün ki, her ümmet'in arasından ayetlerimizi yalanlayanlardan bir bölümü haşşederiz de onlar tutuklanırlar."³

Bu iki ayetin kıyametten önce vuku bulacak olan ric'at meselesine delil sayılmasının anlaşılması için aşağıdaki noktaları göz önünde bulundurmak gerekir:

1- İslâm müfessirleri, bu iki ayetin kıyamet ile ilgili olduğunu ve birinci ayetin kıyamet öncesi alâmetlerden birini beyan ettiğini söylemektedirler. Nitekim Celâldin Suyutî, ed-Dürr'ül-Mensûr adlı tefsirinde İbn-i Ebî Şeybe aracılığı ile Huzeyfe'den naklettiği rivayete göre, Dâbbet'ul-Arz'ın çıkışı, kıyametten önce meydana gelecek olan olaylardan birisidir.⁴

1- Bakara, 55 - 56

2- Âl-i İmrân, 49

3- Neml, 82- 83

4- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.5, s.177, Neml, 82. ayetin tefsiri.

2- Hiç şüphesiz, kıyamet günü bütün insanlar haşrolacaktır, her ümmetin arasından belli bir grup değil. Kur'ân, kıyametteki haşir olayının genelliği ve kapsayıcılığı oluşu hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Bu, bütün insanların toplanacağı gündür."¹

Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır:

"O gün ki dağları yayarız da yeri açıkça ortaya çıkmış görürsün ve onları haşrede-riz de hiç birini terk edilmiş bırakmayız."²

Buna göre, kıyamet günü bütün insanlar haşrolacaktır ve bu, belli bir gruba özgü bir durum olmayacaktır.

3- Mezkur iki ayetten ikincisi, açık bir şekilde her ümmetten belli bir grup ve belli bir topluluğun haşrolacağını bildirmektedir, bütün insanların değil. Zira bu ayet-i şerife şöyle buyurmaktadır:

"O gün ki her ümmetin arasından ayetlerimizi yalanlayanlardan bir bölümü haşre-deriz..."

Bu cümle, açık bir şekilde bütün insanların haşrolmayacağına delâlet etmektedir.

Sonuç

Bu üç kısa ön bilgiden çıkan sonuç şudur: Söz konusu ikinci ayette belirtildiği üzere, Allah'ın ayetlerini inkâr eden insanlardan belli bir grubun dirilişi ve haşroluşu olayı, kıyametin kopmasından önce vuku bulacak bir olaydır. Çünkü kıyamet günündeki haşir, bütün insanları kapsayacak ve belli bir grupla sınırlı kalmayacaktır.

Bu açıklama ile, ölümden sonra ve kıyametten önce insanlardan belli bir grubun geri döneceği yönündeki inancımız ispatlanmış olmaktadır ki, buna "ric'at" diyoruz.

1- Hûd, 103. ed-Dürr'ül-Mensûr, c.3, s.349'da ayetteki o "gün"den maksadın kıyamet günü olduğunu söylemiştir.

2- Kehf, 47

Bu doğrultuda, Kur'ân'ın dengi ve ilâhî vahyin müfessirleri olan Hz. Peygamber'in Ehlibeyti de insanları bu konuda aydınlatmaya çalışmışlardır. Biz ihtisara riayet amacıyla onların iki sözüne işaret etmek istiyoruz.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın günleri üçtür: Kaim'in (Mehdi'nin -a. s.-) günü, ric'at günü ve kıyamet günü."

Başka bir sözünde şöyle buyuruyor:

"Bizim yeniden dönüşümüze inanmayanlar, bizden değildir."

Burada şu iki önemli noktaya da değinmeden edemeyeceğiz:

1- Ric'at'ın Hikmeti

Ric'at'ın amaçları üzerinde düşündüğümüz zaman, bu olayın amaçları arasında iki yüce amaca rastlamaktayız. Birincisi, İslâm'ın gerçek azamet ve yüceliği ile küfrün alçaklığını ortaya koymak; ikincisi ise, imanlı ve iyi insanları ödüllendirip kâfirleri ve zalimleri cezalandırmak.

2- Ric'at Olayının Tenasüh (Reenkarnasyon) Olayından Farklı Oluşu

Şia inanışındaki "ric'at" meselesinin "tenasüh (reenkarnasyon)" inancıyla hiçbir ilişkisi yoktur. Çünkü tenasüh görüşü, kıyameti inkâra dayalı, evrenin sürekli bir dönüşüm hâlinde olduğunu savunan ve her dönemin bir önceki dönemin tekrarı olduğuna inanan bir görüştür.

Bu görüşe göre, her insanın ruhu ölümden sonra yeniden dünyaya geri döner ve başka bir bedene intikal eder. Eğer ruh geçmiş dönemde iyilerdenmişse, sonraki dönemde zevk ve sefa içinde yaşayacak bir bedende yer alır. Eğer kötülerdenmişse, sonraki dönemde zorluklar içinde yaşayacak bir bedende yer alır. Bu geri dönüş, onun kıyameti hükmündedir.

Oysa ric'ata inananlar, İslâm'daki kıyamet ve ahiret inancına iman etmekte ve bir bedenden ayrılmış bir ruhun başka bir bedene intikalinin muhal olduğuna inanmaktadırlar.¹ Sadece bir grup insanın kıyametten önce bu dünyaya geri döneceğine, hikmetlerinin ve maslahatlarının temin edilmesinden sonra da yeniden ebedî yurda intikal edeceğine, daha sonra da kıyamet günü diğer insanlarla birlikte dirileceğine inanmaktadırlar. Bunda da asla bir ruhun bir bedenden ayrıldıktan sonra başka bir bedene intikal etmesi söz konusu değildir.

1- Sadr'ul-Müteellihîn, el-Esfar, c.9, bab, 8, fasıl, 1, s.3'de, tenasüh inancının reddinde şöyle diyor:

"Bir bedenden ayrılmış (kopmuş) bir ruh cenin durumunda veya başka bir durumda olan başka bir bedene taalluk edecek olursa, ikisinden birinin (ruhun) bilkuvve, diğerinin ise (bedenin) bilfiil olması gerekir. Bu durumda bir şeyi bilfiil yapan şey, aynı zamanda onun bilkuvve olmasının da sebebi olur. Bu ise muhaldır. Çünkü ruh ile beden arasındaki terkip (bileşim), ittihadı sağlayan doğal bir bileşimdir ve doğal bileşim, birisi bilfiil, diğeri ise bilkuvve olan iki şey arasında imkânsızdır.

Soru : 23

NEDEN HZ. MUHAMMED'E SALÂVAT GÖNDERİNCE, ÂL-İ MUHAMMED'İ DE ONA ATFEDİYOR VE "ALLAHUMME SALLİ ALÂ MUHAMMED VE ÂL-İ MUHAMMED" DİYORSUNUZ?

Cevap: Kesin bir şekilde bilindiği gibi Hz. Peygamber'in (s.a.a) bizzat kendisi, kendisine salât ve selâm gönderme şeklini Müslümanlara öğretmiştir. Nitekim; **"Allah ve melekleri Peygamber'e salât ederler. Ey iman edenler, siz de ona salât ve selâm getirin."**¹ ayeti nazil olunca Müslümanlar, nasıl salât ve selâm göndereceklerini sordular. Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Bana eksik salâvat göndermeyin."

Yine sordular: **"Peki nasıl salâvat gönderelim?"** Hz. Peygamber buyurdu ki:

"Şöyle deyiniz: Allahumme salli alâ Muhammed ve alâ Âl-i Muhammed."²

1- Ahzâb, 56

2- İbn-i Hacer, es-Savaik'ul-Muhrika, 11. bab, 1. fasıl, s.146, Mısır, Mektebet'ül-Kahire, ikinci baskı. Bunun benzeri bir hadis de, ed-Dür'ül-Mensûr, c.5, Ahzâb Suresi'nin 56. ayetinin tefsirinde, Abdur-rezzak, İbn-i Ebî Şeybe, Ahmed, Buharî, Müslim, Ebu Davud, Tirmizî, Nesaî, İbn-i Mace ve İbn-i Mürdeveyh gibi hadisçilerden naklen Kâ'b b. Ucre aracılığıyla Hz. Peygamber'den (s.a.a) nakledilmiştir.

Peygamber'in Âl'inin (Ehlibeyt'inin) makamı öyle bir makamdır ki, Şafîî kendi şiirinde şöyle demektedir:

"Ey Allah Resulü'nün Ehlibeyti, sevginiz

**Allah'ın indirdiği Kur'ân'da Allah tarafından
bir farzdır.**

Kadrinizin yüceliği hakkında şu yeterlidir ki

Size Salâvat göndermeyenin namazı batıldır."¹

1- es-Savaik'ul-Muhrika, 11. bab, s.148, 1. fasıl; Şebravî, el-İthaf, s.29; Hamzavî Malikî, Meşarik'ul Envar, s.88; Zerkanî, el-Mevahib ve Sabban, el-İs'af, s.119

Soru : 24**NEDEN EZAN OKURKEN, ALİ'NİN (A.S) VELÂYETİNE
TANIKLIK EDİYORSUNUZ?**

Cevap: Bu soruya cevap olarak aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir:

1- Şia fakihlerinin tümü, geniş veya muhtasar fıkıh kitaplarında, Ali'nin (a.s) velâyetine şahadette bulunmanın ezan ve ikamenin (kametin) bir parçası olmadığını açık bir şekilde beyan etmiş ve hiç kimsenin bu şahadeti ezan veya ikamenin bir parçası olarak okuma hakkına sahip olmadığını dile getirmişlerdir.

2- Ali (a.s), Kur'ân açısından Allah'ın velilerinden biri sayılır ve şu ayette müminler üzerindeki velâyeti açıkça beyan edilmiştir:

"Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resulü ve namaz kılıp rükû hâlinde, zekât veren müminlerdir."¹

Ehlisünnet'in Sahih ve Müsned kitaplarında yer alan rivayetler, bu ayetin rükû hâlinde yüzüğünü fakire bağışlayan Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu açıkça beyan etmektedir.²

1- Mâide, 55

2- Bu ayetin bu hususta nazil oluğu burada zikredilmeyecek kadar çoktur. Dolayısıyla burada bu sayısız kaynaklardan sadece birkaçına işaret ediyoruz: (1) Tefsir-i Taberî, c.6, s.186. (2) Cesass, Ahkâm'ul-Kur'ân, c.2, s.542. (3) Tefsir-i Beyzavî, c.1, s.345. (4) ed-Dürr'ül-Men-sûr, c.2, s.293

Bu ayet, Ali (a.s) hakkında nazil olunca, Hasan b. Sabit, bu olayı şu şekilde şiirleştirdi:

"Rükû hâlinde bağışta bulunan, sensin
Canlar sana feda, ey rükû edenlerin en hayırlısı!

Velâyetin en hayırlısını Allah senin hakkında indirmişti.

Ve onu şeriatların sağlam hükümlerinde beyan etti."

3- Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Ameller, niyet iledir." (Yani, amellerin hakikat ve mahiyetini insanın niyeti belirler.)

Buna göre Hz. Ali'nin (a.s) velâyeti, Kur'ân'ın açıkça beyan buyurduğu hakikatlerden biri olduktan, öte yandan söz konusu cümle, ezanın bir parçası olduğu niyetiyle söylenmedikten sonra, bu hakikati Hz. Peygamber'in risaletine tanıklığın yanı sıra dile getirmenin ne sakıncası olabilir?

Burada hatırlatılması gereken bir konu da şudur: Eğer söz konusu cümleyi ezana ilâve etmek hoş değilse ve bu açıdan Şia kınanacaksa, o zaman aşağıdaki şu iki husus nasıl tevil ve tevcih edilecek?:

1- Sahih tarihin tanıklık ettiği üzere "Hayye alâ hayri'l-amel" (En hayırlı amele koşun) cümlesi de ezanın bir parçasıdır.¹ Oysa ikinci halifenin hilâfeti döneminde, insanların, namazın en hayırlı amel olduğunu duyunca artık cihada gitmeyecekleri düşüncesiyle bu cümle ezandan kaldırılmış ve bu hâliyle baki kalmıştır.²

1- Kenz'ül Ummal, Kitab'us-Salât, c.4, s.266, Taberanî'den naklen: "Bilâl sabahları şöyle ezan okurdu: Hayye alâ hayrîl-amel (En iyi amele koşun)." bk. Sünen-i Beyhakî, c.1, s.424-425; Muvatta-i Malik, c.1, s.93

2- Kenz'ül İrfan, c.2, s.158; es-Sırat'ul Mustakim ve Cevahir'ul-Ahbar-i ve'l-Âsâr, c.2, s.192; Kuşçî, Şerh'ut-Te'cid İmamet bahsi, s. 484: "Ömer minbere çıkarak şöyle dedi: Ey

2- "es-Salâtu hayrun mine'n-nevm" (Namaz uykudan daha hayırlıdır" cümlesi, Hz. Peygamber (s.a.a.) zamanında ezanın bir parçası değildi, sonraları ezana ilâve edilmiştir.¹

Bu yüzden Şafiî "el-Ümm" adlı kitabında şöyle diyor:

"Ben ezanda, '*es-Salâtu hayrun mine'n-nevm*' (Namaz uykudan daha hayırlıdır) denmesini hoş görmüyorum. Zira (ravilerden ve muhaddislerden biri olan) Ebu Mahzure bunu (kendi hadisinde) zikretmemiştir."²

insanlar! Allah Resulü zamanında şu üç şey vardı ve ben onları yasaklıyorum ve haram kılıyorum. Bunları yapan kimseleri de cezalandıracağım. Bunlar; kadının müt'a edilmesi, hac müt'ası (temettu haccında umre irhamından çıktıktan sonra kadınlarla birlikte olmak) ve 'Hayye alâ hayri'l-amel' cümlesidir."

1- Kenz'ül-Ummal, Kitab'us-Salât, c.4, s.270.

2- Delâil'us-Sıdk, c.3, ikinci bölüm, s.97'den naklen

Soru : 25**ŞİA'NIN SAHABE HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ NEDİR?**

Cevap: Şia'ya göre Hz. Peygamber'i (s.a.a) görme ve onunla birlikte olma şerefine nail olan kimseler, birkaç kısma ayrılmaktadır. Biz, bu kısımları açıklamaya geçmeden önce "sahabî" kavramının kısa bir tanımını yapmanın uygun olacağını düşünüyoruz.

Hz. Peygamber'in sahabîsi hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır ki, aşağıda onlardan bazısına değiniyoruz:

1- Said b. Müseyyib şöyle diyor:

"Sahabî, bir veya iki yıl Peygamber ile birlikte olan ve onunla birlikte bir veya iki savaşa katılan ve savaşan kimse demektir."¹

2- Vakidî şöyle diyor:

"Âlimlere göre, bir saatliğine olsa bile Peygamber'i gören, İslâm'a iman eden, din üzerinde düşünüp ona gönül veren kimse, Peygamber'in ashabından sayılır."²

3- Muhammed b. İsmail Buharî şöyle diyor:

"Müslümanlardan Peygamber ile birlikte olan veya onu gören herkes, Peygamber'in ashabından sayılır."³

4- Ahmed b. Hanbel şöyle diyor:

1- Üsd'ül-Gabe, c.1, s.11- 12, Mısır basımı

2- age.

3- age.

"Her kim bir ay veya bir gün veya bir saat Peygamber ile birlikte olmuş veya Peygamber'i görmüş ise, aşıptan sayılır."¹

Ehlisünnet âlimleri arasında "sahabenin adaleti" kesin bir ilke olarak kabul edilmiştir. Onlara göre, Hz. Peygamber ile birlikte olan herkes adildir.²

Biz, Kur'ân'ın aydınlatıcı ayetleri ışığında bu görüşü incelemeye, daha sonra Şia'nın bu konudaki vahiy mantığından kaynaklanan görüşünü açıklamaya çalışacağız.

Tarih, Hz. Peygamber'in sahabîsi olarak on iki binden fazla kişinin adını kaydetmiştir. Bunlar arasında çok çeşitli simalar mevcuttur. Şüphesiz, Hz. Peygamber ile birlikte olmak, çok büyük bir şereftir ki bu insanlara nasip olmuştur ve İslâm ümmeti her zaman onlara saygı gözüyle bakmıştır. Çünkü onlar, İslâm dininin öncüleri olmuşlar ve tarihte ilk kez İslâm'ın izzet ve şeref bayrağını dalgalandırmışlardır. Kur'ân-ı Kerim de, bu öncü bayraktarları övmüş ve şöyle buyurmuştur:

"Sizden, fetihten önce malını harcayan ve savaşanlar, (ötekilerle) eşit değildir. Onların derecesi, (fetihten) sonra malını harcayan ve savaşanlardan daha büyüktür."³

Fakat itiraf etmek gerekir ki Allah Resulü ile birlikte olmak, insanların mahiyetini değiştiren ve hepsini ömrünün sonuna kadar sigortalayan ve adil kimseler kılan bir simya da değildir.

Bu meseleyi aydınlığa kavuşturmak için her şeyden önce bütün Müslümanların, hakkında ittifak ettiği Kur'ân'a yönelmemiz ve meselenin halli için bu semavî kitaptan yardım dilememiz gerekir:

1- age.

2- el-İstiab fi Esmâ'îl-Ashab, c.1, s.2, el-İsabe'nin hamisinde, Üs-d'ül-Gabe, c.1, s.3, İbn-i Esir'den naklen

3- Hadîd, 10

Kur'ân Açısından Sahabî

Kur'ân'a göre Hz. Peygamber'in huzuruna varma şerefini elde eden ve Hz. Peygamber ile birlikte bulunan kimseler iki kısımdır:

Birinci Grup

Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte olan bu grup, Kur'ân ayetlerinde övülen, methedilen ve İslâm'ın şevket ve devletinin temelini atan kimseler olarak anılan kimselerden oluşur. Bu grup hakkında Allah'ın kitabı'nda yer alan bazı ayetleri zikrediyoruz:

1- İlk Öncüler

"Muhacirler ve ensardan İslâm'a ilkin İman edip başkalarından öne geçenler ile, güzelliikle onlara uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. Allah onlara, içinde temelli ve ebedî kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte büyük kurtuluş budur."¹

2- Ağacın Altında Biat Edenler

"Andolsun ki Allah, ağaç altında sana biat ederlerken müminlerden hoşnut olmuştur. Gö-nüllerinde olanı da bilmiş, içlerine rahatlık vermiş ve onları yakın bir fetih ile ödüllendirmiştir."²

3- Muhacirler

"(Allah'ın, Resulü'ne geri döndürdüğü bu mallardan Allah'ın payına düşen hisse) yurt-larından ve mallarından edilmiş olan, Allah'ın fazlı ve hoşnutluğunu arayan, Allah'a ve Resulü'ne yar-

1- Tevbe, 100

2- Fetih, 18

dım eden muhacir fakirler içindir. Doğru olanlar, onlardır."¹

4- Fetih Ashabı

"Muhammed, Allah'ın elçisidir. Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rûkûa varır, secde eder ve Allah'ın fazlını ve hoşnutluğunu arar görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar."²

İkinci Grup

Hz. Peygamber ile birlikte olan diğer grup ise iki yüz-lü ve hasta kalpli kimselerden oluşur. Kur'ân-ı Kerim, bu tür sözde sahabilerin mahiyetini ifşa ederek, Hz. Peygamber'i onlara karşı uyarmıştır. Burada bu gruptan birkaç örnek vermek istiyoruz:

1- Tanınmış Münafıklar

"İkiyüzlüler sana gelince, 'Şahadet ederiz ki sen, Allah'ın elçisisin.' derler. Allah biliyor ki sen, O'nun elçisisin. Fakat Allah görüyor ki, ikiyüzlüler yalan söylüyorlar."³

2- Tanınmamış Münafıklar

"Çevrenizdeki bedevîler ve Medineliler içinde ikiyüzlüler vardır. İkiyüzlülük, onların karakteri olmuştur. Sen onları bilmezsin; onları ancak biz biliriz..."⁴

3- Hasta Kalpliler

"İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık olanlar, 'Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaatler-

1- Haşr, 8

2- Fetih, 29

3- Münâfıkûn Suresi 1. ayetten son ayete kadar

4- Tevbe, 101

de bulundular.' diyorlardı."¹

4- Günahkârlar

"(Çevrenizdeki bedevîler ve Medinellilerden) suçlarını itiraf eden bir başka kısmı da, iyi işlerle kötü işleri birbirine karıştırmışlar. (İyi işlerinin yanında kötü işler de işlemişler.) Umulur ki Allah onların tövbesini kabul eder; O bağışlayan-dır, merhamet edendir."²

Kur'ân-ı Kerim'deki bu ayetlerin yanında Hz. Peygamber'den de sahabeden bazılarını kapsayan çok sayıda hadis nakledilmiştir. Burada örnek olarak onlardan ikisini aktarıyoruz:

1- Ebu Hâzim, Sehl b. Sa'd'dan Hz. Peygamber'in (s.a.v) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Ben, Kevser Havuzu'nun başında sizleri bekleyeceğim. Oraya gelen, ondan içer. Ondan içen, bir daha asla susamaz. Bazıları da orada bana gelirler ki, ben onları tanımım, onlar da beni tanımırlar. Fakat sonra onlarla benim arama engel girer, bana ulaşamazlar."

Ebu Hâzim diyor ki:

"Ben bu hadisi okurken, Nu'man b. Ebî Ayyaş onu işitti ve şöyle dedi: 'Sehl'den böyle mi duydu?' Ben, 'Evet' dedim. Nu'man dedi ki: 'Ben, Ebu Said-i Hudrî'nin bu hadisi şu ilâve ile naklettiğine tanığım: 'Ben derim ki: Onlar bendendirler.' Bana denir ki: 'Sen, bunların senden sonra neler yaptığını biliyor musun!' Bunun üzerine ben derim ki: Benden sonra (Allah'ın dini) değiştiren kimseler Allah'ın rahmetinden uzak olsun, uzak olsun!."³

1- Ahzâb, 12

2- Tevbe, 102

3- İbn-i Esir, Cami'ul-Usul, c.11, Kitab'ul-Havz fi Vurud'in-Nasi Aleyh, s.120, hadis: 7972.

H. Peygamber'in, *"Ben onları tanıırım, onlar da beni tanırırlar."* cümlesiyle, *"Benden sonra (Allah'ın dinini) değiştiren kimseler"* ifadesinden, bu kimselerin, bir müddet kendisiyle birlikte olan ahabı olduğu anlaşılmaktadır. (Bu hadisi, Buharî ve Müslim de rivayet etmişlerdir.)

Yine Buharî ve Müslim, H. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"Kıyamet günü ahabımdan bir grup -veya 'üm-metimden bir grup' diye buyurdu- yanıma gelirler. Fakat onlar Kevser Havuzu'ndan uzaklaştırılırlar. Ben, 'Allahım, bunla'r benim ahabımdır!' derim. Allah, 'Sen, onların senden sonra yaptıklarını bilmiyorsun! Onlar, o ilk hâllerine (ca-hiliye dönemine) geri döndüler.' buyurur."¹

Sonuç

Kur'ân ayetleri ve H. Peygamber'in sünneti, açık bir şekilde şu gerçeği gözler önüne sermektedir: Ahab ve H. Peygamber ile birlikte olma şerefine nail olan kimselerin tümü, aynı derecede ve aynı seviyede değillerdi. Onların bir kısmı yaptıkları değerli hizmetlerle, İslâm fidasının kök salıp dal-budak atmasına katkıda bulunan temiz, takvalı ve şerefli insanlar iken, diğer bir kısmı, daha ilk baştan ikiyeüzlülük yapan hasta kalpli ve günahkâr kimselerdi.²

Böylece şia'nın, H. Peygamber'in ahabı hakkındaki görüşünün, Allah'ın Kitabı ve Peygamber'in sünnetinden kaynaklanan bir görüş olduğu ortaya çıkmaktadır.

1- İbn-i Esir, Cami'ul-Usul, c.11, s.120, hadis: 7993.

2- Daha fazla bilgi için Kur'ân-ı Kerim'in Münafıkûn Suresi'ne müracaat ediniz.

Soru : 26**ŞİA'DAN MAKSAT NEDİR?**

Cevap: "Şia", Arapça'da "takipçi" anlamındadır. Nitekim Kur'ân-ı Mecid, "**Nuh'un takipçilerinden biri de, İbrahim'dir.**"¹ buyururken bu kelimeyi kullanmıştır. Ama Müslümanların terminolojisinde Şia, Hz. Peygamber'in (s.a.a.) vefatından önce kendi vasisini ve Müslümanların halifesini çeşitli münasebetlerde, ezcümle "Gadir" günü diye meşhur olan Hicrî onuncu yılın zilhicce ayının on sekizinci gününde büyük bir topluluk arasında belirlediğine ve onu kendisinden sonraki dinî, ilmî ve siyasî makam olarak tayin ettiğine inanan grup için kullanılmaktadır.

Bilindiği üzere Hz. Peygamber'den sonra muhacirler ve ensar iki guruba ayrıldılar:

1- Bir grup Allah Resulü'nün (s.a.a) hilâfet konusunu görmezlikten gelmediğine, kendi halifesini tayin ettiğine ve bu halifenin aynı zamanda kendisine ilk iman eden Ali b. Ebî Talip olduğuna inanıyordu.

Muhacirler ve ensarın bir bölümünden oluşan ve başlarında Haşimoğulları'nın bütün şahsiyetleri ile Selman, Ebuzer, Mikdad, Habbab b. Erett gibi büyük sahabîler gelen bu grup, sonuna kadar bu inanç üzere baki kaldılar ve "Ali'nin Şia'sı" olarak adlandırıldılar.

Elbette bu adı, Hz. Peygamber henüz hayattayken Müminlerin Emiri Ali'nin takipçileri hakkında kullanmış-

1- Sâffât, 83

tır. Hz. Peygamber (s.a.a) Ali b. Ebî Talib'i göstererek şöyle buyurmuştur:

"Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, kıyamet günü kurtuluşa erecek olanlar, bu ve Şia-sıdır."¹

Buna göre Şia, İslâm'ın ilk yıllarında velâyet ve imamet makamının ilâhî bir tayin ile gerçekleşeceğine inandığı için bu isimle meşhur olan bir grup Müslümana verilen addır. Bu grup, günümüze kadar da Peygamber'in Ehlibeyti'nin velâyet ve vasiyetine inanmakta ve onların çizgisini takip etmektedir.

Böylece Şia'nın gerçek makam ve mevkii ortaya çıkmakta ve Şia'nın daha sonraki yıllarda meydana geldiğini söyleyen bazı cahil veya kasıtlı uydurmacıların sözlerinin temelsizliği açıklığa kavuşmaktadır. Şia tarihini daha geniş bir şekilde bilmek için, Asl'uş-Şia ve Usuluha, el-Müracaat ve A'yan'uş-Şia kitaplarına bakabilirsiniz.

2- Diğer bir grup ise, hilâfet makamının seçime dayalı bir makam olduğunu savunmuş ve bu yüzden de Ebubekir'e biat etmiştir. Bu grup daha sonraları "Ehlisünnet" adıyla tanındı.

Sonuçta İslâm ümmeti arasında temel konularda birçok müşterek noktalar olmasına rağmen Hz. Peygamber'in hilâfeti ve vesayeti konusunda farklı görüşe sahip olan iki grup ortaya çıktı. Her iki grubun ilk çekirdeğini de muhacirler ve ensar teşkil ediyordu.

1- Celâluddin Suyutî, ed-Dürr'ül- Mensûr, c.6, Beyyine, 7. ayetin tefsiri

Soru : 27**EĞER ŞİA HAK İSE, O HÂLDE NEDEN AZINLIKTADIR VE
DÜNYA MÜSLÜMANLARININ ÇOĞUNLUĞU ONU KABUL
ETMEMİŞTİR?**

Cevap: Hak ve batıl, takipçilerinin azlığı veya çokluğu ile tanınmaz. Bugün dünyada Müslümanların, İslâm'ı kabul etmeyenlere oranı, beşte bir veya altıda bir civarındadır. Uzakdoğu sakinlerinin çoğunluğunu putperest, inekperest ve tabiat ötesini (metafiziki) inkâr eden kimseler oluşturmaktadır.

Çin, bir milyardan fazla nüfusuyla, Yaratıcı'yı inkâr eden komünizmin merkezlerinden biridir. Bir milyara yakın nüfusu ile Hindistan halkının çoğunluğunu ineğe tapanlar ve putperestler teşkil etmektedir.

Görüldüğü gibi çoğunluk, asla hak olmanın nişanesi sayılamaz. Hatta Kur'ân-ı Kerim, genellikle çoğunluğu kınamakta ve bazı azınlıkları övmektedir. Bu hususta örnek olarak bazı ayetlere dikkatinizi çekmek istiyoruz:

"Onların çoğunu şükreder bulmayacaksınız."¹

"Mescid-i Haram'ın mütevellîleri, ancak takva sahibi kimselerdir. Fakat onların çoğu bunu bilmez."²

"Kullarından pek azı şükredendir."³

1- A'râf, 17

2- Enfâl, 34

3- Sebe', 13

Buna göre gerçekçi bir insan, asla inancının takipçilerinin azlığından endişeye kapılmamalı, çokluğuyla da böbürlenmelidir. Aksine, akıl چراğını yakmalı ve onun ışığından yararlanmalıdır.

Adamın biri, Müminlerin Emiri Hz. Ali'ye (a.s) söyle arz etti: "Cemel Savaşı'nda senin muhaliflerin, nispi çoğunluğu teşkil ettikleri hâlde nasıl batıl olabilirler?!"

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"Hak ve batıl, kişilerin sayısıyla tanınmaz. Sen hakkı tanı, ehlini de tanırsın; batılı tanı, ehlini de tanırsın."

Bu nedenle, bir Müslüman'a yakışan, bilimsel ve mantıksal bir yaklaşımla bu meseleyi inceleyip, **"Bilmediğin şeyin ardına düşme."**¹ ayetinin ışığıyla hareket etmektir.

Ayrıca, her ne kadar Şia nüfusu Ehlisünnet'ten az olsa da, kapsamlı ve dakik bir sayım yapılacak olursa görülecek ki, dünya Müslümanlarının dörtte birini Şiiler oluşturmakta ve dünya yaşadığı bölgelerin hemen hepsinde varlıklarını sürdürmektedirler.²

Yine tarihin bütün dönemlerinde, Şiiler arasında meşhur bilginler, yazarlar ve eser sahipleri çıkmıştır. Hatta İslâmî bilimlerin birçoğunun kurucuları da Şiiler olmuştur. Örnek olarak; "nahiv" ilminin kurucusu Ebu'l-Esved-i Du'elî, "aruz" ilminin kurucusu Halil b. Ahmed, "sarf" ilminin kurucusu Muaz b. Müslim b. Ebî Sare el-Kufî ve "belâgat" ilminin öncülerinden Ebu Abdillâh Muhammed b. İmran Kâtib-i Horasanî'yi (Merzbanî) sayabiliriz.³

1- İsrâ, 36

2- Daha fazla açıklama için bk. A'yan'uş-Şia, c.1, 12. bahis, s.194

3- Bu konuda Seyyid Muhammed Sadr'ın Te'sis'uş-Şia adlı eserine bakınız.

Tümünün sayılması oldukça zor olan Şia âlimlerinin sayısız telifleri ve eserleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmek için "ez-Zeria İlâ Tesanif'iş-Şia" adlı değerli esere müracaat edebilirsiniz. Şia'nın büyük şahsiyetlerini tanımak için "A'yan'uş-Şia" kitabına, Şia'nın tarihçesi hakkında bilgi edinmek için de, "Tarih'uş-Şia" adlı kitaba başvurabilirsiniz.

Soru : 28**MÜT'A NİKÂHINDAN MAKSAT NEDİR
VE ŞİA NEDEN ONU HELÂL BİLİYOR?**

Cevap: Nikâh, karı-koca arasındaki evlilik bağı demektir. Ne var ki bu bağ, bazen daimî şekilde inşa edilip, nikâh akdi sırasında onun için bir sınır belirlenmez; bazen de geçici şekilde inşa edilip, nikâh akdi sırasında onun için bir süre belirlenir ve her ikisi de şer'î evlilik olarak yapılır. Aralarındaki ayırıcı fark, birinin daimî diğeri-nin geçici olmasıdır, başka bir şey değildir. Aşağıda sayacağımız hususların müt'a nikâhında şart ve geçerli oluşu, bunu açıkça ortaya koymaktadır:

1- Evlenecek olan kadın ile erkeğin evlenmelerinde akrabalık, hısımlık veya başka bir nedenden kaynaklanan şer'î bir sakınca bulunmamalıdır. Aksi takdirde nikâhları batıldır.

2- İki tarafın da razı olduğu mihir, nikâh akdinde zikredilmelidir.

3- Evliliğin müddeti belli olmalıdır.

4- Şer'î akit yapılmalıdır.

5- Onlardan doğan çocuk, onların meşru çocuğudur. Daimî evlilikte doğan çocuklar için nüfus kâğıdı alındığı gibi, müt'a nikâhı sonucu doğan çocuklar için de nüfus kâğıdı alınmalıdır. Bu konuda daimî evlilik ile geçici evlilik arasında hiçbir fark yoktur.

6- Çocukların nafakası babaya aittir ve çocuklar ane ve babalarından miras alırlar.

7- Geçici evlilik müddeti sona erince, eğer kadın menopoza girmiş değilse (âdetten kesilmemişse), iddet beklemelidir. İddet süresi sırasında hamile olduğu anlaşırsa, doğum yapıncaya kadar her türlü evlilikten sakıncalıdır.

Bunların dışında daimî evliliğin diğer hükümleri de müt'a nikâhında aynen geçerlidir. Sadece, müt'a nikâhı toplumsal bir zarurettten dolayı teşri edildiği için, bu evlilik türünde kadının nafakası erkeğin üzerine farz değildir. Bir de, eğer nikâh akdi okunurken miras alma şartını koşmazsa, kocasından miras alamaz. Şüphesiz, bu iki fark da, nikâhın mahiyetini değiştirecek derecede önem arz etmemektedir.

Hepimizin de inandığı gibi İslâm dini, İnsanların bütün ihtiyaçlarını temin eden son ve ebedî ilâhî dindir. Günümüzde eğitimini sürdürmek amacıyla uzun yıllar yabancı bir ülkede veya şehirde yaşamak zorunda olan ve sınırlı imkânları sebebiyle de daimî evlilik yapamayan bir genç, önünde üç yol görür ve bunlardan birini seçmek zorunda kalır:

1- Bekâr kalmak.

2- Fesat ve fuhuş bataklığına düşmek.

3- Zikredilen çerçevede evlenilmesi şer'an caiz olan bir kadınla belli bir süreliğine evlenmek.

Birinci şıkkı seçenlerin genellikle yenilgiye uğradıklarını hemen hatırlatmalıyız. Çünkü her türlü cinsel ilişkiyi terk edip sabretmeyi başarabilen insanların sayısı parmakla sayılacak kadar azdır.

İkinci yolu seçen kimselerin akıbeti ise, bozulma ve sefalettir. Yaptıkları iş de, İslâm'a göre haram bir fiildir.

Dolayısıyla geriye sadece, İslâm'ın insanlığa önerdiği ve Hz. Peygamber zamanında da uygulanıp, daha sonraları bazıları tarafından yasaklanan üçüncü yol kalmaktadır.

Burada müt'a nikâhından korkanlar ve onun meşru olmadığını sananların üzerinde iyice düşünmelerini iste-

diğimiz bir husus var. O da şudur: Bütün İslâm fa-kihleri, mahiyet bakımından müt'a nikâhıyla hiçbir farkı olmayan bir şeyi daimî nikâhta kabul etmişlerdir. Şöyle ki: İslâm fakihlerine göre, daimî nikâh ile evlenen eşlerin bir yıl, daha az veya daha çok bir süre sonra boşanmaları, nikâhın sıhhatine bir zarar vermez.

Şüphesiz böyle bir evlilik, görünürde daimî, gerçekte ise geçicidir. Bu tür daimî nikâhın müt'a nikâhından farkı, müt'anın hem görünürde, hem de gerçekte sınırlı ve geçici olması, bu evliliğin ise görünürde daimî ve kalıcı, gerçekte ise sınırlı ve geçici oluşudur.

Bütün İslâm fakihlerinin kabul ettiği bu tür daimî evliliği caiz görenler, nasıl olur da müt'a nikâhının şer'î ve caiz olduğu hususunda korkuya kapılmakta ve endişeye düşmektedirler?!

Buraya kadar verilen bilgiler ışığında müt'a nikâhının mahiyetiyle tanışmış olduk. Şimdi ise müt'a nikâhının helâl oluşunun ve onanmasının delilleriyle aşına olmaya çalışacağız. Burada konu iki aşamada ele alınacaktır:

1- Müt'a nikâhının İslâm'ın ilk yıllarında meşru oluşu.

2- Bu şer'î hükmün Allah Resulü zamanında nesh edilmediği.

Müt'a nikâhının meşru oluşunun açık delili, şu ayettir:

"Kadınlardan faydalandığınıza mukabil, kararlaştırılmış olan ücretlerini verin."¹

Bu ayette yer alan kelimeler, geçici evlilik hakkında nazil olduğunun apaçık bir kanıtıdır. Zira:

1- Ayette "istimta" (faydalanmak) lafzı kullanılmıştır. Bu kelimedden ilk akla gelen, geçici nikâhtır. Eğer da-

imî nikâh kastedilmiş olsaydı, bir karine ile birlikte kullanılması gerekirdi.

2- Ayette "ucurehûnne" (ücretlerini) ifadesi kullanılmıştır. Bu da, ayette müt'a nikâhından söz edildiğini göstermektedir. Çünkü daimî nikâhta "mahr" ve "sadak" kelimeleri kullanılır.

3- Şîî ve Sünnî müfessirler, söz konusu ayetin müt'a nikâhı hakkında nazil olduğunu beyan etmişlerdir.

Celâluddin Suyutî, ed-Dürrü'l-Mensûr adlı tefsirinde, İbn-i Cerir ve Süddî'den, söz konusu ayetin müt'a hakkında nazil olduğunu nakleder.¹

Keza Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberî kendi tefsirinde Süddî, Mücahid ve İbn-i Abbas'tan bu ayetin geçici nikâh hakkında nazil olduğunu nakleder.²

4- Sahihler, Müsnedler ve hadis külliyatları sahipleri de, bu gerçeği hakikati kabul etmişlerdir. Örneğin, Müslim b. Haccac kendi Sahih'inde, Cabir b. Abdillâh ve Seleme b. Ekva'dan şöyle dediklerini rivayet eder:

"Allah Resulü'nün münadisi, dışarı çıkarak söy-le seslendi: Allah Resulü, kadınlardan faydalan-manıza -yani onlarla müt'a yapmanıza- izin vermiştir."³

Bu konuda Sihahlerde ve Müsnedlerde bu yazımıza sığmayacak kadar çok hadis vardır. Buna göre, Hz. Peygamber'in zamanında müt'a nikâhının meşru oluşu, İslâm âlimleri ve müfessirlerinin kabul ettiği bir husustur.⁴

1- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.2, s.140, söz konusu ayetin tefsirinde

2- Cami'ul-Beyan fî Tefsir'il-Kur'ân c.5, s.9

3- Sahih-i Müslim, c.4, s.130, Mısır basımı.

4- Örnek olarak bu kaynaklardan bazısını hatırlatalım: (1) Sahih-i Buhârî, Bab-ı Temettu'. (2) Müsned-i Ahmed. c.4, s.436 ve c.3, s.356. (3) Malik, el-Muvatta', c.2, s.30. (4) Sünen-i Beyhakî, c.7, s.306. (5) Tefsir-i Taberî, c.5, s.9. (6) İbn-i Esir, en-Nihaye c.2, s.249. (7) Tefsir-i Râzî, c.3, s.201. (8) Tarih-i İbn-i Hallikan, c.1, s.359. (9) Cessas, Ah-kâm'ul-Kur'ân, c.2,

Şimdi bakalım, müt'a ayetinin içeriği neshedilmiş midir? Çünkü müt'a nikâhının Hz. Peygamber'in zamanında meşru oluşu hususunda şüphe eden birini bulmak, oldukça zordur. Dolayısıyla asıl araştırılması gereken konu, bu hükmün neshedilip edilmediği konusudur.

Rivayetlere ve İslâm tarihine bakılacak olursa, ikinci halifenin hilâfeti dönemine kadar Müslümanlar arasında yaygın bir şekilde bu ilâhî hükme göre amel ediliyordu. Fakat ikinci halife bazı maslahatlardan dolayı bunu yasakladı.

Müslim b. Haccac, kendi Sahih'inde naklettiği üzere İbn-i Abbas ile İbn-i Zübeyr, kadınlarla müt'a yapmak ve temettu' haccında umre ihramından çıkıp hac ihramına girmeden önce kadınlardan faydalanmak konusunda ihtilâfa düştüler. Cabir b. Abdullah şöyle diyor:

"Biz, Peygamber (s.a.a) ile birlikte her ikisini de yapıyorduk. Daha sonra Ömer, bizi bu iki işten sakındırdı ve ondan sonra artık bu iki işe geri dönmedik."¹

Celâluddin Suyutî, kendi tefsirinde Abdurrezzak, Ebu Davud ve İbn-i Cerir aracılığı ile Hakem'den şöyle nakle-
der:

Hakem'e, "Müt'a ayeti neshedilmiş midir?" diye sorulduğunda, "Hayır." dedi ve ekledi: "Ali (a.s), 'Eğer Ömer müt'ayı yasaklamasaydı, şaki (bedbaht) insandan başka hiç kimse zina etmezdi.' demiştir."²

Ali b. Muhammed Kuşçî de şöyle diyor:

s.178. (10) Ragib, el-Muhazarat-i, c.2, s.94. (11) Suyutî, el-Cami'ul-Kebir, c.8, s.293. (12) İbn-i Hacer, Fethu'l-Barî, c.9, s.141.

1- Sünen-i Beyhakî, c.7, s.206 ve Sahih-i Müslim c.1, s.395

2- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.2, s.140, müt'a ayetinin tefsiri.

"Ömer b. Hattap, minberin üzerinden şöyle seslendi: Ey insanlar! Üç şey Resulullah'ın zamanında vardı, ama ben onları yasaklıyorum, haram kılıyorum ve onları yapanları cezalandırırım. Bu üç şey, kadınlarla müt'a yapmak, hacda kadınlardan faydalanmak ve [ezan ve kamette] 'Hayye alâ hayri'l-amel' demek."¹

Hatırlatmak gerekir ki bu konudaki hadisler, burada zikredemeyeceğimiz kadar çoktur.²

Yine hatırlatmak gerekir ki müt'a, nikâh ve evlilik türlerinden biridir. Çünkü nikâh ve evlilik daimî ve geçici diye ikiye ayrılır. Bu bakımdan, geçici nikâhla evlenilen kadın, insanın eşi ve zevcesidir. Tabiatıyla bu evlilik de, Kur'ân'daki evlilik ile ilgili ayetlerin kapsamındadır.

Eğer Kur'ân, **"Onlar, eşleri ve cariyeleri dışında, mahrem yerlerini herkesten korurlar."**³ diye buyuruyorsa, zikredilen şartlar çerçevesinde geçici evlilik yapan kadın da ayette istisna edilen eşlerin kapsamı altındadır. Yani, müt'a nikâhıyla evlenilen kadın, kişinin eşi ve hanımıdır. Dolayısıyla **"eşleri"** ifadesi onu da kapsamaktadır.

Eğer Mü'minûn Suresi'ndeki mezkur ayet, cinsel ilişkinin cevazını kadınlardan iki gruba, yani eşler ve cariyelere münhasır kılıyorsa, geçici nikâhla nikâhlanmış olan kadın da, birinci grubun, yani eşlerin içindedir. Bu yüzden Mü'minûn Suresi'ndeki söz konusu ayetin, Nisâ

1- Kuşçî, Şerh-u Tecrid, İmamet, bahsi, s.484

2- Daha fazla bilgi edinmek için aşağıdaki kaynaklara müracaat ediniz: (1) Müsned-i Ahmed, c.3, s.356 ve 363. (2) Cahiz, el-Beyan ve't-Tebyin, c.2, s.223. (3) Cassas, Ahkâm'ul-Kur'ân, c.1, s.342. (4) Tefsir-i Kurtubî, c.2, s.370. (5) Sarahsi Hanefi el-Mebcut, Kitab'ul-Hac, Bab-u'l-Kur'ân. (6) İbn-i Kayyim, Zad'ul-Mead, c.1, s.444. (7) Kenz'ül-Ummal, c.8, s.293. (8) Müsned-i Ebî Davud, s.247. (9) Tarih-i Taberî, c.5, s.32. (10) Taberî, el-Müstebin. (11) Tefsir-i Razî, c.3, s. 200-202. (12) Tefsir-i Ebu Hayyan, c.3, s.218

3- Mü'minûn, 5-6

Suresi'ndeki müt'a ayetini neshettiğini iddia eden kimselere şaşmak elde değil. Kaldı ki herkesin de bildiği gibi, nasih ayetin mensuh ayetten önce nazil olmuş olması gerekir. Oysa buradaki vakıa tam tersinedir. Çünkü nasih olduğu sanılan Mü'minûn Suresi Mekkî'dir, yani Hz. Peygamber Medine'ye hicret etmeden çok önce Mekke-i Mükerreme'de nazil olmuştur; müt'a ayetini içinde barındıran Nisâ Suresi ise Medenî'dir, yani Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra Medine-i Münevve-re'de nazil olmuştur.

Şimdi soruyoruz: Mekkî bir surede yer alan bir ayet, nasıl olur da Medenî bir surede yer alan bir ayeti neshedebilir?

Müt'a ayetinin Hz. Peygamber zamanında nesh-edilmediğine tanıklık eden diğer apaçık bir delil de, müt'a hükmünün Hz. Peygamber zamanında neshedildiğini inkâr eden sayısız hadislerdir.¹

Son olarak şunu da hatırlatmak gerekir ki Sekaleyn Hadisi gereğince ümmetin hidayet önderleri ve Kur'ân'ın ayrılmaz denklere olan Ehlibeyt İmamları da, müt'a nikâhının meşru olduğunu ve neshedilmediğini açık bir şekilde bildirmişlerdir.²

İslâm'ın her zaman beşer toplumlarının sorunlarını halledebilme gücüne sahip olma özelliği de, mezkur şartlara riayet edildiği takdirde böyle bir nikâhın meşru olduğunu teyit etmektedir. Zira bugün gençlerin fesat ve fuhuş bataklığından kurtulma yollarından biri, hiç kuşkusuz şartları çerçevesinde yapılan geçici evliliiktir.

1- ed-Dürr'ül-Mensûr, c.2, s.140-141, müt'a ayetinin tefsiri.

2- Vesail'uş-Şia, c.14, Kitab'un-Nikâh, Müt'a bablarından birinci bab, s.436

Soru : 29**NEDEN ŞİİLER, TOPRAĞA SECDE EDERLER?**

Cevap: Bazıları, toprağa veya şehitlerin toprağına secde etmenin, onlara tapınma anlamında olup ve bir tür şirk olduğunu zannederler.

Bunlar, "Allah için secde etmek" ile "toprağın üzerine secde etmek" kavramlarını birbirine karıştırdıkları için böyle bir zanna kapılmışlardır. Oysa bu iki kavram arasında apaçık bir fark vardır.

"Allah için secde etmek" demek, Allah için secdeye kapanarak O'na ibadet etmek demektir. Oysa "toprağın üzerine secde etmek" demek, alını toprağa koyarak Allah için secdeye kapanmak demektir. Daha açık bir ifadeyle; biz, toprağa secdeye kapanarak gerçekte Allah'a secde etmekteyiz.

Aslında bütün Müslümanlar, Allah için secde ettiklerinde, belli bir şeylerin üzerine secde ederler. Meselâ, Allah'ın evini ziyaret eden Müslümanların tümü, Mes-cid-i Haram'ın taşları üzerine secde ederler. Fakat amaçları, Allah'a secde etmekten başka bir şey değildir.

Bu açıklama ile anlaşılmış oldu ki toprağa, bitkiye ve benzeri şeylere secde etmek, onlara ibadet etmek anlamında değildir. Aksine, toprağa secde etmek, Allah'ın azameti karşısında toprak haddine kadar küçülerek Allah'a secde etmek, Allah'a tapmak anlamındadır.

Öte yandan Kur'ân-ı Kerim şöyle buyuruyor:

"Göklerde ve yerde kim varsa, hepsi Allah'a secde eder."¹

H. Peygamber (s.a.a.) de şöyle buyuruyor:

"Yeryüzü bana secde yeri ve temizleyici kılınmıştır."²

Buna göre, "Allah için secde etmek" ile "yere veya bir toprak parçası üzerine secde etme"nin hiçbir çelişkisi yoktur. Çünkü toprağa, bitkiye ve benzeri şeylere secde etmek, tek olan Allah karşısında küçülme, alçalma ve eğilmenin doruk noktasının sembolüdür.

Burada Şia'nın görüşünün daha iyi anlaşılması için, büyük önderimiz İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şu hadisine işaret etmek yerinde olacaktır:

Hişam b. Hakem şöyle diyor: İmam Cafer Sadık'a (a.s), üzerine secde edilmesi doğru olan şeyi sordum. İmam şöyle buyurdu: "Secde, sadece toprağa ve yenilecek ve giyilecek şeyler dışında yerden biten şeyler üzerine olmalıdır." Ben şöyle arz ettim: "Fedan olayım, bunun sebebi nedir?" İmam şöyle buyurdu: "Secde, yüce Allah'ın karşısında huzu demektir. Dolayısıyla da yenilecek ve giyilecek şeyler üzerine secde etmek doğru değildir. Zira dünyaya tapan kimseler, yiyecek ve giyeceklerin kölesidirler. Oysa secdeye kapanan insan, Allah'a ibadet etmektedir. Dolayısıyla da alnını, dünyanın süslerine aldanan dünyaperestlerin tap-tığı bir şeyin üzerine koyması doğru değildir. Bir de toprağa secde etmek, daha faziletlidir. Çünkü toprağa secde etmek, yüce Allah karşısında huzu ve tevazuu daha iyi ve daha açık bir şekilde gösterir."³

1- R'ad, 15

2- Sahih-i Buharî, Kitab'us-Salât, s.91

3- Bihar'ul-Envar, c.85, s.147, İlel'üş-Şerayi'den naklen.

Bu açık söz, yüce Allah karşısında huzu hâletiyle daha çok uyumlu olduğu için toprağa secde edildiğinin açık bir kanıtıdır.

* * *

Burada şöyle bir soru daha gündeme geliyor: Neden Şiîler, toprağa veya bazı bitkilere secde etme hususunda bu kadar ısrarcı davranıyorlar ve başka şeylere secde etmiyorlar?

Bu soruya cevap olarak da şöyle diyoruz: Bir ibadetin aslının, mukaddes İslâm şeriatı tarafından belirlenmesi gerektiği gibi, parçalarının, şartlarının ve keyfiyetinin de şeriatın açıklayıcısı, yani Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından açıklanması gerekir. Zira Kur'ân-ı Kerim'in açık beyanı gereğince, müminler, her konuda Resulullah'ı örnek almalıdırlar.

Şimdi bakalım, Peygamberimiz nelerin üzerine secde ediyordu. Bu hadisleri araştırdığımızda, Hz. Peygamber'in (s.a.a) toprağa veya hasır gibi yerden biten şeylere secde ettiğini görüyoruz. Yani, tıpkı Şia'nın inandığı gibi. İşte size bazı örnekler:

1- İslâm hadisçilerinden bir grup, kendi Sahih ve Müsned kitaplarında, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yeryüzünü secde yeri olarak tanıttığı bir sözünü aktarmışlardır. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Yeryüzü bana secde yeri ve temizleyici kılınmıştır."¹

Burada "teşri edildi" anlamında olan "cuile" (kılındı) kelimesi, açıkça bunun İslâm dininin takipçileri için ilâhî bir hüküm olduğunu göstermektedir. Böylece toprağa, taşa ve yeryüzünü teşkil eden diğer parçalara secde etmenin meşru olduğu ispat edilmiş olmaktadır.

1- Sünen-i Beyhakî, c.1, s.212, Bab'ut-Teyemmüm Bi's-Said'it-Tayyib; Sahih-i Buharî, c.1, Kitab'us-Salât, s.91; İbn-i Teymiyye, İktîza'us-Sırat'il-Mustakim, s.332

2- Hadislerin bir bölümünde, Hz. Peygamber'in Müslümanlara secde esnasında alınlarını toprağa koymalarını emrettiği bildirilmektedir. Nitekim (Hz. Peygamber'in eşi) Ümmü Seleme, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Yüzünü Allah için toprağa koy."¹

Hz. Peygamber'in sözünde geçen "terrib" sözcüğünden iki önemli husus anlaşılmaktadır: Bir, insan secde esnasında alınını toprağa koymalıdır. İki bu iş, emredilmiş olduğu için yapılması gerekli olan bir iştir. Zira "terrib" kelimesi, toprak anlamına gelen "turab" kelimesinden türetilmiş bir emir kipidir.

3- Hz. Peygamber'in bu konudaki davranış biçimi de, bir başka açık delil konumundadır ve Müslümanların yolunu aydınlatmaktadır. Vail b. Hücr şöyle diyor:

"Peygamber (s.a.a) secdeye kapanınca, alınını ve burnunu yere dayardı."²

Enes b. Malik, İbn-i Abbas, Hz. Peygamber'in eşlerinden Aişe ve Ümmü Seleme ve muhaddislerden bir grup şöyle rivayet etmişlerdir:

"Peygamber (s.a.a), humreye (hurma lifinden örülmüş hasıra) secde ederdi."³

Hz. Peygamber'in ashabından olan Ebu Said-i Hudrî şöyle diyor:

"Peygamber'in yanına vardım ve o, hasırın üzerinde namaz kılıyordu."⁴

1- Kenz'ül-Ummal, c.7, s.465, hadis: 19809, Kitab'us-Salât, es-Sücut ve Ma Yeteallaku Bih.

2- Cessas, Ahkâm'ul Kur'ân, c.3, s.209 Bab'us-Sücut Ale'l-Vech.

3- Sünen-i Beyhakî, c.2, s.421, Kitab'us Salât, Bab'us Salât, Ale'l-Humre

4- Sünen-i Beyhakî, c.2, s.421, Kitab'us Salât, Bab'us Salât, Ale'l-Hasir

Bu söz de, secdenin sadece yerden biten yenilmeyen ve giyilmeyen şeylere caiz olduğunu söyleyen Şia'nın görüşünü ispatlayan bir başka apaçık delildir.

4- Hz. Peygamber'in ashabının ve onlardan sonraki tâbiîn kuşağının da sözleri ve davranışları, Hz. Peygamber'in sünneti doğrultusundadır.

Cabir b. Abdullah şöyle diyor:

"Peygamber ile birlikte öğlen namazını kılıyordum. Şiddetli sıcaklık nedeniyle bir avuç çakıl alıyor ve soğusun diye elimde tutuyordum ki, sec-deye vardığım zaman alnımı onların üzerine koyayım."¹

Daha sonra ravi şöyle ekliyor:

"Eğer üzerindeki elbiseye secde etmek caiz olsaydı, hiç kuşkusuz bu, çakıl taşlarını ele alıp saklamaktan daha kolay olurdu."

İbn-i Sa'd (Ö: H. 209) "et-Tabakat'ul-Kübra" adlı eserinde şöyle diyor:

"Mesruk b. Ecda', yolculuk esnasında gemide üzerine secde etmek için yanına bir kerpiç parçası alırdı."²

Burada hatırlatmak gerekir ki Mesruk b. Ecda', tâbiîn kuşağından olup İbn-i Mes'ud'un ashabından idi. et-Tabakat'ul-Kübra'nın sahibi, onu Hz. Peygamber'den Kûfe ehlinin ilk tabakasından ve Ebubekir, Ömer, Osman, Ali (a.s) ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet eden kimselerden saymıştır.

Bu açık söz, üzerine secde etmek için yanında bir toprak parçası taşıyan kimseleri şirk ve bidat ile suçlayan kimselerin sözlerinin temelsiz olduğunu ispat et-

1- Sünen-i Beyhakî, c.1, s.439, Kitab'us Salât, Bab'us Salât, Bab fi't-Ta'cili Biha fi Şiddet'il-Harr

2- et-Tabakat'ul-Kübra, c.6, s.79, Mesruk b. Ecda'nın biyografisi, Beyrut basımı

mekte ve İslâm tarihinin öncülerinin de bu işe teşebbüs ettiklerini göstermektedir.¹

Nafi' şöyle diyor:

"Abdullah b. Ömer, secde esnasında alnını yere dayamak için sarığını alından yukarı itirdi."²

Rezîn ise şöyle diyor:

"Ali b. Abdullah b. Abbas bana şöyle yazdı: Ba-na Merve taşlarından bir parça gönder ki üzerine secde edeyim."³

5- Öte yandan İslâm muhaddisleri, Hz. Peygamber'in secde esnasında sarıklarıyla alınlarını kapatan ve böylece alınlarını yere değdirmeyen kimseleri bu işten sakındırdığını nakletmişlerdir.

Salih Sebaî şöyle diyor:

"Peygamber efendimiz (s.a.a), yanında secde eden bir adamın sarığının alnını kapattığını gördü. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) adamın sarığını kenara iterek alnını açtı."

İyaz b. Abdullah el-Kureşî de şöyle diyor:

"Peygamber (s.a.a) sarığının bir köşesinin üzerine secde eden birini gördü. Eliyle ona sarığını kaldırmasını ve alnını yere koymasını işaret etti."⁴

Bu hadislerden de açıkça anlaşıldığı gibi yere secde etmenin gerekliliği, Hz. Peygamber'in zamanında kesinlikle bilinen bir şeydi. Öyle ki Müslümanlardan biri, sarığının bir köşesini alnını üzerine koymak üzere yere koy-

1- Daha fazla bilgi için Allâme Eminî'nin "Siretuna" kitabına müracaat ediniz.

2- Sünen-i Beyhakî, c.2, s.105, Kitab'us-Salât, Bab'ul-Keşf An'il-Secde fi's-Sücut, birinci baskı, Haydarabat Deken.

3- Ezrakî, Ahbar-u Mekke, c.3, s.151

4- Sünen-i Beyhakî, c.2, s.105

duğunda Allah Resulü'nün sakındırmasıyla karşılaşılıyor.

6- Bir taraftan Sakaleyn hadisi gereğince Kur'ân'ın ayrılmaz dengi, öte yandan Peygamber'in Ehlibeyti olan Şia'nın Masum İmamları da, kendi sözlerinde, yere secde edilmesi gerektiğini açıkça bildirmişlerdir. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Yere secde etmek, ilâhî bir farz, (yerin parçalarından olan) humreye (hurma lifinden örülmüş hasıra) secde etmek ise Peygamber'in sünnetidir."¹

Başka hadisinde İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Sadece yere ve yerden biten, ama yenilip giyilmeyen şeye secde etmek caizdir."²

Sonuç

Zikredilen bütün bu delillerden açıkça şu ortaya çıkmaktadır: Sadece Peygamber'in Ehlibeyti'nin hadisleri değil, bizzat Allah Resulü'nün sünneti, ashabın ve tâbiînin davranışları da, yere ve yenilen-giyilen şeyler dışında yerden biten şeylere secde etmenin gerekliliğine tanıklık etmektedir.

Kaldı ki, en azından yere ve yenilen-giyilen şeyler dışında yerden biten şeylere secde etmek caizdir. Oysa diğer şeylere secde etmek şüpheli ve ihtilâf konusudur. O hâlde kurtuluş yolu olan ihtiyat gereğince de, bu zikredilen şeylere secde etmek daha uygundur.

Son olarak şunu da hatırlatmak gerekir ki, bu konu fikhî bir konudur ve bu tür fer'î/cüz'î konularda İslâm fâkihlerinin farklı görüş belirtmeleri sıkça görülür. Dolay-

1- Vesail'uş-Şia, c.3, s.593, Kitab'us-Salât, Ebvab-u Ma Yüscedü Aleyh, hadis 7.

2- Vesail'uş Şia c.3, s.591. Kitab'us-Salât, Ebvab-u Ma Yüscedü Aleyh, hadis 1.

sıyla böyle fikhî bir ihtilâf hiçbir tedirginliğe ve endişeye sebep olmamalıdır.

Zira bu tür fikhî ihtilâflar, Ehlisünnet'in dört mezhebi arasında çokça görülmektedir. Örneğin Malikîler, burnu secde mahalline koymayı müstehap bilirken Han-belîler, bunu farz bilmektedir. Hatta bunu terk etmeyi, secdenin batıl oluş sebeplerinden saymaktadırlar.¹

1- el-Fikh-u Ale'l-Mezahib'il-Erbaa, c.1, s.161, Kitab'us-Salât, Mebhas'us-Sücud, Mısır basımı.

Soru : 30**NEDEN ŞİÎLER HAREMİN KAPI VE DUVARLARINA
TEBERRÜKEN EL SÜRER, ONLARI ÖPERLER?**

Cevap: Allah'ın veli kullarının eserlerine teberrü-ken el sürmek ve bu amaçla onları öpmek, Müslümanlar arasında yeni ortaya çıkmış bir olay değildir. Bu davranış biçiminin izlerini, Resulullah'ın (s.a.a) ve ashabının hayatlarında da görmek mümkündür. Hatta sadece Hz. Peygamber'in ve ashabının değil, önceki peygamberlerin de bu işe teşebbüs ettikleri görülmektedir.

Şimdi Kur'ân ve sünnet açısından Allah'ın veli kullarının eserlerine teberrük amacıyla dokunmanın ve onları öpmenin meşru olduğunun delillerine bakalım:

1- Kur'ân-ı Kerim'de, doğru sözlü Yusuf'un, kendisini kardeşlerine tanıtip onları affettiğini bildirdiğinde onlara şöyle dediğini okuyoruz:

"Benim bu gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün; görmeye başlar."¹

Kur'ân, kıssanın devamını şöyle anlatıyor:

"Müjdeci geldiğinde, gömleği Yakub'un yüzüne attı; hemen gözleri açıldı."²

Kur'ân'ın bu açık beyanı, Allah'ın peygamberi Yakub'un bir başka peygamberin (Yusuf'un) gömleğini teberrüken yüzüne sürdüğünü ve hatta söz konusu gömleğin

1- Yûsuf, 93

2- Yûsuf, 96

onun gözlerinin yeniden görmesine vesile olduğunu ifade etmektedir.

Bu iki değerli peygamberin davranışının, tevhit ve Allah'a tapma çerçevesinin dışında olduğu söylenebilir mi?

2- Şüphesiz ki aziz İslâm Peygamberi, Allah'ın evini tavaf ederken Hacer-i Esved'e el sürüyor ve onu öpüyordu. Buharî, kendi Sahih'inde şöyle diyor:

Bir adam, Abdullah b. Ömer'e, Hacer-i Esved'e dokunmanın hükmünü sordu. İbn-i Ömer, ona şöyle cevap verdi: "Ben, Allah Resulü'nün (s.a.v) Hacer-i Esved'e eliyle dokunduğunu ve onu öptüğünü gördüm."¹

Eğer bir taş dokunmak veya onu öpmek, Allah'a şirk koşmak olsaydı, tevhit münadisi Resulullah (s.a.a) asla böyle bir şey yapmazdı.

3- Sahih ve Müsned hadis kitaplarında ve tarih ve sünen kaynaklarında, ashabin Hz. Peygamber'in elbise, abdest suyu, su kabı ve benzeri eserlerinin mübarekliğine inanarak onlardan uğur umdukları hususunda çok sayıda rivayet vardır. Bu rivayetlere müracaat edildiğinde, bu davranışın meşru ve sakıncasız oluşu hususunda en küçük bir şüphe kalmamaktadır.

Bu konudaki rivayetlerin tamamını burada zikretmemiz mümkün olmadığı için örnek olarak onlardan bazısına değiniyoruz:

a) Buharî'nin kendi Sahih'inde naklettiği, Hz. Peygamber'in ve ashabının bazı özelliklerini açıklayan uzun bir rivayetin bir yerinde şöyle deniyor:

"Hz. Peygamber abdest aldığı anda Müslümanlar Peygamber'in abdest suyunu elde edebilmek için nerdeyse birbirlerini öldürüyorlardı."²

1- Sahih-i Buharî, c.2, Kitab'ul-Hac, Bab-u Takbil'il-Hacer, s.151- 152, Mısır basımı.

2- Sahih-i Buharî, c.3, Bab-u Ma Yecuzu Min'eş-Şurut fi'l-İslâm, Bab'uş-Şurut fil-Cihad ve'l-Musalehe, s.195

b) İbn-i Hacer şöyle diyor:

"Çocukları Peygamber'in yanına getiriyorlardı ve Peygamber onları kutsuyordu."¹

c) Muhammed Tahir Mekkî şöyle diyor:

Ümmü Sabit'ten şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah Resulü bize geldi ve asılı olan kırbanın ağzından ayakta su içti. Ben kalktım ve kırbanın ağzını kestim."

Muhammed Tahir Mekkî daha sonra şöyle diyor:

"Bu hadisi Tirmizî rivayet etmiş ve sahih ve hasen olduğunu belirtmiştir. Bu hadisin şarihi de, Riyaz'us-Salihîn'de şöyle demiştir: "Ümmü Sabit, Peygamber'in ağzının değdiği yeri saklamak ve ondan uğur ve bereket ummak için kırbanın ağzını kesmiştir. Nitekim ashap, Allah Resulü'nün su içtiği yerden su içmeye çalışırlardı."²

d) Müslim, kendi Sahih'inde şöyle rivayet ediyor:

"Medine hizmetçileri sabah namazı vakti olunca, su kaplarıyla Peygamber'in yanına gelirlerdi. Hz. Peygamber mübarek elini o su kaplarından her birine ayrı ayrı sokardı. Bazen de soğuk bir sabah vakti Peygamber'in huzuruna varırlardı. Peygamber, yine de elini o kapların içine daldırırdı."³

1- el-İsabe, Hutbet'ul-Kitab. c.1, s.7, Mısır basımı

2- Muhamemd Takhir Mekkî, Teberrük'üs-Sahabe, birinci fasıl, s. 29, Ensarî'nin tercümesi

3- Sahih-i Müslim, c.7, Kitab'ul Fezal, Bab-u Kurban-Nebî Mi-n'en-Nas ve Teberrukuhum Bih, s.79. Daha fazla bilgi edinmek için aşağıdaki kaynaklara müracaat ediniz: (1) Sahih-i Buharî, Kitab'ul Eşribe. (2) Muvatta-i Malik, c.1, s.138, Peygamber'e Salâvat Gönderme Babı. (3) Üsd'ül-Gabe, c.5, s.90 (4) Müsned-i Ahmed, c.4, s.32. (5) el-İstiab, el-İsabe'nin hamışinde, c.3, s.631. (6) Feth'ul-Barî, c.1, s.281 ve 282

Böylece teberrük amacıyla Allah'ın veli kullarının eserlerini ziyaret etmenin, onlara yüz sürmenin, onları öpmenin cevazı ve Şiîlerin bu davranışları sebebiyle şirk ile suçlayan kimselerin tevhit ve şirkin anlamını doğru dürüst tahlil etmedikleri ortaya çıkmış oldu. Zira şirk ve Allah'tan başkasına tapmak, Allah'a tapmanın yanı sıra başka bir varlığı da ilâh kabul etmek veya Allah ile ilgili işleri ona izafe etmek ve onu kendi varlığında veya varlık âlemini etkilemede bağımsız ve Allah'tan müstağni olarak görmektir. Oysa Şia, Allah'ın veli kullarının eserlerini de tıpkı kendileri gibi Allah'ın yaratığı kabul etmekte ve bütün bunların hem varoluşlarında, hem de etkili oluşlarında, hiçbir ortağı olmayan yüce Allah'a muhtaç olduğuna inanmaktadır. Şia, sadece Allah'ın dininin öncülerine karşı duydukları saygıyı ve besledikleri katışıksız sevgilerini açığa vurmak için onların eserlerine saygı göstermekte, teberrük amacıyla onları ziyaret etmektedir.

Eğer Şiîler, Hz. Peygamber'in ve Ehlibeyti'nin haremelerini ziyaret ederken onların türbelerini öpüyor, kapılarına, duvarlarına el sürüyorlarsa, bu, sadece Hz. Peygamber'e ve onun Ehlibeyti'ne duydukları aşk sebebiyledir. Bu, insanî bir duygu meselesidir ki, âşık bir insanın vücudunda tecelli eder.

Nitekim tatlı dilli bir şair şöyle diyor:

"Selma diyarından geçtiğim zaman
Taşı duvarları öptüm durmadan
Gönlüme taht kuran, değildi diyar
Duvarı öptüren, diyardaki yâr."

Soru : 31**NEDEN ŞİİLER, BEŞ VAKİT NAMAZI
ÜÇ VAKİTTE KILARLAR?**

Cevap: İlkönce konunun anlaşılması için fakihlerin bu konudaki görüşlerini hatırlatmak gerekir:

1- Bütün İslâm mezhepleri, Arefe'de öğle ve ikinci namazlarını öğle namazı vaktinde, Müzdelife'de de akşam ve yatsı namazlarını yatsı namazı vaktinde birlikte kılmanın caiz olduğu hususunda görüş birliği içindedirler.

2- Hanefilere göre, öğle ve ikinci namazlarını bir vakitte, akşam ve yatsı namazlarını da bir vakitte kılmak, sadece Arefe ve Müzdelife'de caizdir, diğer yerlerde böyle bir uygulamaya gidilmemelidir.

3- Hanbelîler, Malikîler ve Şafiîlere göre, öğle ve ikinci namazlarını veya akşam ve yatsı namazlarını bir vakitte birlikte kılmak, bu adı geçen iki yer dışında yolculukta da caizdir. Bu mezheplerden bazıları, iki namazı bir vakitte kılmayı, yağmur yağması, namaz kılan kimsenin hasta olması veya düşmandan korkması gibi zaruret durumlarında da caiz görürler.¹

4- Şia mezhebine göre öğle ve ikinci namazları ile akşam ve yatsı namazlarının bir özel vakti, bir de ortak vakti vardır:

1- el-Fıkhu Ale'l-Mezahib'il-Erbaa, Kitab'us-Salât, el-Cem'u Bey-n'es-Salâteyn Takdimen ve Te'hiren bölümünden iktibas.

a) Öğle namazının özel vakti, şer'î öğle vaktinin (zeval vaktinin) başlangıcından itibaren öğle namazı kılınabilecek miktardaki zamandır. Bu müddet içerisinde sadece öğle namazı kılınabilir.

b) İkinci namazının özel vakti, şer'î günbatımına sadece ikinci namazı kılınabilecek miktarda zaman kalmasından itibaren günbatımına kadardır.

c) Öğle ve ikinci namazlarının ortak vakitleri, öğle namazının özel vaktinin bitiminden ikinci vaktinin özel vaktinin başlangıcına kadardır.

Şia'ya göre, bütün bu ortak vakit boyunca öğle ve ikinci namazları birlikte kılınabilir. Fakat Ehlisünnet'e göre, şer'î öğlenin (zeval vaktinin) başlangıcından bir şeyin gölgesinin kendi boyu miktarınca uzayıncaya kadarki zaman öğle namazına mahsustur ve bu müddet içinde ikinci namazı kılınamaz. Ondan sonra da güneş batınca kadar ikinci vaktidir ve bu vakit içinde öğle namazı kılınmaz.

d) Akşam namazının özel vakti, şer'î günbatımının başlangıcından üç rekât namaz kılınabilecek zamana kadardır. Bu sınırlı müddet içinde sadece akşam namazı kılınabilir.

e) Yatsı namazının özel vakti, şer'î gece yarısına sadece yatsı namazı kılınabilecek miktarda zaman kalmasından itibaren gece yarısına kadardır. Bu kısa müddet zarfında sadece yatsı namazı kılınabilir.

f) Akşam ve yatsı namazlarının ortak vakitleri, akşam namazının özel vaktinin bitiminden yatsı namazının özel vaktinin başlangıcına kadardır.

Şia'ya göre, bütün bu ortak vakit boyunca akşam ve yatsı namazları birlikte kılınabilir. Fakat Ehlisünnet'e göre, günbatımının başlangıcından, batıdaki kıvılcığın zevaleline kadar akşam namazı vaktidir. Yatsı namazını bu müddette kılmamak gerekir. Batıdan şafağın zevalinden şer'î gece yarısına kadar da yatsı namazı vaktidir ve akşam namazını bu vakitte kılmak doğru değildir.

Sonuç şudur: Şia'nın görüşüne göre, şer'î öğlen vakti girdikten sonra öğle namazını kılıp, hemen ardından da ikinci namazını kılabiliriz ya da ikinci namazını özel vaktinin başlangıcına kadar bekleyerek öğle namazını ikinci namazının özel vakit girmeden kılıp, hemen ardından ikinci namazını kılabiliriz. Böylece öğle ve ikinci namazlarını birleştirmiş oluruz. Elbette öğle namazını zevalden sonra ve ikinci namazını da bir şeyin gölgesinin kendi boyu miktarınca uzadığı zaman kılmak müste-haptır. Aynı şekilde, şer'î günbatımı gerçekleştiğinde akşam namazını kılıp, hemen ardından da yatsı namazını kılabiliriz ya da akşam namazını, yatsı namazının özel vaktinin öncesine kadar erteleyerek yatsı namazının özel vakti girmeden akşam namazını kılıp, ardından da yatsı namazını kılabiliriz. Böylece akşam ve yatsı namazlarını bir arada kılmış oluruz. Gerçi akşam namazını şer'î günbatımından sonra ve yatsı namazını da batıdaki kıvıllığın zevalinden sonra kılmak müstehaptır.

Fakat Ehlisünnet'e göre, öğle ve ikinci namazları ile akşam ve yatsı namazlarını mutlak şekilde her yerde ve her zamanda bir arada kılmak caiz değildir. Dolayısıyla da tartışma konusu, iki namazın her zaman ve her mekânda bir arada kılınmasının caiz olup olmadığıdır. Yoksa, Arefe ve Müzdelife'de olduğu gibi, bazı durumlarda bunun caiz olduğu tartışma konusu değildir.

5- Bütün Müslümanlar, Hz. Peygamber'in iki namazı bir arada kıldığı hususunda görüş birliği içindedirler. Fakat bunun yorumu hususunda iki görüş vardır:

a) Şia diyor ki:

Bundan maksat, öğle namazının vakti girdiğinde öğle namazı kılındıktan sonra ikinci namazının da kılınabileceği ve aynı şekilde akşam namazının vakti girdiğinde akşam namazı kılındıktan sonra yatsı namazının da kılınabileceğini göstermektir. Bu uygulamanın zaman, mekân veya belli şartlara bağlılığı söz konusu değildir, her yerde ve her zaman caizdir.

b) Diğerleri ise diyorlar ki:

Bundan maksat, öğle namazını vaktinin sonunda, ikindi namazını da vaktinin evvelinde kılmak suretiyle, aynı şekilde akşam namazını vaktinin sonunda, yatsı namazını da vaktini başında eda etmek suretiyle iki namazı birleştirmektir.

Şimdi konunun aydınlığa kavuşması için bu konudaki hadisleri inceleyip, hadisler ışığında Şia'nın mı, yoksa başkalarının mı haklı olduğunu göreceğiz.

İşte Hadisler

1- Hanbelîlerin imamı Ahmed b. Hanbel, kendi Müsned'inde Cabir b. Zeyd'den şöyle rivayet etmektedir: Cabir b. Zeyd şöyle diyor:

"İbn-i Abbas'tan şöyle dediğini işittim: 'Peygamber (s.a.a) ile sekiz rekâtı (öğle ve ikindi namazlarını) ve yedi rekâtı (akşam ve yatsı namazlarını) birlikte kıldım.' Ben (Cabir b. Zeyd), Ebu Şe'sa'ya dedim ki: 'Ben, Allah Resulü'nün öğle namazını ertelediğini, ikindi namazını hemen ardından kıldığını düşünüyorum. Aynı şekilde, akşam namazını ertelediğini ve ardından yatsı namazını kıldığını düşünüyorum.' Ebu Şe'sa da, 'Ben de öyle düşünüyorum.' dedi."

Bu rivayetten, açık bir şekilde Hz. Peygamber'in öğle ve ikindi namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir arada, ara vermeksizin kıldığı anlaşılmaktadır.¹

2- Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Şakik'ten şu rivayeti nakletmektedir:

"İbn-i Abbas, ikindi namazından sonra bize konuşma yaptı. Konuşmasını o kadar uzattı ki, güneş battı ve yıldızlar ortaya çıktı. İnsanlar namaz için seslendiler. Bu arada Benî Tamim kabi-

1- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c.1, s.221

lesinden birisi, habire namaz namaz diye seslendi. Bunun üzerine İbn-i Abbas, öfkelenerek şöyle dedi: Sen, Peygamber'in sünnetini bana öğretmek mi istiyorsun? Ben, Allah Resulü'nün öğle ile ikindi namazlarını ve akşam ile yatsı namazlarını bir arada kıldığına şahit oldum."

Abdullah diyor ki: "Bu konuda benim içimde bir şüphe doğdu. Dolayısıyla da Ebu Hüreyre ile görüşünce kendisine bu konuyu sordum. O da İbn-i Abbas'ın bu sözünü teyit etti."¹

Bu rivayette sahabeden iki kişi, Abdullah b. Abbas ile Ebu Hüreyre, Hz. Peygamber'in öğle namazı ile ikindi namazını ve aynı şekilde akşam namazı ile yatsı namazını bir arada kıldığına ve İbn-i Abbas'ın da Hz. Peygamber'in sünnetine uyduğuna tanıklık edilmektedir.

3- Malikîlerin imamı Malik b. Enes, el-Muvatta adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

"Allah Resulü (s.a.a), düşman korkusu veya yolculuk olmaksızın öğle ve ikindi namazlarını bir arada, akşam ve ikindi namazlarını da bir arada kıldı."²

4- Malik b. Enes, Muaz b. Cebel'den şöyle rivayet etmektedir:

"Allah Resulü, öğle ve ikindi namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir arada kılardı."³

5- Malik b. Enes, Nafi'den ve o da Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet etmektedir:

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.251

2- Muvatta-i Malik, Kitab'us-Salât, s.125, hadis: 178, üçüncü baskı, Beyrut; Sahih-i Müslim, c.2, s.151, Bab'ul-Cem'i Beyn'es-Salâteyn fi'l-Hazer, Beyrut basımı.

3- Muvatta-i Malik, Kitab'us-Salât, s.124, hadis: 176, üçüncü bas-ki, Beyrut, H. 1403; Sahih-i Müslim, c.2, s.152, Mısır basımı.

"Allah Resulü (s.a.a), yolculukta acele ettiğinde, akşam ve yatsı namazlarını birlikte kılarıldı."¹

6- Malik b. Enes, Ebu Hüreyre'den şöyle rivayet etmektedir:

"Peygamber-i Ekrem, Tebûk Seferi'nde öğle ve ikindi namazlarını birlikte kılarıldı."²

7- Malik b. Enes, el-Muvatta adlı kitabında Nafi'den şöyle rivayet etmektedir:

"Emirler, akşam ve yatsı namazlarını yağmur-lu havada bir arada kıldıkları zaman, Abdullah b. Ömer de iki namazı bir arada kılarıldı."³

8- Malik b. Enes, Ali b. Hüseyin'den naklen şöyle yazmaktadır:

"Peygamber, gündüzün bir yolu katetmek istediğinde öğle ve ikindi namazlarını birlikte kılarıldı. Geceleyn bir yolu katetmek istediğinde de akşam ve yatsı namazlarını bir arada kılarıldı."⁴

9- Muhammed Zerkanî, el-Muvatta'nın şerhinde Ebu Şe'sa'dan şöyle rivayet etmektedir:

"Abdullah b. Abbas, Basra'da öğle ve ikindi namazlarını birlikte kıldı, ikisi arasında hiçbir şey yapmadı. Akşam ve yatsı namazlarını da birlikte kıldı ve ikisi arasında da hiçbir şey yapmadı."⁵

10- Zerkanî, Taberanî'den ve o da İbn-i Mes'ud'dan şöyle rivayet etmektedir:

1- Muvatta-i Malik, Kitab'us-Salât, s.125, hadis: 177, üçüncü bas-kı, Beyrut.

2- Muvatta-i Malik, Kitab'us-Salât, s.124, hadis: 175.

3- age. s.125, hadis: 179.

4- age. s.125, hadis: 181.

5- Zerkanî'nin Muvatta-i Malik Şerhi, c.1, Bab'ul-Cem'i Beyn'es-Salâteyn fi's-Sefer-i ve'l-Hazer, s.294, Mısır basımı.

"Peygamber-i Ekrem, öğle ve ikindi namazlarını birlikte kıldı. Akşam ve yatsı namazlarını da birlikte kıldı. Bu hususta kendisine sorulunca da şöyle buyurdu: *Böyle yaptım ki ümmetimin sıkıntıya düşmesin.*"¹

10- Müslim b. Haccac, Ebu Zübeyr vasıtasıyla Said b. Cübeyr'den, o da Abdullah b. Abbas'tan şöyle rivayet etmiştir:

"Peygamber, Medine'de korku ve yolculuk söz konusu olmaksızın öğle ve ikindi namazlarını bir arada kıldı."²

Daha sonra İbn-i Abbas, Hz. Peygamber'in bu işten maksadı hakkında şöyle demektedir:

"Zira Peygamber, ümmetinden hiç kimsenin zahmete ve sıkıntıya düşmesini istemiyordu."³

12- Müslim, kendi Sahih'inde, Said b. Cübeyr'den ve o da İbn-i Abbas'tan şöyle rivayet etmektedir:

"Peygamber-i Ekrem, Medine'de öğle ve ikindi namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir ara-da kıldı. Hiçbir korku ve yağmur da söz konusu değildi."⁴

Daha sonra Said b. Cübeyr şöyle diyor:

İbn-i Abbas'a, "Peygamber, neden böyle bir şey yaptı?" diye sordum. İbn-i Abbas şöyle dedi: "Çünkü o, ümmetinden hiç kimsenin zahmete ve sıkıntıya düşmesini istemiyordu."⁵

13- Ebu Abdillâh Buhârî, Sahih'inde "Bab-u Ta'hir'iz-Zohr İle'l-Asr (Öğle Namazını İkindiye Eerteleme)" başlığı

1- age. s.294

2- Sahih-i Müslim, c.2, s.151, Bab'ul-Cem'i Beyn'es-Salâteyn fi'l-Hazer, Mısır basımı.

3- age. mezkur hadisin altında

4- age. s.152

5- age. s.152, mezkur hadisin altında

altında bir babı (bölümü) bu konuya ayırmıştır ki bu başlığın¹ kendisi, öğle namazının ertelenebileceğini ve ikindi vaktinde iki namazın bir arada kılınabileceğini göstermektedir. Buhârî, bu babda şu rivayeti nakletmektedir:

"Peygamber (s.a.a), Medine'de yedi rekâtı, yani akşam ve yatsı namazlarını ve sekiz rekâtı, yani öğle ve ikindi namazlarını birlikte kıldı."²

Bu rivayetteki ifade akışından sadece öğle namazını erteleyip ikindi vaktinde kılmanın cevazı değil, Hz. Peygamber'e uyarak akşam namazını da erteleyip yatsı namazının vaktinde kılmanın cevazı açıkça anlaşılmalıdır.

14- Buhârî, bu yüzden Sahih'inin başka bir yerinde şöyle diyor:

Abdullah b. Ömer, Ebu Eyyub Ensârî ve Abdullah b. Abbas şöyle demişlerdir: "Peygamber, akşam ve yatsı namazlarını birlikte kıldı."³

15- Müslim b. Haccac, kendi Sahih'inde şöyle yazmaktadır:

Adamın birisi İbn-i Abbas'a, "Namaz!" dedi. İbn-i Abbas bir şey demedi. O yine, "Namaz!" dedi. İbn-i Abbas yine sustu. O şahıs tekrar, "Namaz!" dedi. İbn-i Abbas yine bir şey demedi. Dördüncü defa "Namaz!" deyince İbn-i Abbas şöyle dedi: "Annesi olmayasica! Sen bize namazı öğretmek mi istiyorsun? Oysa biz Peygam-

1- Sahih-i Buhârî, c.1, s.110, Kitab'us-Salât, Bab-u Te'hîr'iz-Zohr ile'l-Asr, Mısır Basımı, Emiriyye nüshası, H. 1314

2- age.

3- Sahih-i Buhârî, c.1, s.113, Kitab'us-Salât, Bab-u Zikr'il-İşa, Mısır Basımı, H. 1314

ber'in zamanında iki namazı bir araya toplardık ve ikisini birlikte kılardık."¹

16- Müslim şöyle rivayet etmiştir:

Peygamber-i Ekrem, Tebûk Gazvesi yolculuğunda namazları bir arada kıldı. Öğle ve ikinci namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir araya topladı. Said b. Cübeyr şöyle diyor: "İbn-i Abbas'a bunun sebebini sorunca şöyle dedi: Peygamber, ümmetinin sıkıntıya düşmesini istemedi."²

17- Müslim b. Haccac, Muaz'ın dilinden şöyle rivayet etmektedir:

"Tebûk Savaşı'na Hz. Peygamber ile birlikte çıktık. Peygamber, öğle ve ikinci namazları ile akşam ve yatsı namazlarını birlikte kıldı."³

18- Malik b. Enes, el-Muvatta' adlı kitabında şöyle yazmaktadır:

İbn-i Şehab, Salim b. Abdullah'a şöyle sordu: "Öğle ve ikinci namazları, yolculukta bir arada kılınılabılır mı?" Salim şöyle dedi: "Evet, hiçbir sakıncası yoktur. Sen, Arefe günü insanların (iki namazı bir arada kıldığını) görmüyor musun?"⁴

Hatırlatılmak gerekir ki Müslümanlar, Arefe günü Arafat'ta öğle ve ikinci namazlarının öğlen vaktinde ara vermeden kılınmasını caiz görmektedirler. Burada Salim b. Abdullah şunu söylemek istiyor: "Arefe günü iki namaz bir arada kılındığı gibi, Arefe günü dışında da iki namaz bir arada kılınabilir."

1- Sahih-i Müslim, c.1, s.153, Bab'ul-Cem'i Beyn'es-Salâteyn fi'l-Hazer

2- Sahih-i Müslim, c.2, s.151, Mısır basımı.

3- age. s.152

4- Muvatta-i Malik, s.125, hadis: 180, Üçüncü baskı, Beyrut.

19- Muttakî Hindî, Kenz'ül-Ummal adlı kitabında şöyle diyor:

Abdullah b. Ömer şöyle diyor: "Peygamber-i Ekrem, ikâmet hâlindeyken ve yolculukta değilken, öğle ve ikindi namazları ile akşam ve yatsı namazlarını birlikte kıldı." Bunun üzerine bir adam, İbn-i Ömer'e, "Peygamber neden böyle yap-tı?" diye sordu. İbn-i Ömer, ona şu cevabı verdi: "Ümmetinden iki namazı bir arada kılmak isteyen birisi sıkıntıya düşmesin diye."¹

20- Yine Kenz'ül-Ummal'da şöyle okumaktayız:

Cabir b. Abdullah diyor ki: "Peygamber (s.a.a), öğle ve ikindi namazlarını bir ezan ve iki kamet ile bir arada kıldı."²

21- Keza Kenz'ül-Ummal'da şöyle rivayet edilmiştir:

Cabir b. Abdullah şöyle diyor: "Hz. Peygamber Mekke'deyken güneş battı ve Peygamber, akşam ve yatsı namazlarını Seref'te³ birlikte kıldı."⁴

22- Yine Kenz'ül-Ummal'da İbn-i Abbas'tan şöyle nakledilmektedir:

"Peygamber-i Ekrem, Medine-i Münevvere'de öğle ve ikindi namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir arada kıldı. Oysa ne sefer hâlindeydi ve ne de yağmur yağıyordu." Ravi diyor ki: "İbn-i Abbas'a, 'Peygamber, neden iki namazı bir arada kıldı?' diye sorunca, İbn-i Abbas şöyle

1- Kenz'ül-Ummal, Kitab'us-Salât, el-Bab'ur-Rabi' fi Selât'il-Mu-safir, Bab'ul-Cem', c.8, s.246, birinci baskı, Haleb, H. 1391

2- Kenz'ül-Ummal, Kitab'us-Salât, el-Bab'ur-Rabi' fi Selât'il-Mu-safir, Bab'ul-Cem', c.8, s.247, birinci baskı, Haleb

3- Seref, Mekke'nin dokuz mil ötesinde bulunan bir bölgedir. (Kenz'ül-Ummal, mezkur hadisın altında zikredilmiştir.)

4- Kenz'ül-Ummal, Kitab'us-Salât, el-Bab'ur-Rabi' fi Salât'il-Mu-safir, Bab'ul-Cem', c.8, s.247, birinci baskı, Haleb.

cevap verdi: Zira Peygamber, ümmetine kolaylık sağlamak istiyordu."¹

Sonuç

Burada zikredilen rivayetler ışığında, Şia'nın iki namazı bir arada kılma konusundaki görüşünün sıhhatine tanıklık eden bu açık delillerin genel bir değerlendirmesini yapalım:

1- Bir Vakitte İki Namazı Bir Arada Kılmak, İşi Kolaylaştırmak ve İnsanları Sıkıntıya Sokmamak İçindir

Rivayetlerin birçoğu şu gerçeğe tanıklık etmektedir: Öğle ve ikindi, keza akşam ve yatsı namazlarının bir arada kılınmasına cevaz verilmemesi, Müslümanları sıkıntıya sokar. Bu yüzden Hz. Peygamber, Müslümanlara bir tür kolaylık sağlamak için iki namazın bir vakitte kılınmasını caiz etmiştir. Bu hususta onuncu, on altıncı, on dokuzuncu ve yirmi ikinci hadislerle müracaat ediniz.

Açıktır ki, eğer mezkur rivayetlerden maksat, Ehli-sünnet'in dediği gibi, öğle namazının, vaktinin sonlarında (bir şeyin gölgesinin kendi boyunca uzadığı zamana yakın bir zamanda), ikindi namazının da vaktinin başlangıcında kılınması, yani her iki namazın, birlikte kılınmış olmakla beraber, kendi vakitleri çerçevesinde kılınması olsaydı, böyle bir şey, kolaylık sebebi olmaz, hatta daha çok zahmete ve meşakkate sebep olurdu. Oysa iki namazı bir arada kılmaktan maksat, işlerde kolaylık sağlamaktır.

Bu açıklamamızdan anlaşıldı ki, iki namazı bir arada kılmaktan maksat, iki namazı ortak vakitlerinin herhangi bir diliminde bir arada kılmaktır, yoksa birini vak-

1- Kenz'ül-Ummal, Kitab'us-Salât, el-Bab'ur-Rabi', Bab'ul-Cem', c.8, s.247.

tinin sonunda, diğerini de vaktinin başlangıcında kılmak değildir.

2- Arafat'ta İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir

Bütün İslâm mezhepleri, Arafat'ta öğle ve ikindi namazlarının bir vakitte kılınmasını caiz bilmektedirler.¹ Öte yandan bazı rivayetlerin bir kısmı, başka yerlerde iki namazı bir arada kılmanın, tıpkı Arafat'ta iki namazı bir arada kılmak gibi olduğuna ve bu açıdan Arefe günüyle diğer günlerin veya Arafat topraklarıyla diğer toprakların arasında hiçbir farklılığın söz konusu olmadığına tanıklık etmektedir. Bu hususta on sekizinci hadise müracaat ediniz. Buna göre, nasıl ki Arefe günü bütün Müslümanların ittifakıyla öğlen vaktinde öğle ve ikindi namazlarını bir arada kılmak caiz ise, aynı şekilde diğer günlerde de iki namazı bir arada kılmak caizdir.

3- Yolculukta İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir

Bir yandan Hanbelî, Malikî ve Şafiî fakihler, iki namazın yolculukta bir arada kılınmasını caiz görmüşler, öte yandan mezkur rivayetler, bu konuda sefer (yolculuk) ile hazar (memlekette olma ve ikâmet hâli) arasında hiçbir fark olmadığını ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) hem seferde, hem de hazarda iki namazı bir arada kıldığını açıkça beyan etmektedir.

Bu konuda üçüncü, on birinci, on üçüncü, on dokuzyuncu ve yirminci hadislere müracaat ediniz. Buna göre, nasıl ki yolculukta iki namazın bir arada kılınması (Şia'-

1- el-Fıkhu Ale'l-Mezahib'il-Erbâa, Kitab'us-Salât, el-Cem'u Bey-n'es-Salâteyn Tekdimen ve Te'hiren

nın dediği şekilde) caiz ise, aynı şekilde ikâmet hâlinde de iki namazı bir arada kılmak caizdir.

4- Zaruret Hâlinde İki Namazın Bir Arada Kılınış Şekli, İhtiyar Hâlinde de İki Namazın Nasıl Bir Arada Kılınacağını Beyan Etmektedir

Sahih ve Müsned diye anılan hadis kaynaklarında yer alan çok sayıdaki rivayetler, Hz. Peygamber'in ve ashabının yağmur yağma, düşmandan korkma ve hastalık gibi zaruret durumlarında iki namazı (Şia'nın dediği gibi) birlikte ve bir vakitte kılıyor olduklarını bildirmektedir. Bu yüzden de çeşitli İslâm mezheplerinin fakihleri, bazı zaruri hâllerde bunun caiz olduğuna fetva vermişlerdir. Oysa söz konusu rivayetler, bu açıdan zaruret hâli ile ihtiyar hâlinin farklı olmadığını ve Hz. Peygamber'in, yağmur ve düşman korkusu olmadığı zamanlarda da iki namazı bir arada kıldığını açıkça beyan etmektedir.

Bu konuda üçüncü, on birinci, on ikinci ve yirmi ikinci hadislerle müracaat ediniz.

5- Hz. Peygamber'in Ashabının Davranışı, İki Namazın Bir Arada Kılınış Şeklini Beyan Etmektedir

Söz konusu rivayetler arasında, Hz. Peygamber'in ashabından birçoğunun iki namazı bir vakitte ve birlikte kıldığını bildiren rivayetlere rastlamaktayız. Nitekim Abdullah b. Abbas, akşam namazını hava kararınca ve yıldızlar belirinceye kadar ertelemiş, her ne kadar diğerleri kendisine namazı hatırlattıysa da onlara itina etmemiş, sonunda akşam ve yatsı namazını gece bir miktar geçtikten sonra birlikte kılmış ve itiraz edenlere şöyle cevap vermiştir: "Ben, Peygamber'in de böyle namaz kıldığını şahit oldum." Ebu Hureyre de, İbn-i Abbas'ın bu sözünü teyit etmiştir. Bu konuda ikinci, yedinci, dokuzuncu ve on beşinci hadislerle müracaat ediniz.

Mezkur rivayetler ışığında İbn-i Abbas'ın, Şia'nın dediği şekilde iki namazı birinin vaktinde kıldığı hususunda hiçbir şüphe kalmamaktadır.

6- Hz. Peygamber (s.a.a) Sireti, İki Namazın Bir Arada Kılınış Şeklini Beyan Etmektedir

Yirmi birinci hadisten açıkça anlaşılıyor ki Hz. Peygamber, akşam olduğunda Mekke'de oldukları hâlde akşam namazını Mekke'nin dokuz mil ötesindeki Seref bölgesine varıncaya kadar ertelemişlerdir. Sonra da akşam ve yatsı namazını birlikte ve bir vakitte kılmışlardır. Açıktır ki Hz. Peygamber, akşam namazının vakti girer girmez Mekke'den hareket etmiş olsalar dahi, o günün şartlarında Seref bölgesine ulaşıncaya kadar gecenin bir bölümü geçmiş olmalıdır. Bu da demektir ki Hz. Peygamber, akşam ve yatsı namazlarını yatsı vaktinde birlikte eda etmişlerdir.

Tümü Ehlisünnet'in Sahih ve Müsned adlı hadis kaynaklarından nakledilen bu rivayetlerin bütününden, Şia'nın dediği şekilde her zaman, her mekân ve her şartta öğle ve ikinci namazları ile akşam ve yatsı namazlarını bir vakitte kılmanın caiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Soru : 32**ŞİA FIKHİNİN KAYNAKLARI NELERDİR?**

Cevap: Şia, Allah'ın Kitabı'na ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünnetine uyarak şer'î hükümleri çıkarmak, ortaya koymak için aşağıdaki şu dört temel kaynaktan istifade etmektedir:

- 1- Allah'ın Kitabı
- 2- Sünnet
- 3- İcma
- 4- Akıl

Bu adı geçen kaynaklar arasında Allah'ın Kitabı ve Peygamber'in sünneti, Şia fikhinin en temel kaynağı konumundadır ve bu ikisi hakkında kısaca birkaç söz etmek istiyoruz:

Allah'ın Kitabı Kur'ân

Şia mektebinin takipçileri, Kur'ân'ı, fıkıhlarının en temel ve sağlam kaynağı ve ilâhî hükümleri tanıma ölçüsü olarak kabul etmektedirler. Zira Şia imamları, İslâm'ın semavî kitabı olan Kur'ân'ı, fikhî hükümleri elde etmek için en yüce kaynak olarak tanıtmışlardır. Şöyle ki her görüş, Kur'ân'a göre değerlendirilmeli ve Kur'ân ile örtüştüğü ve uyduğu takdirde kabul edilmelidir. Aksi takdirde ondan yüz çevrilmelidir.

Şia'nın altıncı önderi İmam Cafer Sadık (a.s), bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân ile uyumlu olmayan her söz, temelsiz bir sözdür."¹

Yine İmam Cafer Sadık (a.s), Hz. Peygamber'den şöyle nakletmektedir:

"Ey insanlar! Benden size gelen her söz, eğer Allah'ın Kitabı'yla uyum içindeyse, onu ben söylemişimdir; eğer onunla uyum içinde değilse, onu ben söylememişimdir."²

Bu iki hadis, çok net bir şekilde Şia önderlerinin nezdinde şer'î hükümleri elde etmenin en sağlam kaynağının Müslümanların semavî kitabı olduğunu ortaya koy-maktadır.

Sünnet

Allah Resulü'nün (s.a.a) sözleri, davranışları ve onayları anlamında sünnet, Şia fıkhnın ikinci kaynağıdır ve Peygamber'in Ehlibeyti'nden olan imamlar, müstakil olarak Hz. Peygamber'in sünnetinin ve ilimlerinin aktarıcıları olarak kabul edilirler. Elbette Hz. Peygamber'in sözleri, diğer sağlam yollardan elde edildiği takdirde de yine Şia tarafından kabul görmektedir.

Burada iki noktayı tartışmak ve incelemek gerekir:

H. Peygamber'in (s.a.a) Sünnetine Sarılmanın Delilleri

Şia İmamları, takipçilerine Kur'ân'ı tavsiye etmenin yanı sıra, onlara Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünnetini de tavsiye etmişlerdir. Kitap ve sünneti birlikte övmüşlerdir. Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Size bir söz ulaştığında, eğer Allah'ın Kitab'ında veya Peygamber'in sözlerinde onun bir

1- Usul'ül-Kafi, c.1, Kitab-u Füz'il-İlm, Bab'ul-Ehzi Bi's-Sünneti ve Şevahid'il-Kitab, hadis: 3.

2- age. hadis: 5.

kanıtını bulursanız, kabul edin. Aksi takdirde o söz, onu getiren kimseye daha lâyıktır."¹

Keza İmam Muhammed Bâkır (a.s), Hz. Peygamber'in sünnetine sarılmayı, tüm şartları haiz bir fakihin temel şartı saymış ve şöyle buyurmuştur:

"Gerçek fakih, dünyadan yüz çeviren, ahirete râğbet eden ve Peygamber'in (s.a.a) sünnetine sarılan kimsedir."²

Şia'nın büyük önderleri, Hz. Peygamber'in sünneti hakkında işi o dereceye vardırmışlardır ki, Allah'ın Kitabı ve Hz. Peygamber'in sünnetine muhalefeti, küfür sebebi olarak kabul etmişlerdir. İmam Cafer Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Her kim, Allah'ın Kitabı'na ve Muhammed'in (s.a.a) sünnetine muhalefet ederse, şüphesiz kâfir olur."³

Böylece anlaşıyor ki Şia, diğer İslâm fırkalarından daha çok Hz. Peygamber'in sünnetine değer vermekte ve Şia'yı, Hz. Peygamber'in sünnetine itina göstermekle itham eden kimselerin sözleri temelsiz ve mesnetsizdir.

Ehlibeyt'in (a.s) Hadislerine Sarılmanın Delilleri

Şia'nın, Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'nin (a.s) hadisleri hakkındaki görüşünün açıklığa kavuşması için şu iki konuyu incelememiz gerekir:

a) Masum İmamlar'ın hadislerinin mahiyeti

b) Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'ne sarılmanın lüzumu ve itibarının delilleri

1- Usul'ül-Kafi, c.1, Kitab-u Fazl'il-İlm, Bab'ul-Ehzi Bi's-Sünneti ve Şevahid'il-Kitab, hadis: 2.

2- age. hadis: 8.

3- age. hadis: 6.

Şimdi apaçık deliller ışığında sözü fazla uzatmadan her iki konuyu incelemeye geçelim:

Allah Resulü'nün (s.a.a) Hadislerinin Mahiyeti

Şia açısından sadece âlemlerin Rabbi olan Allah, insanlık toplumu için kanun koyma ve yasama hakkına sahiptir. Allah, mukaddes şeriatın hüküm ve kanunlarını Hz. Peygamber'i vasıtasıyla tüm insanlara ulaştırmış ve Allah Resulü insanlar ile Allah arasında yegane vahiy ve yasama aracıdır. Buna göre, eğer Şia, Ehlibeyt'in hadislerini de kendi fıkhnın kaynaklarından biri kabul ediyorsa, bu, Hz. Peygamber'in sünneti karşısında onlara bir asalet ve bağımsız bir değer attığı anlamında değildir. Bilâkis Ehlibeyt'in hadislerinin itibarı, Allah Resulü'nün (s.a.a) sünnetini beyan ettiği sebebiyledir.

Buna göre, Şia'nın Masum İmamları, kendilerinden bir söz söylemezler. Onların söyledikleri, Hz. Peygamber'in sünnetinden başka bir şey değildir.

Burada bu sözü ispat etmek için Ehlibeyt'in bazı hadislerini aktarmayı uygun görüyoruz:

1- İmam Cafer Sadık (a.s), kendisine soru soran birine şöyle buyurmuştur:

"Sana verdiğim her cevap, Hz. Peygamber'-den-dir ve biz kendimizden bir şey söylemeyiz."¹

Yine şöyle buyurmuştur:

"Benim sözüm, babamın (İmam Bâkır'ın), babamın sözü ise dedemin (İmam Ali b. Hüseyin'in) sözüdür. Dedemin sözü de Hüseyin b. Ali'nin, Hüseyin'in sözü de Hasan b. Ali'nin, Hasan'ın sözü de Müminlerin Emiri Ali'nin, onun sözü de Allah Resulü'nün ve Allah Resulünün sözü de Aziz ve Celil olan Allah'ın sözüdür."²

1- Cami-u Ehadis'iş-Şia, c.1, s.129

2- age. s.127

İmam Muhammed Bâkır (a.s), Cabir'e şöyle buyurmuştur:

"Babam, dedemden; o da Allah Resulü'nden (s.a.a), o da Cebrail'den (a.s), o da Aziz ve Celil olan Allah'tan bana bildirmiştir. Benim sana söylediğim her söz bu senet iledir."¹

Bu hadisler ışığında Hz. Peygamber'in sünnetinden ibaret olan Şia İmamları'nın hadislerinin mahiyeti açıklığa kavuşmuş oldu.

H. Peygamber'in Ehlibeyti'ne Sarılmanın Lü-zumu ve İtibarının Delilleri

Şiî ve Sünnî muhaddislerin naklettikleri çok sayıdaki hadislere göre, Hz. Peygamber (s.a.a.), kendinden sonra iki değerli miras bırakmış, bütün Müslümanları bu iki mirasına uymaya davet etmiş, insanların hidayet ve saadetinin bu ikisine sarılmanın tekelinde bulunduğunu ve sözü edilen bu iki değerli mirasın Allah'ın Kitabı Kur'an ile Peygamber'in Ehlibeyti ve İtreti olduğunu bildirmiştir.

Burada örnek olarak bu hadislerden bazılarını naklediyoruz.

1- Tirmizî, kendi Sahih'inde Cabir b. Abdullah Ensârî'den Allah Resulü'nün (s.a.v) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ey insanlar, ben sizin aranızda, kendisine sarıldığınız müddetçe asla sapmayacağınız bir şey bırakıyorum: Allah'ın Kitabı'nı ve itretim olan Ehlibeyt'imi."²

2- Yine Tirmizî, adı geçen kitabında şöyle yazmaktadır: Allah Resulü (s.a.v) şöyle buyurmuştur:

"Ben sizin aranızda, kendisine sarıldığınız müddetçe bundan sonra asla sapmayacağınız bir

1- age. s.128

2- Sahih-i Tirmizî, Kitab'ul-Menakıb, Bab-u Menakıb-ı Ehli Beyt'in-Nebî, c.5, s.662, hadis: 3786, Beyrut basımı.

şey bırakıyorum ki, biri diğerinden daha büyüktür: Gökte yere doğru sarkıtılmış bir ip olan Allah'ın Kitabı ile itretim olan Ehlibeyt'imi. Bu ikisi, havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar. Benden sonra bu ikisine nasıl davrandığınıza iyi bakın."¹

3- Müslim b. Haccac, Sahih'inde Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

"Ey insanlar! Ben de bir beşerim. Yakında Allah'ın elçisi (Azrail) bana da gelecek ve ben ona icabet edeceğim. Ben, sizlere iki değerli şey bırakıyorum. Onların birincisi, Allah'ın Kitabı'dır. Onda hidayet ve nur vardır. O hâlde Allah'ın Kitabı'na sarılın."

Peygamber, daha sonra insanları Kur'ân'a teşvik etti ve şöyle buyurdu: "İkincisi ise Ehlibeytimdir. Ehlibeytim hakkında sizlere Allah'ı hatırlatıyorum. Ehlibeytim hakkında sizlere Allah'ı hatırlatıyorum. Ehlibeytim hakkında sizlere Allah'ı hatırlatıyorum."²

4- Bir grup muhaddis, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"Şüphesiz ben sizlere iki değerli emanet bırakıyorum. Bunlar, Allah'ın Kitabı ve Ehlibeyt'imdir. Şüphesiz onlar, havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar."³

Hatırlatmak gerekir ki, bu konudaki hadisler burada zikredilemeyecek kadar çoktur. Büyük araştırmacı Sey-

1- age. s.663, hadis: 3788.

2- Sahih-i Müslim, c.7, Bab-u Fezail-i Ali b. Ebî Talib, s.122 - 123, Mısır basımı.

3- Müstedrek-i Hâkim, c.3, s.148; es-Savaik'ul-Muhrika, 11. bab, 1. fasıl, s.149. Aşağıda zikredilen kitaplarda da buna yakın sözler yer almıştır: Müsned-i Ahmed, c.5, s.182 ve 189; Kenz'ül-Ummal, c.1, Bab'ul-l'tisam Bi'l-Kitabi ve's-Sünne, s.44

yid Mir Hamid Hüseyin, bu hadisin senetlerini Abeka-t'ul-Envar adlı altı ciltlik kitabında bir araya toplamıştır.

Mezkur hadislerden açıkça anlaşıldığı üzere, Allah'ın Kitabı ve Hz. Peygamber'in sünnetinin yanında, Peygamber'in Ehlibeyti'ne sarılmak ve onlara uymak, İslâm'ın zarurî hükümlerinden biridir. Onların sözlerini terk etmek ise, insanın sapmasına ve dalâlete düşmesine sebep olur.

Burada ortaya çıkan soru şudur: İtaatleri Allah Resulü'nün emriyle bizlere farz olan Peygamber'in Ehlibeyti kimlerdir? Bu konunun anlaşılması için rivayetlere dayanarak Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti'nin anlamını incelemeye çalışalım:

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti Kimlerdir?

Yukarıdaki hadislerden açıkça anlaşıldığı üzere, Hz. Peygamber, bütün Müslümanları Ehlibeyti'ne uymaya davet etmiş, onları Allah'ın Kitabı'nın yanında, kendisinden sonra insanların başvuracağı kaynak olarak göstermiş ve büyük bir açıklıkla şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân ve İtret, asla birbirinden ayrılmazlar."

Buna göre, Hz. Peygamber'in Ehlibeyti, Allah Resulü'nün (s.a.a) kendilerini Kur'ân'ın dengi olarak tanıtmaları hasebiyle ismet makamına sahip olan ve İslâm öğretilelerinin berrak kaynağından faydalanan kimselerdir. Zira aksi takdirde onlar da Allah'ın Kitabı'ndan ayrılmış olurlardı. Oysa Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân ve Ehlibeyt, havuzda yanıma gelinceye kadar asla birbirinden ayrılmayacaktır."

Böylece Ehlibeyt'i (a.s) dakik olarak tanımanın zarureti ve onların -sadece tümü Hz. Peygamber'in (s.a.a) itretinden olan Şia İmamları'na uyarlanabilecek- belirgin sıfatlarını tanımanın gerekliliği ispat edilmiş olmaktadır.

Şimdi büyük İslâm muhaddislerinin rivayetleri ışığında bu konudaki delillerimizi beyan edelim:

1- Müslim b. Haccac, Sekaleyn hadisini beyan ettikten sonra şöyle demiştir:

Yezid b. Hayyan, Zeyd b. Erkam'a şöyle sordu: "Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti kimlerdir? Onlar, Peygamber'in eşleri midir?" Zeyd b. Erkam cevap olarak şöyle dedi: "Hayır (öyle değildir)! Allah'a yemin olsun ki, kadın belli bir zaman erkek ile birlikte olur, daha sonra adam karısını boşar, kadın babasının evine, kavminin arasına geri döner. Peygamber'in Ehlibeyti'nden maksat, Peygamber'in aslı ve bağlısı olduğu kimselerdir ki, Peygamber'den sonra onlara sadaka haramdır."¹

Bu rivayet, açık bir şekilde kendilerine sarılmanın tıpkı Allah'ın Kitabı'na sarılmak gibi farz olan, Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'nden maksadın, Hz. Peygamber'in eşleri olmadığına tanıklık etmektedir. Aksine Hz. Peygamber'in Ehlibeyti, cismanî intisabın yanı sıra, Hz. Peygamber'e manevî bağlılık hususunda da özel bir liyakate sahip olan kimseler olmalıydılar ki, böylece onları Allah'ın Kitabı'nın yanında dünya Müslümanları için bir kaynak olarak göstermek mümkün olsun.

2- Peygamber-i Ekrem (s.a.a), Ehlibeyt'in sadece sıfatlarını beyan etmekle kalmamış, onların sayısını da açıklayarak on iki kişi olduklarını bildirmiştir.

Nitekim Müslim, Cabir b. Semure'den şöyle rivayet etmektedir:

Hız. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: "*İslâm, on iki halifeyle aziz kalacaktır.*" Daha sonra bir şey söyledi ki ben anlamadım. Babama, Peygamber'in ne buyurduğunu sor-

1- Sahih-i Müslim, c.7, s.123, Bab-u Fezail-i Ali b. Ebî Talib, Mısır basımı.

dum. Bana Peygamber'in şöyle buyurduğunu söyledi: *"Onların tümü Kureyş'tendir."*¹

Yine Müslim b. Haccac, Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:

"İnsanların işleri, kendilerine on iki imam hâkim olduğu müddetçe bir düzen içinde olacaktır."

Bu iki hadis, Şia'nın, "Şia'nın On İki İmamı, Hz. Peygamber'den sonra insanların gerçek önderleridir." sözünün apaçık bir kanıtıdır. Zira İslâm'da, Peygamber'in Ehlibeyti'nden olan On İki İmam dışında Allah Resulü'nden hemen sonra kesintisiz olarak Müslümanların işlerinin mercii ve İslâm'ın izzet ve şevketinin sebebi olan başka on iki halife bulmak mümkün değildir.

Çünkü Müslümanların literatüründe "raşit halifeler" diye bilinen "dört halife"den geçecek olursak, Ümeyyeoğulları ve Abbasoğulları'ndan olan diğer yöneticiler, tarihin de tanıklık ettiği kötü davranışlarıyla İslâm ve Müslümanlar için bir utanç sebebi olmuşlardır.

Buna göre, Hz. Peygamber'in Kur'ân'ın dengi ve dünya Müslümanlarının merci makamı olarak tanıttığı Ehlibeyt'ten maksat, Hz. Peygamber'in itretinden olan on iki imamlardır ve bu imamlar, Allah Resulü'nün sünnetinin koruyucuları ve ilminin taşıyıcılarıdır.

3- Müminlerin Emiri Ali b. Ebî Talib (a.s) de, Müslümanların önderlerinin Haşimoğulları'ndan olduğunu söylemiştir.

Bu da, Şia'nın Ehlibeyt'in kimler olduğu hususundaki sözünün doğruluğunun apaçık bir kanıtıdır.

Hiz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İmamlar, Kureyş'ten ve Kureyş'in Haşimî boyundandır. Onlardan başkasına rehberlik yakışmaz, velâyete onlardan başkası lâıık değildir."¹

1- Sahih-i Müslim, c.6, s.3, Mısır basımı.

Sonuç

Zikredilen rivayetlerin bütününden şu iki hakikat ortaya çıkmaktadır:

1- Hz. Peygamber'in Ehlibeyti'ne sarılmak ve onlara tâbi olmak, Allah'ın Kitabı'na itaat gibi farzdır.

2- Kur'ân-ı Kerim'in dengi ve dünya Müslümanlarının merci makamı olarak tanıtılan Allah Resulü'nün Ehlibeyti aşağıdaki özelliklere sahiptir:

a) Onların hepsi Kureyş'ten ve Haşimoğulları boyundandır.

b) Onların hepsi, Allah Resulü ile öyle bir yakınlığa sahiptir ki onlara sadaka haramdır.

c) Onların hepsi, ismet makamına sahiptir. Aksi takdirde pratik olarak Kur'ân-ı Kerim'den ayrı olmaları gerekirdi. Oysa Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Bu Kur'ân ve itretim, Kevser Havuzu'nun başında yanıma gelinceye kadar birbirinden asla ay-rılmazlar."

d) Onlar, on iki kişidir ve Allah Resulü'nden sonra birbiri ardınca Müslümanların önderleri ve velileridirler.

e) Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu on iki halifesi, İslâm'ın gittikçe artan izzet ve şevketinin sebebidir.

Hadislerden elde edilen bu sıfatlar göz önünde bulundurulduğu takdirde, Hz. Peygamber'in Müslümanlara uymayı tavsiye ettiği Ehlibeyt'ten maksadının, Şia'nın fikhî hükümlerini tanımada kendilerine uymak ve tâbi olmakla övündüğü, Hz. Peygamber'in itretinden olan On iki İmam olduğu gerçeği gün gibi ortaya çıkmaktadır.

Soru : 33**EBU TALİB, DÜNYADAN İMANLI MI GİTTİ Kİ ONU ZİYARET EDİYORSUNUZ?**

Cevap: Abdulmuttalib'in oğlu, Müminlerin Emiri-nin değerli babası ve Hz. Peygamber'in amcası olan Ebu Talib, Şia'ya göre Allah Resulü'nün peygamberliğine iman eden, İslâm'ın ilk yıllarındaki sorunlarda ve çıkmazlarda Hz. Peygamber'in yâr ve yardımcısı olan bir kimsedir.

Ebu Talib'in Ailesi

Ebu Talib, reisliğini Hz. Peygamber'in dedesi ve İbrahim Halil'in mektebinin kahramanı olan Abdulmuttalib'in üstlendiği bir ailede gözlerini dünyaya açtı. Arap Yarımadası tarihinde yapılacak az bir araştırma ile, Abdulmuttalib'in, hayatının en buhranlı ve tehlikeli şartlarında dahi Allah'a ibadetten ve tevhit dinini savunmaktan el çekmediği ortaya çıkmaktadır.

Nitekim Ebrehe, fil binicilerinden oluşan büyük ordusuyla Kâbe'yi yıkmak için Mekke'ye doğru hareket ettiği sırada, yolda Abdulmuttalib'in bazı develerine el koydu. Abdulmuttalib, develerini almak için Ebrehe'nin yanına gelince, Ebrehe şaşkınlık içinde ona şöyle dedi:

"Deveni geri almak yerine neden ordumun geri dönmelerini ve Kâbe'yi yıkmaktan vazgeçmemi istemiyorsun?"

Abdulmuttalib, ona Allah'a iman ve itimat dolu bir ruhla şöyle cevap verdi:

"Ben devenin sahibiyim; Kâbe'nin de onu savunacak bir sahibi vardır."¹

Daha sonra Abdulmuttalib, Mekke'ye döndü. Mekke'nin kapısındaki halkaya tutunarak şöyle dedi:

"Allah'ım! Onlara karşı senden başka kimseye ümidim yoktur. Allah'ım! Kendi güvenlik harimini bu düşmanlardan koru. Bu evin düşmanları seninle savaşmaktalar. Onları, evini harap etmekten alıkoy."²

Bu ve benzeri güzel sözler, Ebu Talib'in babası Abdulmuttalib'in güçlü imanını ve bir olan Allah'a inandığını gösteren açık bir kanıttır. Bu yüzden Yakubî kendi tarihinde Abdulmuttalib hakkında şöyle yazmıştır:

"Abdulmuttalib, putlara tapmayı reddetmiş ve Aziz ve Celil olan Allah'ı birlemiştir."³

Şimdi bu Allah'a tapan mümin babanın, oğlu Ebu Talib hakkında ne düşündüğüne bir bakalım:

Abdulmuttalib Açısından Ebu Talib

Tarihin kesitleri arasından net olarak görüldüğü gibi, gelecekte haber veren bazı aydın kalpli kişiler, Abdulmuttalib'i Hz. Peygamber'in parlak geleceğinden ve nübüvvetinden haberdar kılmışlardı.

Seyf b. Zî Yezn, Habeşistan hükümdarlığını ele geçirdiğinde Abdulmuttalib, bir heyet başkanlığında onun yanına vardı.

Yaptığı güzel bir konuşmadan sonra Habeşistan hükümdarı, değerli bir peygamberin, onun soyundan dünyaya geleceğini müjdeledi ve onun özellikleri hakkında kendisine şöyle dedi:

1- Kâmil-i İbn-i Esir, c.1, s.261, Mısır basımı, H. 1348

2- age.

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.7, Necef basımı.

"Onun adı Muhammed'dir -Allah'ın salât ve selâmı onun (ve Ehlibeyti'nin) üzerine olsun. Babası ve annesi ölecektir. Dedesi ve amcası onun bakımını üstlenecektir."¹

Daha sonra bu geleceğin peygamberinin sıfatlarını daha fazla açıklayarak ona şöyle dedi:

"O, Rahman olan Allah'a ibadet edecek, şeytana engel olacak, ateşleri söndürecek, putları kıracaktır. Onun sözleri, hak ve batılı ayıracak; hükmü, adalet üzere olacak; iyiliği emredecek ve onu yapacak; kötülükten sakındıracak ve onu ortadan kaldıracaktır."²

Daha sonra Abdulmuttalib'e şöyle dedi:

"Şüphesiz, sen o peygamberin dedesisin."³

Abdulmuttalib, bu güzel müjdeyi işittikten sonra şükür secdesinde bulundu ve bu mübarek çocukla ilgili olarak şöyle dedi:

"Benim çok sevdiğim bir oğlum vardı. Onu Ve-heb b. Abdulmenaf'ın kızı Amine ile evlendirdim. O hanımın dünyaya getirdiği çocuğu Muhammed olarak adlandırdım. Bir müddet sonra babası ve annesi dünyadan göçtü. Ben ve amcası (Ebu Talib) onun bakımını üstlendik."⁴

Bu sözlerden açıkça anlaşıldığı üzere Abdulmuttalib, o yetim çocuğun geleceğinden haberdar idi ve bu yüzden de kendisinden sonra onun bakımını en değerli oğlu Ebu Talib'e bırakmış ve diğerlerini bu eşsiz saadetten mahrum kılmıştı.

Buradan da anlaşıldığı üzere Ebu Talib, mümin ve muvahhit babasının gözünde öyle yüce bir iman ve takva

1- Siret-ü Halebî, c.1, s.136 ve 137, Mısır basımı ve c.1, s.114 ve 115, Beyrut basımı.

2- age.

3- age.

4- age. c.1, s.137, Mısır basımı

makamına sahipti ki onu, Hz. Peygamber'in bakımı için lââyık görmüştü.¹

Şimdi daha fazla açıklama için Ebu Talib'in mümin olduğunu açıkça gösteren delilleri sayalım:

Ebu Talib'in İmanının Delilleri

1- Ebu Talib'in İlmî ve Edebî Eserleri

İslâm bilginleri ve tarihçileri, Ebu Talib'ten çok güzel kasideler nakletmişlerdir. Ebu Talib'in bu ilmî ve edebî eserlerinden, onun gerçek imanını anlamak mümkündür. Biz, bu sayısız kasidelerden bazılarına değiniyoruz:

"İyi insanlar bilmelidir ki, Muhammed de, Musa ve İsa gibi peygamberdir / O ikisinin sahip olduğu semavî aydınlığa o da sahiptir / Hepsinde, Allah'ın emriyle insanları hidayet eder ve onları günahlardan korurlar."²

"Bilmiyor musunuz, bize göre Muhammed de, tıpkı Musa gibi semavî kitaplarda adı geçen bir peygamberdir ve Allah'ın kulları arasında onun özel bir sevgisi vardır. Allah'ın sevgiye mazhar kıldığı birine zulmetmek reva olur mu?!"³

"Yüce Allah, Peygamberi Muhammed'i yüce kılmıştır. Dolayısıyla da Allah'ın en yüce yarattığı, Ahmed'dir. Allah, makamını yüce kılmak için onun adını kendi adından türetmiştir. Arşın sa-

1- Daha fazla ilgi için bk. Siret-ü Halebî, c.1, s.134, Mısır basımı; Siret-ü İbn-i Hişam, c.1, s.189, Beyrut basımı; Ebu Talib Mümin-ü Kureyş, s.109, Beyrut basımı ve et-Tabakat'ul-Kübra, c.1, s.117, Beyrut basımı.

2- el-Hücce, s.57. Bu kasidenin benzeri ise, Müstedrek-i Hâkim, c.2, s.623, Beyrut basımında mevcuttur.

3- Tarih-i İbn-i Kesir, c.1, s.42; İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.72, ikinci baskı.

hibi Allah, Mahmud'dur (övlümüştür), peygamberi ise Muhammed'dir."¹

"Ey Allah'ın Resulü! Ben toprağın altında yatıncaya kadar düşmanlar sana zarar veremezler. O hâlde korkma ve görevli olduğun şeyi aşıkâr kıl. Müjdele ve gözleri aydınlat. Sen, beni kendi dinine davet ettin, ben de bildim ki, sen benim hayrımı istiyorsun ve davetinde samimî ve güvenilirsin. Ben açıkça bildim ki, Muhammed'in (s.a.a) dini, dünya dinlerinin en iyisidir."²

"Ey Allah'ın üzerimdeki şahidi! Şahit ol ki ben, Ahmed Peygamber'in dini üzerindeyim. Her kim dinde sapsa da, (bilin ki) ben hidayet üzereyim."³

Ebu Talip, hayatının son günlerinde aşağıdaki sözleriyle Kureyş büyüklerine Allah Resulü'nü (s.a.a) tam olarak desteklemelerini tavsiye etmiştir:

"Dört kişiye iyilik peygamberine yardımcı olmalarını tavsiye ediyorum: Oğlum Ali'ye, kabilemizin büyüğü Abbas'a, her zaman Peygamber'i savunan Allah'ın aslanı Hamza'ya ve oğlum Cafer'e. Peygamber'e yâr ve yardımcı olun ve sizler -anam ve çocuklarım size feda olsun- sürekli Allah Resulü için düşmanlar karşısında kalkan olun."⁴

1- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.78, ikinci baskı; Tarih-i İbn-i Asakir, c.1, s.275; Tarih-i İbn-i Kesir, c.1, s.266; Tarih-ul-Hamis, c.1, s.254

2- Bağdadî, Hazanet'ul-Edeb, c.1, s.261; Tarih-i İbn-i Kesir, c.3, s.42; İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.55, ikinci baskı; Feth-ul-Barî, c.7, s.153-155; el-İsabe, c.4, s.116, Mısır basımı, H. 1358; Divan-u Ebî Talib, s.12

3- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.78, ikinci baskı, Divan-u Ebî Talib, s.75

4- İbn-i Şehraşub Mazenderanî, Müteşabihat'ul-Kur'ân, Hac Suresi'nin, **"Allah mutlaka kendine yardım edene yardım eder."** ayetinin tefsiri.

Garazsız ve insaf sahibi olan her insan, Ebu Talib'in Allah'a ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) risaletine olan imanını ve inancını bütün açıklığıyla gözler önüne seren bu edebî eserleri gördükten sonra, Şia'nın, Ebu Talib'in gerçek bir imana sahip olduğu yönündeki sözünün doğruluğunu anlar ve bazı yazarların birtakım özel siyasî amaçlarla Kureyş'in mümini, Allah Resulü'nün amcası ve İslâm'ın ilk zor yıllarında dinin en büyük destekleyicisi olan Ebu Talib hakkındaki sebepsiz ithamları sebebiyle üzüldür.

2- Ebu Talib'in Hz. Peygamber'e Karşı Davranışları, Onun İmanını Göstermektedir

Bütün meşhur İslâm tarihçileri, Ebu Talib'in Allah Resulü hakkındaki eşsiz fedakârlıklarını nakletmişlerdir. Bu fedakârlıklar, Ebu Talib'in köklü imanının en açık delilidir. Ebu Talib, İslâm'ı savunmak ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) korumak uğruna "Ebu Talib Deresi"nde üç yıl abluka altında yaşamayı Kureyş'e başkanlık etmeye tercih etti ve Müslümanlara yönelik ekonomik ambargo kalkıncaya kadar onların yanında kalıp, o dayanılmaz şartlarda bütün zorluklara göğüs gerdi. ¹

Bütün bunların yanında Ebu Talib, değerli oğlu Ali'den, her zaman Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında olmasını ve İslâm'ın ilk yıllarındaki bütün zor şartlara rağmen hiçbir zaman ondan ayrılmamasını istemiştir.

İbn-i Ebi'l-Hadid el-Mu'tezilî, Nehc'ül-Belâğa Şerhi'nde, Ebu Talib'in, oğlu Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

1- Daha fazla bilgi edinmek için aşağıdaki kaynaklara müracaat ediniz: (1) Siret-ü Halebî, c.1, s.134, Mısır basımı. (2) Tarih'ul-Hamis, c.1, s.254- 253, Beyrut basımı. (3) Siret-ü İbn-i Hişam, c.1, s.189, Beyrut basımı. (4) İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.52, ikinci baskı. (5) Tarih-i Yakubî-i Evvel, c.2, Necef basımı. (6) el-İsa-be, c.4, s.115, Mısır basımı. (7) et-Tabakat'ul-Kübra, c.1, s.119, Beyrut basımı, H. 1380.

"Allah Resulü, seni sadece iyiliğe davet eder.
O hâlde sürekli onunla birlikte ol."¹

Ebu Talib'in Hz. Peygamber'e (s.a.a) yaptığı bütün bu hizmetler ve İslâm'ı savunma yolunda gösterdiği riyasız fedakârlıklar, onun Allah'a ve Peygamberi'ne olan imanının apaçık göstergesidir. Bundan dolayıdır ki büyük İslâm âlimi İbn-i Ebi'l-Hadid, Ebu Talib'in Allah Resulü'nü ve onun getirdiği temiz dini koruma ve savunma yolunda üstlendiği hayatî rolü hakkında şu beyitleri söylemiştir:

"Eğer Ebu Talib ve oğlu olmasaydı, asla İslâm dini kıvama erişemezdi. Ebu Talib, Mekke'de Peygamber'i (s.a.a) savunup korudu; oğlu ise Medine'de onun için korkusuzca ölüm girdaplarına daldı. Ne boş konuşan cahiller, ne de gerçekleri görmezden gelen âlimler, Ebu Talib'in azametine zarar verebilirler."²

3- Ebu Talib'in Vasiyeti, Onun İmanının Açık Bir Göstergesidir

İslâm dünyasının meşhur tarihçileri, -örneğin Halebî kendi Siret'inde ve Muhammed Diyarbekrî, Tarih'il-Hamisde- Ebu Talib'in son sözlerinde kavmini Allah Resulü'ne yardıma çağırdığını ve şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir:

"Ey akrabalarım! Muhammed'in dostu ve takipçileri olun ve onun hizbini savunun. Allah'a yemin olsun ki, her kim onun hidayet nuruna tâbi olursa, saadete erişir. Eğer hayatım devam etseydi ve ecel bana mühlet verseydi, şüphesiz ondan zorlukları ve sıkıntıları giderirdim."

Ebu Talib, bu sözleri söyledikten sonra canını Yaratıcı'ya teslim etti.³

1- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehcil-Belâğa, c.14, s.53, ikinci baskı

2- age. s.84

3- Tarih'ul-Hamis, c.1, s.300-301, Beyrut basımı ve Siret-ü Hale-bî, c.1, s.391, Mısır basımı

4- Allah Resulü'nün Ebu Talib'e Gösterdiği Sevgi, Ebu Talib'in İmanının Apaçık Bir Delilidir

Allah Resulü (s.a.a), çeşitli münasebetlerde, amcası Ebu Talib'i övmüş ve ona karşı dostluğunu ve sevgisini açığa vurmuştur. Bunlardan sadece iki örnek veriyoruz:

a) Tarihçilerden bir grup, Hz. Peygamber'in Akil b. Ebî Talib'e şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"Ben, seni iki açıdan dolayı seviyorum: Birincisi, benimle olan akrabalığından dolayı, ikincisi de, amcamın (Ebu Talib'in) seni sevdiğini bildiğimden dolayı."¹

b) Halebî, kendi Siret'inde, Hz. Peygamber'in (s.a.a), amcası Ebu Talib'in yüce makamını övdüğünü ve şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Ebu Talib hayatta olduğu müddetçe, Kureys kâfirleri, bana ciddî bir eziyet etmeye cesaret edemediler."²

Açıktır ki, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ebu Talib hakkındaki sevgisi ve onun yüce makamını övmesi, Ebu Talib'in ihlâs dolu imanının apaçık bir kanıtıdır. Zira Allah Resulü, Kur'ân ayetlerinin de açıkça belirttiği gibi, sadece müminleri severdi, kâfirlere ve müşriklere karşı sert davranırdı. Kur'ân-ı Kerim, bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Muhammed, Allah'ın elçisidir. Onunla birlikte olanlar, kâfirlere karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler."³

Başka bir ayette de şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun, babaları veya oğulları veya kardeşleri ya

1- Tarih'ul-Hamis, c.1, s.163, Beyrut basımı ve el-İstiab, c.2, s.509

2- Siret-ü Halebî, c.1, s.391, Mısır basımı

3- Fetih, 29

da akrabaları olsa bile Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalplerine yazmıştır."¹

Bu ayetler göz önünde bulundurularak Hz. Peygamber'in Ebu Talib'e gösterdiği sevgiye ve çeşitli münasebetlerde ondan övgüyle bahsetmesine dikkat edildiğinde, Ebu Talib'in Allah'a ve Resulü'ne (s.a.a) karşı yüce bir iman mertebesinde bulunduğu hususunda hiçbir şek ve şüphe kalmamaktadır.

5- Allah Resulü'nün Ashabının Tanıklığı

Allah Resulü'nün (s.a.a) ashabından bir grup da, Ebu Talib'in gerçekten iman ettiğine tanıklık etmişlerdir. Şimdi onlardan bazı örnekleri aktarmak istiyoruz:

a) Cahil bir adam, Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) huzurunda, Ebu Talib hakkında çirkin bir ithamda bulununca, İmam Ali (a.s), yüzünde öfke belirtileri görüldüğü bir hâlde şöyle buyurdu:

"Sus! Allah ağzını kırsın. Muhammed'i peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer babam (Ebu Talib) yeryüzündeki bütün günahkârlara şefaet etmek isterse, Allah kesinlikle onun şefaatinin kabul eder."²

Başka bir yerde ise şöyle buyurmuştur:

"Allah'a andolsun ki Ebu Talib Abdumenaf b. Abdulmuttalib, mümin ve Müslüman idi, Kuryeş kâfirleri Haşimoğulları'na düşmanlık etmesinler diye imanını gizliyordu."³

İmam Ali'nin (a.s) bu sözleri, sadece Ebu Talib'in güçlü imanını teyit etmekle kalmamakta, hatta onun Al-

1- Mücâdele, 22. ayet. Mümtetine, 1. ayet; Tevbe, 23. ayet ve Mâide, 54. ve 81. ayetler de bu anlama delâlet etmektedirler.

2- el-Hüccet, s.24

3- age.

lah'ın veli kullarından biri olduğunu ve Allah'ın izniyle başkalarına şefaath edebileceğini ortaya koymaktadır.

b) Ebuzer-i Gıfarî, Ebu Talib hakkında şöyle demiştir:

"Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin olsun ki Ebu Talib, Müslüman olmadan dün-yadan göçmedi."¹

c) Abbas b. Abdulmuttalib ve Ebu Bekir b. Ebî Kuhafe'den de çeşitli senetlerle şöyle dedikleri rivayet edilmiştir:

"Ebu Talib, 'Lâ ilâhe illallah ve Muhammedün Resulullah' demeden dünyadan göçmedi."²

6- Ehlibeyt Açısından Ebu Talib

Bütün Ehlibeyt İmamları, Ebu Talib'in güçlü imanını açıkça beyan etmişlerdir ve çeşitli münasebetlerde Hz. Peygamber'in bu fedakâr yardımcısını savunmuşlardır. Biz bunlardan sadece iki hususa değinmekle yetiniyoruz:

a) İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Eğer Ebu Talib'in imanı terazinin bir kefesine, bu insanların imanı da diğer kefesine bırakılacak olursa, Ebu Talib'in imanı ağır gelir."³

b) İmam Cafer Sadık (a.s), Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmektedir:

"Ashab-ı Kehf, (birtakım maslahatlardan dolayı) imanlarını gizleyip, kâfir olduklarını izhar ettiler. Allah da onlara iki kat mükafât verdi. Ebu Talib de, (bazı maslahatlardan dolayı) ima-

1- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.71, ikinci baskı

2- el-Gadir, c.7, s.398, 3. baskı, Beyrut, H. 1378, Vekî'in tefsirinden naklen

3- İbn-i Ebi'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.68, ikinci baskı ve el-Hüccet, s.18

nını ve Müslüman olduğunu gizleyip, şirki izhar etti. Allah da ona iki kat mükafât verdi."¹

Bütün bu söylenen delillerden, Ebu Talib'in aşağıdaki şu makamlara sahip olduğu açıkça anlaşılmaktadır:

- 1- Allah'a ve Hz. Peygamber'e güçlü bir iman
- 2- Allah Resulü'nü rıyasız destekleme ve koruma ve İslâm yolunda fedakârlık gösterme
- 3- Hz. Peygamber'in yanında eşsiz bir sevgiye sahip olma
- 4- Allah nezdinde şefaât makamına sahip olma

Böylece hakkında çirkin ithamların temelsiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yapılan açıklamalar ışığında iki gerçek aydınlığa kavuşmaktadır:

1- Ebu Talib'in imanı, Allah Resulü (s.a.a), ashabı, Müminlerin Emiri ve Ehlibeyt İmamları tarafından kabul görmüştür.

2- Ebu Talib hakkında ileri sürülen yakışsız ithamların hiçbir temeli ve dayanağı yoktur ve ithamlar, Ehlibeyt ve Ebu Talib Oğulları ile savaş hâlinde olan Ümeyyeoğulları ve Abbasoğulları'ndan bir grubun tahrikleriyle siyasî amaçlarla ortaya atılmıştır.

Şimdi Hz. Peygamber'in (s.a.a) o eşsiz yardımcısının şahsi-yetini küçültmek için düşmanlarının sarıldığı ve "Zahzah Hadisi" diye meşhur olan rivayeti incelemeyi ve Kur'ân'ın ayetleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) kesin sünneti ve selim aklın yol göstericiliği ışığında bu rivayetin temelsiz olduğunun delillerini ortaya koymayı uygun görüyoruz:

1- İbn-i Ebî'l-Hadid, Şerh-u Nehc'il-Belâğa, c.14, s.70, ikinci baskı ve el-Hüccet, s.17 ve 115

Zahzah Hadisi'nin Etüdü

Buharî ve Müslim gibi bazı yazarlar, Süfyan b. Said-i Sevrî, Abdulmelik b. Umeyr, Abdulaziz b. Muhammed Deraverdî ve Leys b. Sa'd gibi ravilerden naklen aşağıdaki iki hadisi Hz. Peygamber'e isnat etmişlerdir:

a) "Ebu Talib'i ateş katmanları arasında gördüm ve onu bir zahzaha¹ (çukura) naklettim."

b) "Belki kıyamet günü Ebu Talib'e şefaatiim fayda verir de onu, derinliği incik kemiklerine kadar olmakla birlikte beynini kaynatan ateşten bir zahzaha (çukura) koyarlar."²

Gerçi daha önce açıkladığımız, Ebu Talib'in imanını ortaya koyan apaçık deliller ve sayısız hadisler ışığında bu büyük iftiranın (Zahzah Hadisi'nin) temelsizliği açık bir şekilde anlaşılmaktadır; lâkin konunun daha da açıklığa kavuşması için şimdi Zahzah Hadisi'ni iki açıdan incelemeye çalışacağız:

1- Hadisin senetlerinin temelsiz oluşu

2- Hadisin yüce Allah'ın Kitabı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünnetine aykırı oluşu

Zahzah Hadisi'nin Senetlerinin Temelsiz Oluşu

Daha önce de beyan edildiği üzere, Zahzah Hadisi'nin ravileri, Süfyan b. Said-i Sevrî, Abdulmelik b. Umeyr, Abdulaziz b. Muhammed Deraverdî ve Leys b. Sa'd'dir.

Şimdi muhaddislerin durumlarını inceleyen Ehlisünnet ricalcilerinin bu konudaki sözlerine dayanarak bu şahısların durumunu araştıralım:

1- Zahzah, derinliği insan boyundan az olan çukur anlamındadır.

2- Sahih-i Buharî, c.5, Ebvab-u Menakıb, Bab-u Kıssat-i Ebî Talib, s.52, Mısır basımı ve c.8, Kitab'ul-Edeb, Bab-u Künyet'il-Müşrik, s.46

a) Süfyan b. Said-i Sevrî

Ehlisünnet'in meşhur rical bilgini, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebî, Süfyan b. Said-i Sevrî hakkında şöyle diyor:

"Süfyan, zayıf ravilerden uydurma hadisleri naklederdi."¹

Bu söz, Süfyan-ı Sevrî'nin zayıf ve meçhul kişilerden birçok hadis naklettiğini ve bu yüzden naklettiği hadislerle itibar edilmeyeceğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

b) Abdulmelik b. Umeyr

Zehebî, Abdulmelik b. Umeyr hakkında şöyle yazıyor:

"Ömrü uzadı ve hafızası bozuldu. Ebu Hatem, onun hakkında, 'Hafız değildir, hafıza gücü de-ğişmiştir.' der. Ahmed b. Hanbel, onun hakkında, 'Abdulmelik b. Umeyr, zayıf ve çok yanlış yapan biridir.' der. İbn-i Muin, 'Abdulmelik b. Umeyr, doğru olmayan hadisleri sahih olan hadislerle karıştırmıştır.' der. İbn-i Heraş, 'Şu'be, ondan razı değildi.' der. Kevsec de, Ahmed b. Hanbel'den, Abdulmelik b. Umeyr'i şiddetle zayıf saydığını nakleder."²

Bu sözlerden anlaşıldığı kadarıyla Abdulmelik b. Umeyr, aşağıdaki sıfatlara sahip biriydi:

- 1- Hafızası zayıf ve unutkan.
- 2- Rical ilmi literatüründe zayıf, yani rivayetlerine itimat edilemez biri.
- 3- Çok yanlış yapan.
- 4- Doğru olmayan rivayetleri sahih rivayetlerle karıştıran.

1- Zehnebî Mizan'ul-İtidal, c.2, s.169, birinci baskı, Beyrut, H. 1382

2- Mizan'ul-İtidal, c.2, s.660, birinci baskı, Beyrut

Açıktır ki, sözü edilen bu sıfatlardan her biri, tek başına Abdulmelik b. Umeyr'in hadislerinin temelsiz olduğunu göstermeye yetmektedir. Kaldı ki bütün bu zaaf ve eksiklikler, onda bir arada toplanmıştır.

c) Abdulaziz b. Muhammed Deraverdî

Ehlisünnet'in rical alimleri onu, unutkan ve hafızası zayıf bir kimse olarak kabul etmiş ve rivayetlerinin delil olarak gösterilemeyeceğini söylemişlerdir.

Ahmed b. Hanbel, Deraverdî hakkında şöyle diyor:

"Hıfzından rivayet ettiği zaman temelsiz ve ilgisiz sözler söyler."¹

Ebu Hatem de onun hakkında şöyle diyor:

"Onun rivayeti, delil olarak gösterilemez."²

Ebu Zeraa da, onu kötü hafızalı biri olarak tanıtmıştır.³

d) Leys b. Sa'd

Ehlisünnet'in rical âlimlerinin kitaplarına müracaat ettiğimizde, adı Leys olan bütün ravilerin tanınmayan, meçhul ve zayıf kimseler olduğunu ve naklettikleri hadislerle itimat edilemeyeceğini görmekteyiz.⁴

Leys b. Sa'd da, bu zayıf ve takvasız kimselerden biri idi ki, hadis dinlemede ve kimlerden hadis rivayet etme hususunda titiz davranmazdı.

Yahya b. Muin onun hakkında şöyle diyor:

"Leys b. Sa'd, hem kendilerinden rivayet ettiği kimseler hususunda, hem de hadisi dinleme hususunda müsamahakâr davranan biri idi."⁵

1- age. s.634

2- age.

3- age.

4- Mizan'ul-İtidal, c.3, s.420-423 birinci baskı, Beyrut

5- age. s.423

Nebatî de, onu zayıf kimselerden saymıştır ve adına sadece zayıf ravileri tanıttığı "et-Tezli Ale'l-Kâmil" adlı kitabında yer vermiştir.¹

Bütün bu söylenenlerden, açıkça, Zahzah Hadisi'nin asıl ravilerinin, son derece zayıf kimseler oldukları ve onlara itimat etmenin mümkün olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Zahzah Hadisi'nin Metni, Kitap ve Sünnete Aykırıdır

Zahzah Hadisi'ne göre, Allah Resulü, Ebu Talib'i ateş yığınları arasından ateşten bir çukura naklederek azabının hafiflemesine sebep olmuş veya kıyamet günü ona şefaathetmeyi arzu etmiştir. Oysa Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sahih sünnetine göre, azabın hafiflemesi ve Hz. Peygamber'in şefaati, sadece müminler ve Müslümanlar hakkında geçerlidir. Dolayısıyla da eğer Ebu Talib kâfir olsaydı, Hz. Peygamber (s.a.a) onun azabını hafifletemez veya ona şefaatte bulunamazdı. Böylece Ebu Talib'in kâfir olduğunu söyleyenler açısından da Zahzah Hadisi'nin içeriğinin temelsiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şimdi bu konunun Allah'ın Kitabı ve Peygamber'in (s.a.a) sünnetindeki apaçık delillerini birlikte gözden geçirelim.

a) Kur'a-ı Kerim, bu hususta şöyle buyuruyor:

"Kâfirlere cehennem ateşi vardır. (Orada) ne ölümlerine hükmedilir ki ölsünler, ne de kendilerinden cehennemin azabı hafifletilir. İşte her kâfiri böyle cezalandırırız."²

b) Hz. Peygamber'in (s.a.a) sünneti de, kâfirler için şefaatin söz konusu olmadığını bildirmektedir. Nitekim Ebuzer-i Gıfarî, Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle rivayet etmiştir:

1- Şeyh'ul-Ebtah, s.75 ve Mizan'ul-İtidal, c.3, s.423

2- Fâtır, 36

"Benim şefaetim, ümmetimden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayanlara ulaşacaktır."

O hâlde, Ebu Talib'in kâfir olduğunu söyleyenlerin naklettiği Zahzah Hadisi'nin metni de temelsizdir, esastan yoksundur ve de Kitap ve sünnete aykırıdır.

Sonuç

Bütün bu söylenenler ışığında Zahzah Hadisi'nin, hem senet açısından, hem de metin ve içerik açısından temelsiz ve itibardan yoksun olduğu ve delil olarak gösterilemeyeceği açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Böylece Ebu Talib'in güçlü imanını lekelemek için sığınılan en güçlü kale yıkılmış oluyor ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) sadık dostu Kureyş Mümini'nin nuranî yüzü ortaya çıkıyor.

Soru : 34**TAKİYYE NEDİR?**

Cevap: Takiyye, dinî, manevî veya dünyevî zararları önlemek için kişinin muhalifler karşısında imanını veya inancını gizlemesi demektir. Bu anlamda takiyye, her Müslümanın şer'î görevlerinden biridir ve bunun kökü Kur'ân'a dayanmaktadır.

Kur'ân Açısından Takiyye

Kur'ân-ı Kerim'in birçok ayetinde takiyye konusuna değinilmiştir ki, biz burada onlardan bazısına yer vereceğiz:

a) **"Müminler, müminleri bırakıp kâfirleri dost edinmesinler. Kim böyle yaparsa, Allah ile hiçbir ilişkisi kalmaz. Ancak ta-kiyye ederek onlardan korunmanız icap e-di-yorsa, o başka."**¹

Bu ayet, açık bir şekilde müminlerin kâfirleri dost edinmelerinin caiz olmadığını, ancak can korkusu ve tehlikeleri önleme söz konusu olduğu zaman zahirde onlara dostluk izharında bulunabileceklerini ifade etmektedir.

b) **"Kim iman ettikten sonra Allah'ı inkâr ederse -kalbi iman ile dolu olduğu hâlde (inkâr) zorlanan başka-. Fakat kim kalbini kâfirliğe**

1- Âl-i İmrân, 28

açarsa, Allah katından bir gazap onlarıdır ve onlar için büyük bir azap vardır."¹

Müfessirler, mezkur ayetin nüzul sebebiyle ilgili olarak şöyle demişlerdir:

"Bir gün Ammar b. Yasir, anne ve babasıyla birlikte kâfirlerin eline düştüler. Kâfirler, onlardan İslâm'dan el çekmelerini istediler ve onları küfür ve şirke zorladılar. Ammar'ın dışındakiler, Allah'ın birliğine ve Hz. Peygamber'in risaletine tanıklıkta bulundular. Bu yüzden onlardan bazıları şehit edildi, bazıları da İslâm düşmanları tarafından işkenceye tâbi tutuldu. Fakat Ammar, kalbî isteğine rağmen takiyye edip, kâfirlerin dediği şeyleri dile getirdi ve serbest bırakıldı. Allah Resulü'nün (s.a.a) yanına vardığında dile getirdiği sözlerden dolayı endişeye kapılıp üzüldü. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a), ona teselli verdi ve mezkur ayet de bu konuyla ilgili olarak nazil oldu."²

Bu ayetten ve müfessirlerin sözlerinden; canı korumak, maddî ve manevî zararların önüne geçmek için Hz. Peygamber'in zamanında da kalbî inancın gizli tutulduğu ve İslâm'ın buna rıza gösterdiği anlaşılmaktadır.

Şia Açısından Takiyye

Zalim Ümeyyeoğulları ve Abbasoğulları devletleri tarih boyunca Şiîlere karşı savaş ilân ettikleri ve onları öldürmeye kalkıştıkları³ için Şiîler, Kur'ân'ın emri doğrul-

1- Nahl, 106

2- Celâluddin Suyutî, ed-Dürr'ül-Mensûr, c.4, s.131, Beyrut.

3- Şiîlerin Ümeyyeoğulları ve Abbasoğulları tarafından acımasızca katledilişi hakkında bilgi edinmek için, Ebu'l-Ferec-i İsfahânî'nin Makatil'ut-Talibiyyin, Allâme Eminî'nin Şüheda'ul-Fazile ve Muhammed Cevad Muğniye'nin eş-Şia ve'l-Hâkimûn adlı eserine bakınız.

tusunda takiyye etmiş, gerçek inançlarını gizlemiş, böylece o zor şartlarda hem kendi canlarını ve hem de diğer Müslüman kardeşlerinin canlarını kurtarmışlardır.

Açıktır ki, baskı ve istibdat ortamında Şia'yı yok olmakla tehdit eden zulüm fırtınası karşısında takiyyeden başka bir kurtuluş yolu yoktu. Dolayısıyla da eğer zalim padişahlar ve onların kuklaları, Şiilere düşmanlık etmeseler, onları acımasızca katletmeyi bir devlet politikası olarak sürdürmeselerdi, Şia'nın takiyye yapması için hiç bir neden olmazdı.

Ayrıca hatırlatmak gerekir ki takiyye, Şia'ya özgü bir şey değildir. Diğer Müslümanlar da, Haricîler ve her türlü haramı işleyen zalim iktidarlar gibi bütün İslâm mezheplerine muhalif olan kan içici zalimler karşısında, karşı koyma gücüne sahip olmadıkları takdirde, takiyye kalcanına sığınır ve canlarını koruyabilmek için kalbî inançlarını gizli tutarlar.

Buna göre, eğer büyük İslâm toplumunun bütün üyeleri birbiriyle anlaşır, birlik, beraberlik ve uyum içinde yaşarlarsa, Müslümanlar arasında takiyye yapmak için bir ortam ve neden kalmaz.

Sonuç

Bütün bu söylenenlerden şu sonuçlar elde edilmektedir:

1- Takiyye, Kur'ân kökenli bir ilkedir ve ashabın davranışları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) de bu davranışları teyit etmesi, takkiyenin caiz olduğu ve İslâm'ın ilk yıllarında gerçekleştiğini göstermektedir.

2- Şia'nın takiyye yapmasının sebebi, Şiileri acımasızca katleden ve Şia mezhebini yok etmekle tehdit eden zulüm fırtınaları idi.

3- Takiyye, Şiilere mahsus bir şey değildir; diğer Müslümanlar arasında da mevcuttur.

4- Takiyye, Müslümanların canlarının korunmasını amaçladığı için, sadece kâfirlerin ve müşriklerin karşı-

sında değil, karşı konulamayan veya kendisi ile mücadele etme şartları oluşmayan her zalimin karşısında yararlanılacak bir ilkedir.

5- İslâm toplumu üyelerinin anlaşma içinde olmaları hâlinde, Müslümanlar arasında takiyye için bir neden kalmaz.

Soru : 35**ŞİA'YA GÖRE VİTİR NAMAZI FARZ MI?**

Cevap: Vitir namazı, Müslümanlar ve Allah Resulü'ne (s.a.a) tâbi olan kimseler için kılınması müstehap olan gece nafile namazlarından biridir. Ne var ki Şia fakihleri, Kitap ve sünnet ışığında, Hz. Peygamber'e özel birtakım şeylerden bahsetmişler ki, onlardan biri de, vitir namazının Hz. Peygamber'e farz oluşudur.

Allâme Hillî, "Tezkiret'ul-Fukaha" adlı kitabında yaklaşık yetmiş şeyin Hz. Peygamber'in (s.a.a) özelliklerinden olduğunu yazmakta ve sözünün başlangıcında şöyle demektedir:

Ümmetine değil de, sadece Allah Resulü'ne (s.a.a) farz olan şeyler ise birkaç tanedir:

- 1- Misvak kullanmak
- 2- Vitir namazı
- 3- Kurban kesmek.

Nitekim Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Size değil, bana üç şey farz kılınmıştır: Misvak kullanmak, vitir namazı ve kurban kesmek."¹

Buna göre, Şia açısından vitir namazı, sadece Hz. Peygamber'e (s.a.a) farzdır, diğer Müslümanlara ise müstehaptır.

1- Tezkiret'ul-Fukaha, c.2, Kitab'un-Nikâh, Dördüncü Ön-söz